

Załącznik

do Uchwały Nr 442/XLIX/17
Rady Miejskiej Łomży

z dnia 28 grudnia 2017 r.

2017

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Łomża na lata 2017-2023

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Projekt „Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Łomża” współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Spis treści

I.	Opis powiązań z dokumentami strategicznymi Miasta	3
I.1.	Program rozwoju miasta Łomża 2020 PLUS.....	3
I.2.	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Łomża na lata 2016 - 2021.....	4
I.3.	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Łomży	6
II.	Delimitacja obszaru – diagnoza ilościowa	7
II.1.	Metodyka delimitacji obszaru zdegradowanego i rewitalizacji.....	7
II.2.	Informacje ogólne o mieście Łomża	8
II.3.	Analiza czynników i zjawisk kryzysowych w sferze społecznej.....	12
II.3.1.	Demografia	12
II.3.2.	Edukacja.....	15
II.3.3.	Pomoc społeczna	15
II.3.4.	Dochody mieszkańców.....	18
II.3.5.	Bezrobocie	19
II.3.6.	Przestępstwa.....	22
II.3.7.	Kapitał społeczny	23
II.4.	Analiza czynników i zjawisk kryzysowych w sferze gospodarczej.....	25
II.5.	Analiza czynników i zjawisk kryzysowych w sferze technicznej.....	26
II.6.	Analiza czynników i zjawisk kryzysowych w sferze przestrzenno-funkcjonalnej.....	29
II.7.	Analiza czynników i zjawisk kryzysowych w sferze środowiskowej.....	30
II.8.	Delimitacja obszaru zdegradowanego i rewitalizacji.....	32
III.	Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji.....	43
III.1.	Zasięgi przestrzenne obszaru rewitalizacji	43
III.2.	Sfera społeczna	45
III.3.	Sfera gospodarcza.....	54
III.4.	Sfera techniczna.....	56
III.5.	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	58
III.6.	Sfera środowiskowa	58
III.7.	Badanie społeczne	59
III.8.	Badania pogłębiające	64
III.9.	Analiza SWOT.....	67
III.10.	Podsumowanie	68
IV.	Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji (planowany efekt rewitalizacji).....	70
V.	Cele rewitalizacji oraz odpowiadające zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym kierunki działań mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk.....	71
VI.	Lista planowanych, podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	77
VII.	Charakterystyka pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych	100

VIII. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji	105
IX. Indykatywne ramy finansowe	107
X. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy	113
X.1. Podstawowe założenia partycypacji	113
X.2. Techniki i narzędzia partycypacyjne oraz działania aktywizacyjne na etapie tworzenia Programu	114
X.3. Etap wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji	116
XI. System realizacji (wdrażania) programu rewitalizacji.....	117
XI.1. Podstawowe zasady wdrażania Programu Rewitalizacji	117
XI.2. Podmioty odpowiedzialne za wdrażanie Lokalnego Programu Rewitalizacji	117
XII. System monitoringu i oceny skuteczności działań i systemy wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu.....	119
Spis tabel.....	123
Spis rysunków	124
Spis wykresów.....	125

I. Opis powiązań z dokumentami strategicznymi Miasta

Lokalny Program Rewitalizacji jest jednym z programów operacyjnych miasta, dlatego też działania w nim zaproponowane powinny wpisywać się w prowadzoną politykę rozwojową Miasta i być spójne z wizją, do której dąży wspólnota samorządowa. Jednocześnie nie może on funkcjonować w oderwaniu od innych dokumentów planistycznych i strategicznych obowiązujących dla Miasta Łomża. Poniższe tabele przedstawiają powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji z innymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi.

I.1. Program rozwoju miasta Łomża 2020 PLUS

Program rozwoju miasta Łomża 2020 PLUS to dokument, który określa cele i kierunki rozwoju miasta w długofalowej perspektywie. W Programie zostały wyznaczone 3 cele strategiczne, do których zostały przypisane cele operacyjne oraz 2 cele horyzontalne. Opis powiązań celów Programu rozwoju miasta z programem rewitalizacji wskazane jest w poniższej tabeli.

Tabela 1. Powiązanie celów LPR z celami Programu rozwoju miasta Łomża 2020 PLUS

Programu rozwoju miasta Łomża 2020 PLUS – cele strategiczne, operacyjne i horyzontalne	Cele Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Łomża na lata 2017-2023
<p>Cel strategiczny: Innowacyjna przedsiębiorczość</p> <p>Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wspieranie powstawania nowych przedsiębiorstw – Rozwój usług na rzecz innowacyjnej przedsiębiorczości (usługi doradcze, finansowe, informacyjne, administracyjne) – Stworzenie atrakcyjnej infrastruktury na potrzeby inwestycji – Stworzenie warunków do podniesienia innowacyjności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego – Gospodarcza promocja miasta, przyciąganie inwestorów, szczególnie do branż będących specjalizacją Łomży 	<p>3. Wyższy poziom rozwoju gospodarczego obszaru rewitalizacji</p> <p>3.1. Wykorzystanie potencjału turystycznego do ożywienia gospodarczego obszaru rewitalizacji</p> <p>3.2. Wspieranie działań lokalnych przedsiębiorców</p>
<p>Cel strategiczny: Kształcenie dla pracy</p> <p>Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zapewnienie stałego dostosowywania szkolnictwa zawodowego kształcenia ustawicznego do potrzeb rynku pracy – Rozwój kształcenia ustawicznego z wykorzystaniem potencjału szkół i uczelni wyższych – Optymalizacja i podnoszenie jakości szkolnictwa ponadgimnazjalnego – Rozwój infrastruktury szkolnictwa zawodowego 	<p>Nie dotyczy</p>

Programu rozwoju miasta Łomża 2020 PLUS – cele strategiczne, operacyjne i horyzontalne	Cele Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Łomża na lata 2017-2023
<p>Cel strategiczny: Aktywność zawodowa jako droga do przezwyciężenia problemów społecznych</p> <p>Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wsparcie adaptacji zawodowej młodzieży wchodzącej na rynek pracy – Aktywizacja zawodowa i społeczna opiekunów osób zależnych, w tym kobiet – Wsparcie adaptacji osób z grupy 50+ – Integracja społeczna grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym rozwój sektora ekonomii społecznej 	<p>1. Wysoki poziom kapitału społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji</p> <p>1.1. Zmniejszenie bezrobocia na rewitalizowanym obszarze</p> <p>1.2. Aktywizacja społeczna osób narażonych na wykluczenie społeczne</p> <p>1.3. Wyższy poziom bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji</p> <p>1.4. Zwiększenie poziomu integracji wszystkich grup społecznych zamieszkujących obszar rewitalizacji</p> <p>1.5. Wzmacnianie poczucia tożsamości lokalnej wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji</p>
<p>Cel horyzontalny I: Kultura, edukacja i sport jako baza rozwoju społeczno-gospodarczego</p>	<p>2. Wysoki poziom funkcjonalności przestrzeni publicznie dostępnej</p> <p>2.1. Modernizacja i doposażenie obiektów infrastruktury społecznej</p> <p>2.2. Modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej, w tym drogowej</p> <p>2.3. Utworzenie nowych i doposażenie istniejących przestrzeni publicznych w małą architekturę</p>
<p>Cel horyzontalny II: Infrastruktura jako baza rozwoju społeczno-gospodarczego</p>	<p>2. Wysoki poziom funkcjonalności przestrzeni publicznie dostępnej</p> <p>2.1. Modernizacja i doposażenie obiektów infrastruktury społecznej</p> <p>2.2. Modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej, w tym drogowej</p> <p>2.3. Utworzenie nowych i doposażenie istniejących przestrzeni publicznych w małą architekturę</p>

Źródło: Opracowanie własne

Powyższa tabela potwierdza spójność celów LPR z celami Programu rozwoju miasta Łomża 2020 PLUS.

I.2. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Łomża na lata 2016 - 2021

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Łomża na lata 2016 - 2021 jest dokumentem umożliwiającym Miastu działania, które pozwalają na dostosowanie jednostek do istniejących uwarunkowań społeczno-gospodarczych.

W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Łomża na lata 2016 – 2021 została określona misja, cele strategiczne i operacyjne wraz przypisanymi do nich kierunkami działań.

Powiązanie celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Łomża na lata 2016 – 2021 z celami Lokalnego Programu Rewitalizacji prezentuje poniższa tabela.

Tabela 2. Powiązanie celów LPR z celami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Łomża na lata 2016 – 2021

Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Łomża na lata 2016 – 2021 - cele	Cele Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Łomża na lata 2017-2023
<p>1. CEL STRATEGICZNY - WSPIERANIE OSÓB I RODZIN ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W TRUDNEJ SYTUACJI</p> <p>Cel operacyjny: 1.1 - Poprawa warunków bytowych osób i rodzin oraz zapobieganie sytuacjom kryzysowym</p> <p>Cel operacyjny 1.2 - Wspieranie rodzin, dzieci i młodzieży w prawidłowym funkcjonowaniu</p> <p>Cel operacyjny: 1.3 - Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do rozwoju.</p>	<p>1. Wysoki poziom kapitału społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji</p> <p>1.1. Zmniejszenie bezrobocia na rewitalizowanym obszarze</p> <p>1.2. Aktywizacja społeczna osób narażonych na wykluczenie społeczne</p> <p>1.3. Wyższy poziom bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji</p> <p>1.4. Zwiększenie poziomu integracji wszystkich grup społecznych zamieszkujących obszar rewitalizacji</p> <p>1.5. Wzmacnianie poczucia tożsamości lokalnej wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji</p> <p>2. Wysoki poziom funkcjonalności przestrzeni publicznie dostępnej</p> <p>2.1. Modernizacja i doposażenie obiektów infrastruktury społecznej</p> <p>2.3. Utworzenie nowych i doposażenie istniejących przestrzeni publicznych w małą architekturę</p> <p>3. Wyższy poziom rozwoju gospodarczego obszaru rewitalizacji</p> <p>3.1. Wykorzystanie potencjału turystycznego do ożywienia gospodarczego obszaru rewitalizacji</p> <p>3.2. Wspieranie działań lokalnych przedsiębiorców</p>
<p>2. CEL STRATEGICZNY – AKTYWIZACJA GRUP ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM</p> <p>Cel operacyjny: 2.1 Wzrost aktywności społecznej osób starszych i niepełnosprawnych.</p> <p>Cel operacyjny 2.2 - Pomoc osobom bezrobotnym, niepełnosprawnym i nieaktywnym zawodowo</p> <p>Cel operacyjny: 2.3 Rozwijanie systemu profilaktyki zdrowotnej i rozwiązywania problemów uzależnień</p>	<p>1. Wysoki poziom kapitału społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji</p> <p>1.1. Zmniejszenie bezrobocia na rewitalizowanym obszarze</p> <p>1.2. Aktywizacja społeczna osób narażonych na wykluczenie społeczne</p> <p>1.3. Wyższy poziom bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji</p> <p>1.4. Zwiększenie poziomu integracji wszystkich grup społecznych zamieszkujących obszar rewitalizacji</p> <p>1.5. Wzmacnianie poczucia tożsamości lokalnej wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji</p> <p>2. Wysoki poziom funkcjonalności przestrzeni publicznie dostępnej</p> <p>2.1. Modernizacja i doposażenie obiektów infrastruktury społecznej</p> <p>2.3. Utworzenie nowych i doposażenie istniejących przestrzeni publicznych w małą architekturę</p>
<p>3. CEL STRATEGICZNY - TWORZENIE WARUNKÓW SPRZYJAJĄCYCH ROZWOJOWI MIASTA</p> <p>Cel operacyjny: 3.1 Zwiększenie aktywności społecznej i bezpieczeństwa mieszkańców</p> <p>Cel operacyjny: 3.2 Promocja i zwiększenie atrakcyjności miasta</p>	<p>1. Wysoki poziom kapitału społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji</p> <p>1.1. Zmniejszenie bezrobocia na rewitalizowanym obszarze</p> <p>1.2. Aktywizacja społeczna osób narażonych na wykluczenie społeczne</p> <p>1.3. Wyższy poziom bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji</p> <p>1.4. Zwiększenie poziomu integracji wszystkich grup społecznych zamieszkujących obszar rewitalizacji</p>

Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Łomża na lata 2016 – 2021 - cele	Cele Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Łomża na lata 2017-2023
	1.5. Wzmacnianie poczucia tożsamości lokalnej wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji 2. Wysoki poziom funkcjonalności przestrzeni publicznie dostępnej 2.1. Modernizacja i doposażenie obiektów infrastruktury społecznej 2.2. Modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej, w tym drogowej 2.3. Utworzenie nowych i doposażenie istniejących przestrzeni publicznych w małą architekturę 3. Wyższy poziom rozwoju gospodarczego obszaru rewitalizacji 3.1. Wykorzystanie potencjału turystycznego do ożywienia gospodarczego obszaru rewitalizacji 3.2. Wspieranie działań lokalnych przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne

I.3. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Łomży

Studium określa podstawowe kierunki polityki i rozwoju przestrzennego Łomży jako jednostki samorządowej. Zapisy Lokalnego Programu Rewitalizacji są zbieżne z zapisami Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Łomży. W Studium zostały określone cel rozwoju, kierunki ochrony przestrzeni, rozwoju podstawowych sfer życia, polityki przestrzennej, uwarunkowania realizacji kierunków polityki przestrzennej w zakresie systemu transportowego i infrastruktury technicznej oraz kierunki polityki planistycznej. Wszystkie zapisy ww. kwestii nie pozostają w sprzeczności z zapisami Lokalnego Programu Rewitalizacji.

II. Delimitacja obszaru – diagnoza ilościowa

II.1. Metodyka delimitacji obszaru zdegradowanego i rewitalizacji

Podstawą wyznaczenia obszarów zdegradowanych i rewitalizacji jest analiza wskaźników we wszystkich sferach tj. w społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej oraz środowiskowej.

Następnym krokiem po wyliczeniu wskaźników jest normalizacja wskaźników w każdej ze sfer w oparciu o następujący wzór:

$$W_n = \frac{W_w - W_{\text{sr}}}{\sigma}$$

Gdzie:

W_n – wskaźnik znormalizowany,

W_w – wartość wskaźnika dla osiedla,

W_{sr} – średnia arytmetyczna wskaźnika dla miasta,

σ – odchylenie standardowe wskaźnika.

Normalizacja wskaźnika oznacza jego odchylenie od jego wartość średniej dla miasta, która zawsze wynosi 0. Wartości znormalizowanych wskaźników mogą przyjmować wartości dodatnie lub ujemne. Wskaźniki dodatnie wskazują, które obszary w mieście są zdegradowane w poszczególnych zagadnieniach, wartości ujemne natomiast wskazują na korzystniejszą sytuację na poszczególnych jednostkach. Normalizując wskaźniki należy również uwzględnić specyfikę wskaźników, tzn. im niższa wartość wskaźnika tym większy poziom degradacji, należy pomnożyć go przez (-)1.

Znormalizowane wskaźniki w każdej ze sfer następnie są sumowane. Zsumowanie wartości pozwala na wyliczenie wskaźnika syntetycznego na podstawie wzoru:

$$S_w = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n W_n$$

Gdzie:

S_w – wskaźnik syntetyczny,

W_n – wskaźnik znormalizowany,

n – liczba wskaźników w danej sferze

Analiza wskaźników syntetycznych we wszystkich sferach umożliwia porównanie jego wartości dla danego osiedla. Wysokie wartości wskaźnika syntetycznego w każdej sferze dla danego okręgu świadczą o jego dużym poziomie degradacji. Następnym krokiem jest zsumowanie wartości ze wszystkich sfer – wyliczenie wskaźnika sumarycznego.

Jako obszary zdegradowane wskazuje się wszystkie jednostki analityczne, które mają wartość dodatnią w sferze społecznej oraz co najmniej wartość dodatnią w jednej z pozostałych sfer.

Jako obszary rewitalizacji wskazuje się jednostki analityczne, które spełniają cechy jednostek zdegradowanych, a dodatkowo wartość wskaźnika sumarycznego jest najwyższa.

II.2. Informacje ogólne o mieście Łomża

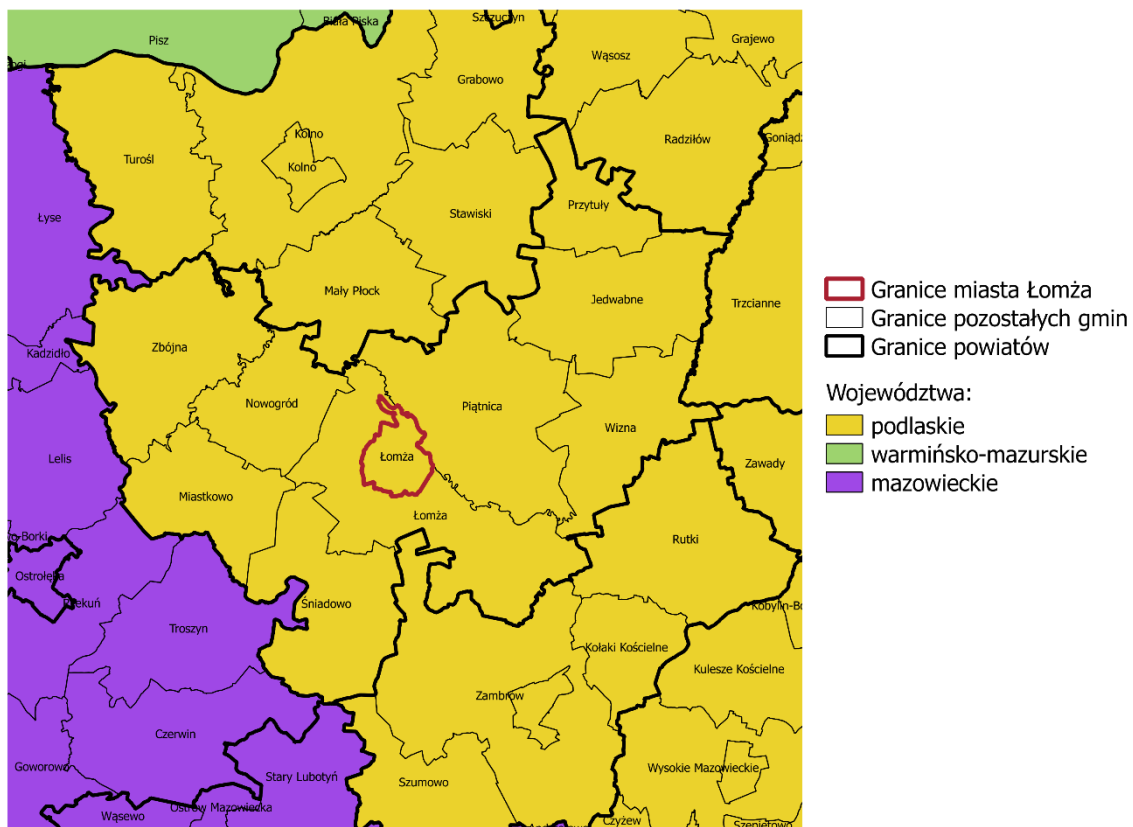
Łomża to miasto na prawach powiatu położone w województwie podlaskim. Miasto Łomża graniczy z gminą wiejską Łomża i gminą wiejską Piątnica. Gminy te leżą w powiecie łomżyńskim, którego zachodnia granica stanowi także granicę województwa podlaskiego i mazowieckiego.

Pierwszy znaleziony gród na terenie Łomży datuje się na przełom IX i X w. Prawa miejskie nadane zostały przez Księcia Janusza I w dniu 15 czerwca 1418 roku. W XV i XVI w. Łomża stanowiła jeden z najważniejszych ośrodków miejskich na Mazowszu po Warszawie i Płocku. W 1526 r. miastu nadany został status miasta królewskiego. Od XVII do XIII wieku Łomża odradzała się po wojnach szwedzkich m. in. poprzez wytyczenie nowego rynku i ulic tzw. Nowe Miasto na dawnym obszarze folwarku. W czasie zaborów Łomża znajdowała się pod panowaniem rosyjskich władz. Początek XIX wieku datuje się jako okres odrodzenia Łomży po spaleniu tkanki miejskiej przez Rosjan. W latach 1867 – 1915 stała się centralnym ośrodkiem guberni łomżyńskiej aż do I wojny światowej, kiedy wraz z jej końcem spadła do rangi stolicy powiatu łomżyńskiego nowo utworzonego województwa białostockiego. Lata międzywojenne to okres powolnego wzrostu miasta i rozwoju zróżnicowanej religijnie społeczności (wyznanie katolickie, mojżeszowskie, ewangelickie, prawosławne i inne). Czasy II wojny światowej gwałtownie zahamowały rozwój miasta. Na początku Łomża znajdowała się pod panowaniem niemieckim, następnie rosyjskim aby ponownie stać się siedzibą niemieckich wojsk, które utworzyły na łomżyńskich ziemiach getto dla ludności żydowskiej. Wyniszczający okres dla miasta trwał do 1945 roku, kiedy po zakończeniu II wojny światowej miasto musiało zmierzyć się z odbudową ok 60 – 70 % tkanki miejskiej. Postawiono na rozwój przemysłu lekkiego (Zakłady przemysłu Bawełnianego „Narew” i spożywczego (Zakłady Przemysłu Ziemniaczanego, browar). Intensywny rozwój miasta sprawił, że na mocy uchwały sejmiku z 28 maja 1975 roku stało się stolicą nowo utworzonego województwa łomżyńskiego. Od tego czasu nastąpił gwałtowny napływ nowych mieszkańców do Łomży i związany z tym rozwój infrastruktury społecznej i miejskiej (nowe osiedla wielorodzinne, szpitale, szkoły). Rangę stolicy województwa Łomża pełniła do 31 grudnia 1998 roku. Od 1 stycznia 1999 roku jest siedzibą powiatu łomżyńskiego.

Obecnie Łomża stanowi ważny ośrodek województwa ze względu na dogodnie powiązania komunikacyjne – przez miasto przebiegają 3 drogi krajowe nr 63 Warszawa - Augustów, nr 64 Węgorzewo - Sławatycze, nr 65 Łomża – Białystok oraz 3 drogi wojewódzkie nr 645 Myszyniec – Łomża, nr 677 Łomża – Ostrów Mazowiecka, nr 679 Mężenin – Łomża. Posiada dogodnie warunki środowiskowe m. in. dzięki położeniu nad rzeką Narew. Obecnie w Łomży nie funkcjonują zakłady zatrudniające ponad 1000 osób. Największe przedsiębiorstwa to: PHU "Kurpiewski", Zakłady Spożywcze "Bona" Sp. z o.o., Pianpol Styła Sp. J., TMT Sp. z o.o. w Łomży, Mackiewicz, Browar Łomża (producent piwa), DE HEUS (producent pasz dla zwierząt), DOMEL (producent okien bezołowiowych), FARGOTEX (importer tkanin meblowych), KONRAD (importer jałowic hodowlanych), PEPEES (producent skrobi ziemniaczanej), Securitas Polska Sp. z o.o. (ochrona osób i mienia), UniGlass Polska (producent szyb zespolonych). Łomża wyróżnia się jako ośrodek kulturalny. Znajdują się tutaj:

- Teatr Lalki i Aktora,
- Filharmonia Kameralna im. Witolda Lutosławskiego w Łomży,
- nowo otwarte w 2017 roku kino Millenium,
- Muzeum Północno-Mazowieckie w Łomży
- Muzeum , a także liczne galerie sztuki. Miasto wyróżnia się bogatą ofertą oświatową na wszystkich szczeblach kształcenia na czele z utworzoną w 2004 roku Państwową Wyższą Szkołą Informatyki i Przedsiębiorczości). Wszystkie opisane uwarunkowania przyczyniają się do tego, że obecnie miasto Łomża jest trzecim najważniejszym w województwie po Białymstoku i Suwałkach ośrodkiem regionalnym.

Rysunek 1. Położenie miasta Łomża

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Rejestru Granic

Na potrzeby diagnozy wyznaczono 15 osiedli. Z analizy wyłączone zostały obszary niezamieszkałe.

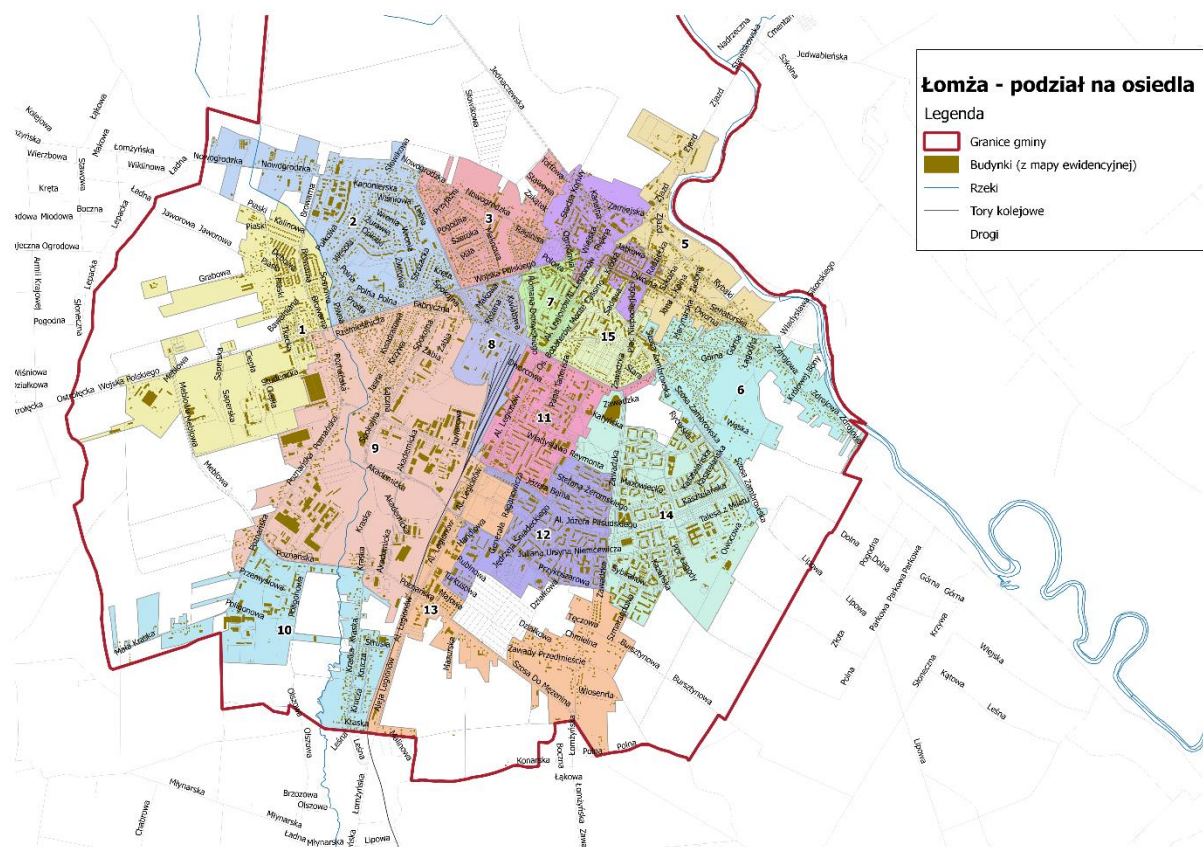
Tabela 3. Granice osiedli miasta Łomża w oparciu o ulice

Osiedle	Granica osiedla
1.	Akacyjowa, Bawełniana, Browarna, Brzozowa, Bukowa, Ciepła, Cisowa, Dębowa, Głogowa, Grabowa, Jaworowa, Jesionowa, Jodłowa, Kalinowa, Leona Kaliwody, Kasztanowa, Klonowa, Leszczynowa, Lniarska, Meblowa, Modrzewiowa, Piaski, Podleśna, 33 Pułku Piechoty, Saperska, Sosnowa, Studencka, Świerkowa, Tkacka, Topolowa, Bronisława Wesołowskiego, Wiązowa, Włókiennicza, Wojska Polskiego od rz. Łomżyczki do końca, Zielna.
2.	Bartnicza, Dobra, Harcerska, Jednaczewska, Kaczeńców, Kanarkowa, Kanonierska, kpt. Franciszka Skowronka, Janusza Korczaka, Kręta, Kurpiowska, Leśna, Lipowa, Waleriana Łukasińskiego, Miodowa, Nowogrodzka - od ul. Gen. Władysława Sikorskiego do końca, Opłotki, Piwna, Polna, Prosta, Kazimierza Pułaskiego, Pułkowa, Gen. Władysława Sikorskiego - od ul. Nowogrodzkiej do Wojska Polskiego - numery parzyste, Słowikowa, Stanisława Staszica, Strażacka, Strojna, Strzelców Kurpiowskich, Wesoła - od ul. Wojska Polskiego do ul. Bartniczej, Bohdana Winiarskiego, Wiśniowa, Wojska Polskiego - od ul. Gen. Władysława Sikorskiego do rz. Łomżyczki - numery parzyste, Wronia, Zgody, Żwirowa, Żurawia.
3.	Beztroska, Bliska, Adama Chętnika, Edwarda Ciborowskiego, Zygmunta Glogera, Grobla Jednaczewska, Księżycowa, Malinowa, Miła, Łąkowa, Nowogrodzka - od ul. Zygmunta Glogera do ul. Gen. Władysława Sikorskiego, Obrońców Łomży, Partyzantów, Pogodna, Promienna, Przyjaźni, Przytulna, Ptasia, Radosna, Raginisa, Gen. Władysława Sikorskiego - od Wojska Polskiego do ul. Nowogrodzkiej numery nieparzyste, Spacerowa, Stawowa, Szczęśliwa, Szeroka, Torfowa, Uśmiechu, Wyzwolenia, Wojska Polskiego - od ul. Zygmunta Glogera do ul. Gen. Władysława Sikorskiego - numery parzyste, Zabawna, Zaciszna, Zakątek, Żwirki i Wigury.
4.	Feliksa Bernatowicza, Długa, Dworna - od ul. Giełczyńskiej do Al. Legionów, Farna, Jatkowa, Kanalna, Kolegialna, Krótka, 3 Maja, Nadnarwiańska, Nowogrodzka - od ul. Wiejskiej do ul.

	Zygmunta Glogera, Ogrodowa, Piękna, Pl. Pocztowy, Pl. Tadeusza Kościuszki, Pocztarska, Stacha Konwy, Pl. Stary Rynek, Rządowa, Wiejska, Zamiejska.
5.	Dworna - od ul. Giełczyńskiej do ul. Gen. Władysława Sikorskiego, Giełczyńska, Jana z Kolna, Kapucyńska, Kaznodziejska, Krzywe Koło, Pl. Zielony, Radziecka, Rybaki, Senatorska, Szkolna, Woziwodzka, Zatylna, Zielona, Zjazd, Żydowska.
6.	Boczna, Górna, Kierzkowa, Klasztorna, Królowej Bony, Królowej Jadwigi, Łagodna, Marynarska, Gen. Władysława Sikorskiego - od Szosy Zambrowskiej do końca, Stroma, Szosa Zambrowska - od ul. Gen. Władysława Sikorskiego do końca, kpt. Franciszka Szymańskiego, Wąska, Wincentego Witosa, Zdrojowa.
7.	Al. Legionów - od ul. Polowej do ul. Gen. Władysława Sikorskiego (bez budynku przy Al. Legionów 5), Romana Dmowskiego, Marii Skłodowskiej Curie, Polowa - od ul. Wojska Polskiego do Al. Legionów, Wojska Polskiego - od Pl. Tadeusza Kościuszki do ul. Romana Dmowskiego - numery nieparzyste i od Placu Tadeusza Kościuszki do ul. Zygmunta Glogera - numery parzyste.
8.	Chabrowa, Kaktusowa, Kolejowa, Kwiatowa, Makowa, Różana, Gen. Władysława Sikorskiego - od ul. Wojska Polskiego do Al. Legionów, Wojska Polskiego - od ul. Romana Dmowskiego do ul. Gen. Władysława Sikorskiego numery nieparzyste.
9.	Cegielniana, Cicha, Fabryczna, Jasna, Krzywa, Kwadratowa, Łączna, Nowoprojektowana, Stanisława Ogrodnika, Piaskowa, Rotmistrza Witolda Pileckiego, Poprzeczna, Al. Józefa Piłsudskiego - od ul. Spokojnej do Al. Legionów, Poznańska - od ul. Wojska Polskiego do wiaduktu kolejowego, Rzemieślnicza, Spokojna, Mariana Wojciecha Śmiarowskiego, Towarowa, Wesola - od ul. Wojska Polskiego do ul. Spokojnej, Żabia.
10.	Akademicka, Bazowa, Kolibrowa, Kraska, Krucza, Magazynowa, Mała Kraska, Pawia, Poligonowa, Porzeczkowa, Poznańska - od wiaduktu kolejowego do Al. Legionów, Przemysłowa, Strusia.
11.	Al. Legionów - od ul. Gen. Władysława Sikorskiego do Al. Józefa Piłsudskiego, Józefa Bema, Władysława Broniewskiego, Fryderyka Chopina, Dworcowa, ks. Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Katyńska, Konrada Wallenroda, Adama Mickiewicza, Stanisława Moniuszki, Pana Tadeusza, Władysława Reymonta, Gen. Władysława Sikorskiego - od Szosy Zambrowskiej do Al. Legionów - numery parzyste, Juliusza Słowackiego, Spółdzielcza.
12.	Handlowa, Kamienna, Hugona Kołłątaja, Konstytucji 3- go Maja, Stanisława Małachowskiego, Juliana Ursyna Niemcewicza, Al. Józefa Piłsudskiego - od ul. Zawadzkiej do Al. Legionów, Bolesława Prusa, Przykoszarowa, Gen. Mariana Stanisława Raganowicza, Rubinowa, Leopolda Staffa, Strzelnicza, Szafirowa, Jędrzeja Śniadeckiego, Turkusowa, Stefana Żeromskiego.
13.	Aleja Legionów - od Al. Józefa Piłsudskiego do końca, Bursztynowa, Chmielna, Działkowa, Majowa, Mazurska, Os. Zawady Przedmieście, Pszczela, Przedwiośnie, Słodka, Szosa do Mężenina, Tęczowa, Wiosenna, Zawady Przedmieście, Żytnia.
14.	Hipokratesa, Kasztelańska, Kazańska, Księcia Janusza I, Księżnej Anny, Mazowiecka, Owocowa, Al. Józefa Piłsudskiego - od ul. Zawadzkiej do Szosy Zambrowskiej, por. Łagody, Rycerska, Sybiraków, Szmaragdowa, Talesa z Miletu.
15.	Al. Legionów - od ul. Polowej do ul. Dwornej, Budynek przy Al. Legionów 5, Mikołaja Kopernika, Nowa, Os. Bohaterów Monte Cassino, Pl. Papieża Jana Pawła II, Polowa - od Al. Legionów do Pl. Niepodległości, Pl. Niepodległości, Projektowana, Sadowa, Henryka Sienkiewicza, Gen. Władysława Sikorskiego - od Al. Legionów do Szosy Zambrowskiej, Stara, Szosa Zambrowska - od Pl. Niepodległości do ul. Gen. Władysława Sikorskiego, Zawadzka - od Pl. Niepodległości do ul. Gen. Władysława Sikorskiego, Zaulek Cementarny.

Źródło: Urząd Miasta w Łomży.

Rysunek 2. Podział miasta na osiedla

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Łomży.

II.3. Analiza czynników i zjawisk kryzysowych w sferze społecznej

II.3.1. Demografia

W 2016 r. miasto Łomża zamieszkiwało 59 819 osoby. Najbardziej licznie zamieszkane było osiedle nr 14 (15 634 mieszkańców, co stanowiło 26,13% ogółu), najmniej licznie z kolei zamieszkane było osiedle nr 13 (704 mieszkańców, tj. 1,17% ogółu).

Tabela 4. Liczba mieszkańców poszczególnych osiedli stan na 2016 r.

Osiedle	Liczba ludności	Odsetek mieszkańców całego miasta
1.	2310	3,86%
2.	3613	6,03%
3.	2407	4,02%
4.	4130	6,90%
5.	1616	2,7%
6.	1557	2,6%
7.	2365	3,95%
8.	944	1,57%
9.	2088	3,49%
10.	1056	1,76%
11.	6163	10,3%
12.	12431	20,78%
13.	704	1,17%
14.	15634	26,13%
15.	2801	4,68%
Łomża	59819	100%

Źródło: Urząd Miasta w Łomży.

Dynamika zmian ludności w latach 2012 – 2016 przedstawia niekorzystne trendy demograficzne. Różnica mieszkańców między 2012 a 2016 rokiem wynosi 1057 mieszkańców (dynamika ludności 98,26%). Wzrost liczby mieszkańców nastąpił na osiedlach nr 1, 10, 13, 14, 15 (największy na osiedlu nr 14 – 146 osób). Na pozostałych osiedlach nastąpił spadek (największy na osiedlu nr 12 – 637 osób).

Tabela 5 Dynamika zmian ludności poszczególnych osiedli w latach 2012 – 2016 w procentach

Osiedle	2013/2012	2014/2013	2015/2014	2016/2015	2016/2012
1.	99,78	101,23	107,20	93,45	101,18
2.	99,81	99,27	95,15	103,55	97,62
3.	99,96	99,38	99,25	100,84	99,42
4.	99,32	99,58	99,39	98,26	96,59
5.	99,70	99,22	99,45	98,48	96,88
6.	98,94	98,43	98,02	101,43	96,83
7.	98,51	99,06	98,35	98,95	94,98
8.	98,16	100,42	99,28	98,44	96,33
9.	98,81	98,42	99,67	98,82	95,78
10.	98,75	100,19	101,94	100,38	101,25
11.	98,65	99,68	98,97	100,28	97,59
12.	98,86	98,56	98,81	98,80	95,13
13.	103,67	103,54	104,07	110,17	123,08
14.	100,23	100,28	100,39	100,04	100,94
15.	98,96	102,65	99,40	99,68	100,65
Średnia arytmetyczna	99,47	99,99	99,96	100,10	99,62

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta w Łomży.

Wartość wskaźnika obciążenia demograficznego (liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) dla miasta w 2016 r. wynosiła 57,08. Najwyższa wartość, a tym samym najmniej korzystna, ww. wskaźnika została odnotowana na osiedlu 15 (75,32) oraz na osiedlu nr 11 (80,96). Najniższą wartość ww. wskaźnika odnotowana została na osiedlach 2 (50,32) oraz 14 (46,14).

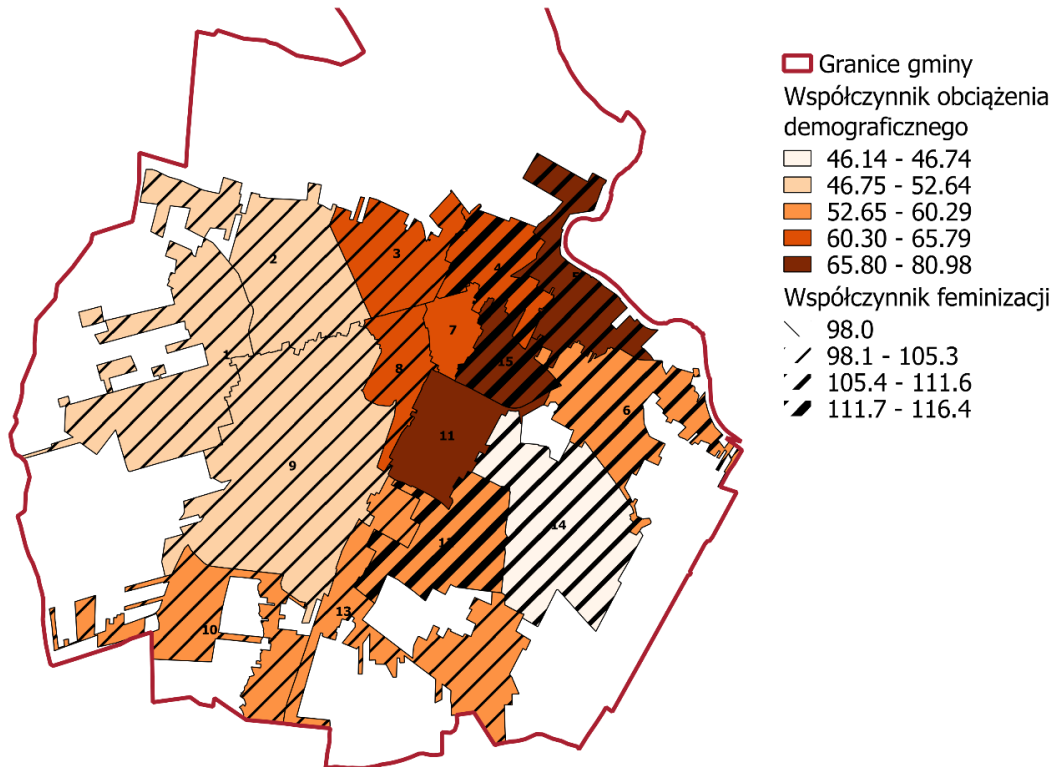
Współczynnik feminizacji, tj. liczba kobiet w przeliczeniu na 100 mężczyzn, dla miasta wyniósł w 2016 r. 110,52. Najwyższy wskaźnik wystąpił na osiedlu nr 7 i 11, gdzie wskaźnik wynosił kolejno 117,54 oraz 116,56. Wyjątek stanowi osiedle nr 13, gdzie na 100 mężczyzn przypadło 98,94 kobiety.

Tabela 6. Procent liczby ludności w podziale na poszczególne grupy wiekowe z uwzględnieniem płci, wskaźnik obciążenia demograficznego oraz wskaźnik feminizacji

Osiedle	Wskaźnik obciążenia demograficznego	Wskaźnik feminizacji
1.	52,24	103,79
2.	50,32	103,63
3.	64,42	103,58
4.	65,46	114,16
5.	66,55	106,00
6.	53,51	109,87
7.	64,57	117,54
8.	60,62	103,06
9.	52,44	100,35
10.	54,11	102,88
11.	80,96	116,56
12.	56,07	111,93
13.	60,13	98,94
14.	46,14	111,61
15.	72,32	115,06
Średnia arytmetyczna	59,99	107,93

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Łomży.

Rysunek 3. Współczynnik obciążenia demograficznego i współczynnik feminizacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Łomży

Największa liczba dzieci w wieku żłobkowym w przeliczeniu na 1000 mieszkańców zamieszkiwała osiedle nr 13 (42,98) oraz osiedle nr 10 (37,87), natomiast najmniejsza liczba na osiedlu 8 (14,30) oraz osiedle nr 3 (19,94). Najwięcej dzieci w wieku przedszkolnym na 1000 mieszkańców na terenie miasta Łomża mieszka na osiedlu nr 14 (34,70) oraz na osiedlu nr 13 (33,75). W przypadku dzieci i młodzieży w wieku szkolnym w przeliczeniu na 1000 mieszkańców najmniejsza wartość wskaźnika występuje na osiedlu nr 4 (80,99).

Tabela 7. Udział ludności w podziale na poszczególne grupy w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Osiedle	Liczba dzieci w wieku żłobkowym na 1000 mieszkańców	Liczba dzieci w wieku przedszkolnym na 1000 mieszkańców	Liczba osób w wieku szkolnym na 1000 mieszkańców
1.	23,81	20,35	121,65
2.	24,08	22,14	100,75
3.	19,94	18,42	99,36
4.	25,18	29,66	80,99
5.	26,61	28,77	96,84
6.	20,88	22,70	95,17
7.	23,36	19,35	95,36
8.	14,30	18,36	93,41
9.	26,50	22,19	97,69
10.	37,88	32,20	119,32
11.	25,44	28,09	99,25
12.	26,57	28,10	99,02
13.	42,98	33,75	144,23
14.	36,48	34,70	112,23
15.	25,98	23,95	93,79
Średnia arytmetyczna	26,67	25,52	103,27

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Łomży.

II.3.2. Edukacja

W roku szkolnym 2015/2016 68 uczniów nie uzyskało promocji do następnej klasy. Najgorzej przedstawiały się statystyki dla osiedla nr 7, gdzie problem dotyczył 4 uczniów na 100 osób w wieku szkolnym. Źłe wypadły również osiedla 9 (2,94) i 4 (2,39).

Tabela 8. Liczba uczniów, którzy nie otrzymali promocji w roku szkolnym 2015/2016

Osiedle	Liczba osób nieotrzymująca promocji na 100 osób w wieku szkolnym
1.	0,71
2.	0,27
3.	0,84
4.	2,39
5.	2,56
6.	0,68
7.	4,00
8.	1,14
9.	2,94
10.	0,79
11.	1,47
12.	0,81
13.	0,00
14.	0,79
15.	0,00
Średnia arytmetyczna	1,29

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Łomży

II.3.3. Pomoc społeczna

O sytuacji w sferze społecznej świadczy liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 osób w podziale na osiedla. Przyczyny dla jakich taka pomoc jest udzielana to ubóstwo, bezdomność, potrzeba ochrony macierzyństwa, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała choroba, bezradność w sprawie opiekuńczo - wychowawczej i prowadzenia gospodarstwa domowego, przemoc w rodzinie, alkoholizm, narkomania, trudność w przystosowaniu po wyjściu z zakładu karnego, trudności w integracji, sieroctwo oraz sytuacja kryzysowa. Biorąc pod uwagę przyczyny, dla których pobierana jest pomoc społeczna najwyższy wskaźnik występuje w przypadku ubóstwa, gdzie na osiedlu nr 5 wynosi on 68,07. Jest to najwyższa wartość spośród wszystkich osiedli. W pięciu z piętnastu osiedli (osiedle nr 3, 6, 8, 10, 13) nikt nie korzysta z pomocy społecznej z powodu ubóstwa. Stosunkowo wysokie wskaźniki odnotowuje się w przypadku korzystania z pomocy społecznej z powodu bezrobocia. Wskaźnik ten jest najwyższy w osiedlu numer 5 i wynosi 48,89. W przypadku wskaźnika dotyczącego bezdomności najwyższy odnotowano na osiedlu nr 5 i wynosi on 4,95, a najniższy w osiedlach 2, 3, 6, 7, 8, 10, 11, 13 i wynosi on 0. Z pomocy społecznej ze względu na ochronę macierzyństwa korzysta 5 osób na 1000 mieszkańców osiedla numer 5. Jest to najwyższy wskaźnik w tym zakresie. Najniższy natomiast występuje w siedmiu osiedlach (3, 6, 8, 9, 10, 13, 15) wynosząc 0. Ze względu na stopień niepełnosprawności wysoki wskaźnik na 1000 mieszkańców występuje w osiedlu nr 5 (20,42), najniższy natomiast w osiedlu nr 13 (1,42). Z powodu długotrwałej choroby wysoki wskaźnik występuje na osiedlu nr 5 i 6 i wynosi nieco ponad 14. Kolejnym powodem, dla którego mieszkańcy miasta korzystają z pomocy społecznej jest bezradność w sprawie opiekuńczo-wychowawczej oraz prowadzenia gospodarstwa domowego. W tym przypadku wysoki wskaźnik odnotowano na osiedlu nr 9 (12,45), a najniższy na osiedlach, gdzie wskaźnik wynosi 0, czyli 6, 8, 10, 11 i 13. Mieszkańcy dziewięciu osiedli pobierają pomoc ze względu na przemoc w rodzinie. Spośród tych dziewięciu, najwyższy wskaźnik występuje na osiedlu nr 13 (1,42), a najniższy na osiedlu nr 14 (0,06). Z powodu choroby jaką jest alkoholizm mieszkańcy 11 osiedli korzystają z pomocy społecznej. Wskaźniki dla wszystkich osiedli nie są wysokie, jednak można wyszczególnić osiedle nr 6, gdzie wskaźnik ten wynosi prawie 2. Natomiast

średnia dla całego miasta wynosi 0,6. Biorąc pod uwagę trudność w przystosowaniu po wyjściu z zakładu karnego mieszkańcy sześciu osiedli korzystają z pomocy społecznej, gdzie najwyższy wskaźnik wynosi prawie 1 i występuje on na osiedlu nr 9. Jedynie w osiedlu nr 7 znajdują się osoby korzystające z pomocy społecznej ze względu na sieroctwo. Z powodu sytuacji kryzysowej jako jednego z ostatnich wskaźników korzystają mieszkańcy dziesięciu osiedli, gdzie najwyższy wskaźnik wynosi 1,28 i występuje na osiedlu nr 6. Warto podkreślić, iż z powodu narkomanii, żaden z mieszkańców miasta nie korzysta z pomocy społecznej.

Tabela 9. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 osób ze względu na powód korzystania z pomocy w 2016 r.

Osiedle	Ubóstwo	Bezdomność	Potrzeba ochrony macierzyństwa	Bezrobocie	Niepełnosprawność	Długotrwała choroba	Bezradność w sprawach opiekuńczych wychowawczych i prowadzenia gosp. domowego	Przemoc w rodzinie	Alkoholizm	Trudność w przystosowaniu po wyjściu z zakładu karnego	Trudności w integracji które, otrzymały status lub och. uzup.	Sytuacja kryzysowa
1.	45,89	0,87	4,76	7,79	3,90	0,00	6,93	0,00	0,43	0,00	0,00	0,43
2.	29,34	0,00	1,94	5,54	6,64	8,03	3,32	0,00	0,28	0,00	0,28	0,55
3.	0,00	0,00	0,00	13,29	11,63	12,88	4,57	0,83	0,83	0,00	0,00	0,42
4.	29,30	0,48	1,94	32,45	13,56	11,86	2,66	0,24	0,73	0,97	0,73	0,73
5.	68,07	4,95	4,95	48,89	20,42	14,23	7,43	0,00	0,00	0,62	0,00	0,62
6.	0,00	0,00	0,00	16,70	3,21	14,13	0,00	0,00	1,93	0,00	0,00	1,28
7.	48,63	0,00	4,65	35,52	25,80	10,99	10,15	1,27	1,27	0,00	0,00	0,00
8.	0,00	0,00	0,00	14,83	10,60	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
9.	51,72	0,96	0,00	22,98	17,24	0,00	12,45	1,44	0,48	0,96	0,00	0,48
10.	0,00	0,00	0,00	18,94	11,36	0,00	0,00	0,00	1,89	0,00	0,00	0,95
11.	17,04	0,00	1,30	11,68	8,11	6,49	0,00	0,32	0,49	0,00	0,00	0,32
12.	9,41	1,45	1,13	7,64	6,76	4,34	1,45	0,24	0,32	0,16	0,00	0,24
13.	0,00	0,00	0,00	7,10	1,42	2,84	0,00	1,42	0,00	0,00	0,00	0,00
14.	14,63	0,06	0,70	9,86	4,01	3,18	1,97	0,06	0,32	0,13	0,19	0,00
15.	41,42	0,00	0,00	15,35	10,71	9,28	6,43	1,07	0,00	0,71	0,00	0,00
Średnia arytmetyczna	23,70	0,58	1,42	17,90	10,36	6,55	3,82	0,46	0,60	0,24	0,08	0,40

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Łomży.

W mieście Łomża z pomocy asystenta rodziny korzysta 76 rodzin, tj. 276 osób. Warto zwrócić uwagę, iż we wszystkich osiedlach na terenie miasta znajduje się choć jedna osoba korzystająca z pomocy asystenta. Najwyższy wskaźnik liczby rodzin objętych tego typu pomocą na 1000 mieszkańców występuje w osiedlu nr 7 (4,76). Jednocześnie w tym osiedlu znajduje się najwyższy wskaźnik liczby osób objętych pomocą asystenta i wynosi on 15,31. Najniższy natomiast występuje w osiedlu nr 2, zarówno biorąc pod uwagę liczbę rodzin jak i liczbę osób na 1000 mieszkańców (0,29; 1,15).

Tabela 10. Liczba rodzin oraz osób objętych wsparciem asystenta rodziny na 1000 mieszkańców

Osiedle	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny na 1000 mieszkańców	Liczba osób w rodzinach objętych wsparciem asystenta na 1000 mieszkańców
1.	0,39	1,54
2.	0,29	1,15
3.	0,85	1,71
4.	1,76	6,01
5.	4,12	12,36
6.	0,33	2,66
7.	4,76	15,31
8.	1,13	3,38
9.	1,25	2,75
10.	0,57	3,31
11.	1,25	4,20
12.	1,07	3,49
13.	0,42	1,41
14.	1,08	4,01
15.	1,54	4,05
Średnia arytmetyczna	1,39	4,49

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Łomży.

II.3.4. Dochody mieszkańców

Na terenie Miasta w 2015 r. było łącznie 30 232 płacących podatki z tytułu PIT 36, 37, 38, 39, 40 i 40A. Największa liczba podatników zarejestrowana była na osiedlu 14 i 12, najmniejsza z kolei na osiedlu 13 oraz 8. Średnie dochody podatników wahały się pomiędzy 23 800,40 zł a 34 493,58 zł. Najniższe średnie dochody osiągnęli mieszkańcy 9 oraz 7, najwyższe z kolei podatnicy z osiedli 13 i 14.

Tabela 11. Dochody podatników na podstawie PIT 36,-37,-38, 39, 40 i 40A.

Osiedle	Liczba podatników	Dochody podatników w zł	Średni dochód podatników w zł
1	1114	34953757,61	31376,80
2	1665	46251982,91	27778,97
3	1255	35154534,45	28011,58
4	2150	55051772,72	25605,48
5	815	20537801,57	25199,76
6	800	24155417,52	30194,27
7	1158	27204113,47	23492,33
8	370	10468398,45	28292,97
9	1264	30083707,53	23800,40
10	462	13162988,06	28491,32
11	3367	103022298,75	30597,65
12	6278	189775345,16	30228,63

Osiedle	Liczba podatników	Dochody podatników w zł	Średni dochód podatników w zł
13	299	10313580,57	34493,58
14	7593	253566837,51	33394,82
15	1642	45906165,04	27957,47
Średnia arytmetyczna	30232	899608701,32	28594,40

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Skarbowego

II.3.5. Bezrobocie

Bezrobocie stanowi istotny problem społeczny, którego skala narasta w przypadku, gdy znaczny odsetek osób pozostaje bezrobotnych długotrwale tzn. powyżej 12 miesięcy.

Dane za rok 2016 dotyczące liczby osób bezrobotnych w Łomży w podziale na czas pozostawania bez pracy, wiek oraz poziom wykształcenia zostały przedstawione poniżej.

Liczba bezrobotnych w podziale na długość pozostawania bez pracy w przeliczeniu na 1000 mieszkańców najwyższa jest w osiedlu numer 4. W każdym z przedstawionych przedziałów czasowych wskaźnik ten jest najwyższy. W przypadku osób długotrwale bezrobotnych wskaźnik ten wynosi dla przedziału 12-24 miesięcy 15,01, natomiast powyżej 24 miesięcy aż 18,48. Najlepsza sytuacja występuje w osiedlu numer 6, gdzie wskaźnik osób bezrobotnych powyżej 24 miesięcy wynosi 7,81. Biorąc pod uwagę wskaźnik osób będących długotrwale bezrobotnych to w najgorszej sytuacji jest osiedle nr 15 (29,8).

Tabela 12. Liczba osób bezrobotnych w podziale na czas pozostawania bez pracy na 1000 mieszkańców (w miesiącach)

Osiedle	do 3 miesięcy	3-6	6-12	12-24	powyżej 24 miesięcy	suma powyżej 12 miesięcy
1.	11,69	7,79	6,06	5,63	10,39	16,0
2.	11,16	6,73	10,19	6,27	12,73	19,0
3.	15,51	5,12	9,07	6,51	8,31	14,8
4.	19,85	10,45	12,71	15,01	18,48	33,5
5.	14,23	8,35	5,26	7,43	15,47	22,9
6.	14,66	9,10	8,88	5,57	7,81	13,4
7.	9,51	8,88	8,46	7,72	12,05	19,8
8.	15,18	7,06	7,24	3,88	14,48	18,4
9.	10,78	4,71	7,42	8,86	8,62	17,5
10.	10,89	8,05	8,05	6,16	11,36	17,5
11.	10,52	7,57	5,81	5,67	8,79	14,5
12.	10,06	6,03	5,47	6,60	9,17	15,8
13.	6,39	4,26	8,52	4,62	9,23	13,8
14.	10,36	6,03	7,29	6,20	7,93	14,1
15.	15,11	15,05	12,08	11,75	18,09	29,8
Średnia arytmetyczna	12,39	7,68	8,17	7,19	11,53	18,72

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży.

Biorąc pod uwagę liczbę osób bezrobotnych w podziale na grupy wiekowe zła sytuacja występuje w osiedlu numer 4 oraz 15. W przedziale 18-24 wskaźniki dla tych dwóch osiedli wynoszą 9,24 i 8,63, natomiast najniższy wskaźnik w tym przedziale wynosi 3,52 (osiedle nr 11).

Tabela 13. Liczba osób bezrobotnych w podziale na wiek na 1000 mieszkańców

Osiedle	18 - 24	25 - 34	35 - 44	45 - 54	pow. 55
1.	5,63	9,09	7,79	4,76	4,33
2.	5,21	8,63	7,57	7,75	11,58
3.	5,33	7,55	7,62	9,14	5,33
4.	9,24	21,23	14,08	15,33	16,63
5.	7,12	14,23	3,40	13,00	13,00
6.	6,21	12,52	7,17	11,03	9,10
7.	5,29	6,87	9,51	9,20	6,03
8.	4,41	6,89	1,77	2,82	7,59
9.	5,99	12,21	7,82	7,66	6,70
10.	6,16	14,68	7,58	9,47	6,63
11.	3,52	12,13	10,41	6,07	6,23
12.	3,70	12,63	7,32	4,26	9,41
13.	4,97	8,88	9,23	5,33	4,62
14.	3,97	13,69	6,10	5,37	8,70
15.	8,63	16,33	15,95	13,18	18,00
Średnia arytmetyczna	5,69	11,84	8,22	8,29	8,93

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży.

Liczba osób bezrobotnych w podziale na poziom wykształcenia w przypadku wykształcenia wyższego jest w osiedlu nr 10 (13,73), najniższy natomiast występuje w osiedlu numer 5 i wynosi on 4,64. Biorąc pod uwagę wszystkie inne pozostałe przedziały najwyższe wskaźniki występują w osiedlu numer 4 i 15. Relatywnie dobrze wypada osiedle numer 8, gdzie wszystkie wskaźniki nie wynoszą więcej niż 7.

Tabela 14. Liczba osób bezrobotnych w podziale na poziom wykształcenia w podziale na 1000 mieszkańców

Osiedle	wyższe	policealne	średnie zawodowe	liceum zawodowe	średnie ogólnokształ.	zasad. zawod.	gimnazjalne	podstawowe	niepełne podstawowe	wykształcenie niższe niż gimnazjum
1.	8,66	2,16	4,76	0,87	4,33	6,06	0,43	4,33	0,00	4,76
2.	8,58	1,57	8,44	0,60	4,34	8,44	1,11	7,66	0,00	8,76
3.	5,40	1,52	8,10	1,73	4,43	7,27	0,83	5,68	0,00	6,51
4.	10,21	3,35	11,90	0,97	7,10	18,00	5,13	19,37	0,48	24,98
5.	4,64	1,55	6,50	1,24	3,71	11,76	3,40	17,95	0,00	21,35
6.	8,24	1,50	10,81	2,35	2,78	9,10	1,82	9,42	0,00	11,24
7.	5,07	1,06	4,97	0,42	3,49	12,37	2,33	7,19	0,00	9,51
8.	4,59	1,41	5,12	1,24	2,47	4,41	0,35	3,88	0,00	4,24
9.	8,54	0,96	4,79	0,00	5,75	10,06	1,68	8,62	0,00	10,30
10.	13,73	0,95	6,63	0,95	3,79	8,52	0,47	9,47	0,00	9,94
11.	5,90	2,24	7,56	1,00	5,45	8,99	1,43	5,79	0,00	7,22
12.	8,21	1,85	7,32	1,29	4,75	7,88	1,13	4,91	0,00	6,03
13.	5,68	0,71	3,91	2,84	8,88	6,04	0,71	4,26	0,00	4,97
14.	10,38	2,05	7,61	0,83	4,73	6,59	0,96	4,67	0,00	5,63
15.	10,65	2,80	8,42	0,60	8,78	18,36	4,40	18,09	0,00	22,49
Średnia arytmetyczna	7,90	1,71	7,12	1,13	4,99	9,59	1,75	8,75	0,03	10,53

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży

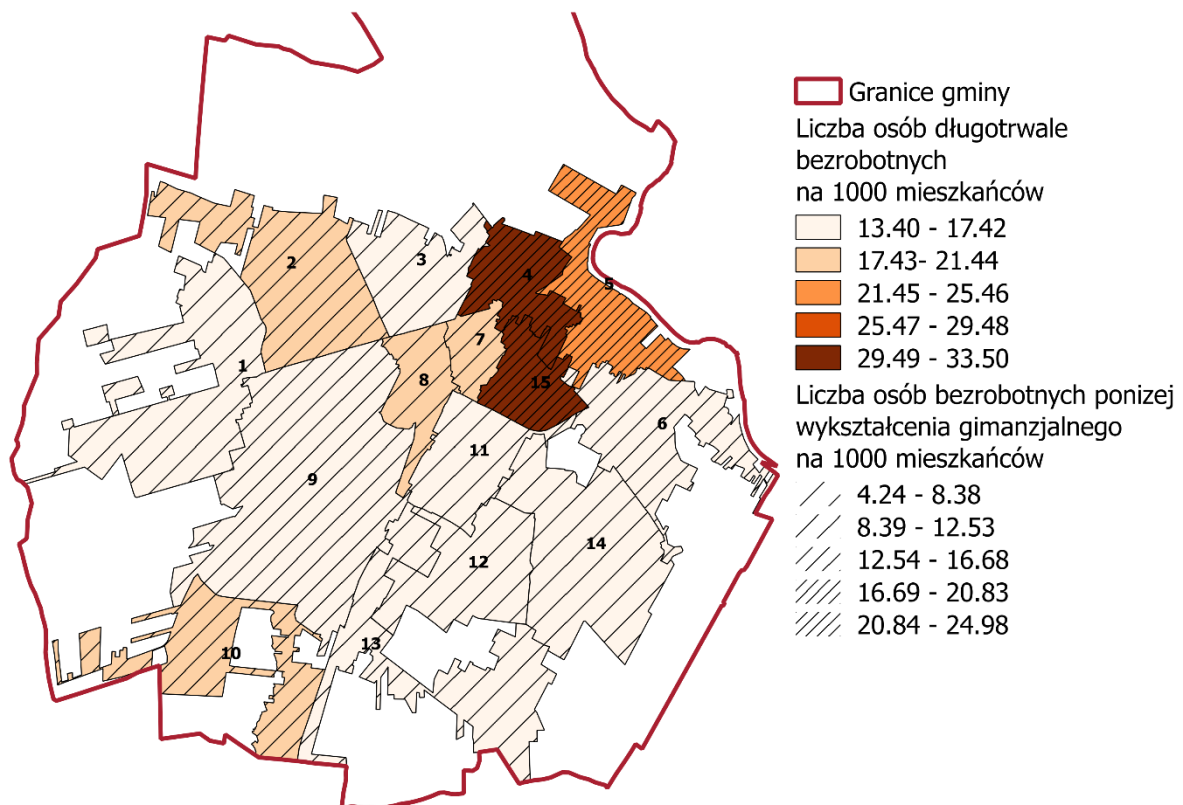
URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Projekt „Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Łomża” współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Rysunek 4. Liczba osób długotrwale bezrobotnych wraz z liczbą osób poniżej wykształcenia gimnazjalnego na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Łomży

II.3.6. Przestępstwa

Na poczucie bezpieczeństwa wpływa liczba popełnionych na terenie miasta przestępstw. Najwięcej przestępstw na 1000 mieszkańców sektora popełniono na terenie sektora 124, czyli osiedli 1, 2, 3, 5, 7, 8 i 9. Dokonano tam ponad 20 przestępstw na 1000 mieszkańców. Wśród kategorii przestępstw dominowały przestępstwa inne niż wymienione w tabeli, a następnie kradzieże (3,97 na 1000 mieszkańców) oraz naruszenie art. 178 a par 1 KK, czyli prowadzenie pojazdów w stanie nietrzeźwym lub pod wpływem środka odurzającego (2,87 mieszkańców).

Tabela 15. Liczba przestępstw popełnionych na terenie miasta

Kategoria przestępstw	Sektor 122 (Os. 11, 12, 13, 14)		Sektor 123 (Os. 4, 6, 15)		Sektor 124 (Os. 1, 2, 3, 5, 7, 8, 9)	
	l. przestępstw	L.. przestępstw na 1000 mieszkańców	l. przestępstw	L.. przestępstw na 1000 mieszkańców	l. przestępstw	L.. przestępstw na 1000 mieszkańców
Kradzież	83	2,44	31	3,26	65	3,97
Kradzież włamaniem z	43	1,26	11	1,16	33	2,02

Kategoria przestępstw	Sektor 122 (Os. 11, 12, 13, 14)		Sektor 123 (Os. 4, 6, 15)		Sektor 124 (Os. 1, 2, 3, 5, 7, 8, 9)	
	I. przestępstw	L.. przestępstw na 1000 mieszkańców	I. przestępstw	L.. przestępstw na 1000 mieszkańców	I. przestępstw	L.. przestępstw na 1000 mieszkańców
Kradzież samochodu	11	0,32	0	0,00	2	0,12
Przestępstwa rozbójnicze	6	0,18	2	0,21	13	0,79
Bójka i pobicie	11	0,32	2	0,21	6	0,37
Uszczerbek na zdrowiu	4	0,12	3	0,32	8	0,49
Uszkodzenia mienia	43	1,26	18	1,89	31	1,89
Art. 178a par 1 KK	30	0,88	10	1,05	47	2,87
Inne przestępstwa	127	3,73	42	4,42	125	7,64
Suma przestępstw	358	10,52	119	12,51	330	20,17

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Policji w Łomży

II.3.7. Kapitał społeczny

Jednym z podstawowych mierników kapitału społecznego jest liczba organizacji pozarządowych w danej jednostce terytorialnej. Biorąc pod uwagę Miasto Łomża wyszczególnia się cztery rodzaje organizacji pozarządowych, takich jak stowarzyszenia, kluby sportowe, fundacje oraz terenowe jednostki organizacyjne.

Najwyższy wskaźnik odnoszący się do liczby stowarzyszeń na 10 000 mieszkańców w 2016 roku odnotowano przy osiedlu nr 5 (43,32). Nieco mniejszą wartością charakteryzuje się osiedle nr 15 oraz nr 13. Osiedla, gdzie nie zarejestrowano żadnego stowarzyszenia to numery 6 i 8. Jeśli chodzi o kluby sportowe największa ich liczba w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców występuje w osiedlu nr 5 i wynosi 37,13. W osiedlach o numerach 8, 9 i 13 nie znajdują się kluby sportowe. Jednak osiedle nr 13 posiada najwyższy wskaźnik w przypadku fundacji na 10 000 mieszkańców (28,41). Drugi i trzeci najwyższy wskaźnik odnotowano w osiedlu 5 oraz 7, kolejno 12,38, 12,62. Na terenie osiedla nr 8 nie występuje żadna fundacja. Ostatnią formą organizacji pozarządowych jest liczba terenowych jednostek organizacyjnych, gdzie w osiedlu nr 15 na 10 000 mieszkańców przypada 42,39 takich jednostek. Jest to najwyższa wartość spośród wszystkich osiedli Miasta. W osiedlach numer 1, 3, 6, 8, 14 nie znajduje się żadna terenowa jednostka organizacyjna. Szczególną uwagę można zwrócić na osiedla nr 15, 13 oraz 5 gdzie wielkość ww. wskaźników szczególnie wyróżnia się na tle pozostałych.

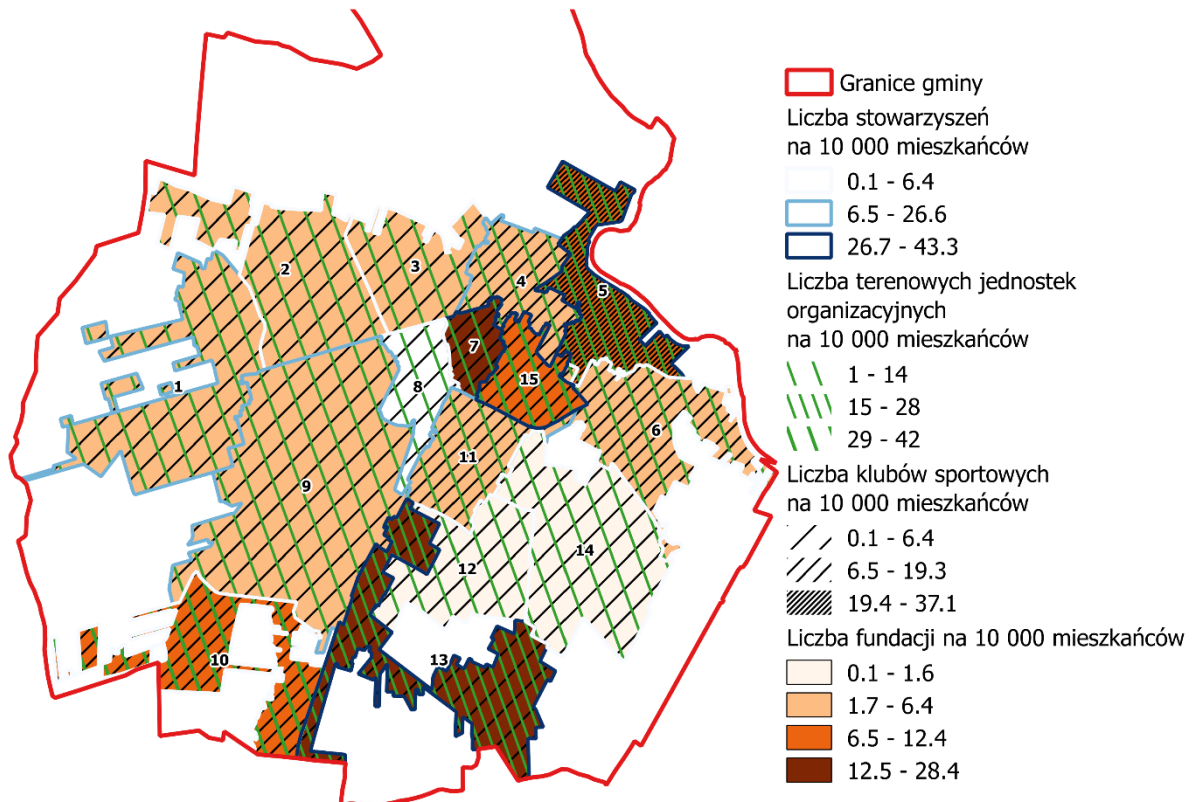

Tabela 16. Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców w 2016 roku

Osiedle	Liczba stowarzyszeń na 10 000 mieszkańców	Liczba klubów sportowych na 10 000 mieszkańców	Liczba fundacji na 10 000 mieszkańców	Liczba terenowych jednostek organizacyjnych na 10 000 mieszkańców
1	17,32	4,33	4,33	0
2	5,54	2,77	2,77	2,86
3	4,15	4,15	4,15	0
4	26,63	9,69	4,84	5,54
5	43,32	37,13	12,38	19,01
6	0	19,27	6,42	0
7	38,05	12,68	12,68	12,42
8	0	0	0	0
9	9,58	0	4,79	5,00
10	0	18,94	9,47	28,36
11	9,74	8,11	3,25	4,67
12	6,44	3,22	1,61	0,90
13	42,61	0	28,41	28,13
14	5,76	6,40	0,64	0
15	42,84	14,28	10,71	42,39
Średnia arytmetyczna	16,80	9,40	7,10	9,95

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Łomży.

Rysunek 5. Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców w 2016 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Łomży.

Miejska Biblioteka Publiczna w Łomży prowadzi 8 placówek, z czego 3 są oddziałami wyspecjalizowanymi – są to: dział informacyjno-bibliograficzny, oddział zbiorów specjalnych oraz oddział dla dzieci. Najwięcej bibliotek mieści się w osiedlu nr 4. Pozostałe osiedla, w których znajdują się placówki biblioteki to osiedle numer 2, 11,12 oraz 14. Największa liczba aktywnych czytelników znajduje się w jednej z bibliotek w osiedlu numer 4 (3 611). Drugą biblioteką o największej liczbie aktywnych czytelników jest biblioteka w osiedlu nr 14 (1 640). Biorąc pod uwagę liczbę osób korzystających z zajęć prowadzonych w bibliotece najwięcej osób korzysta z zajęć w bibliotece dla dzieci w osiedlu nr 4.

Tabela 17. Liczba czytelników i osób korzystających z zajęć stałych w bibliotece w 2016 roku

Nazwa placówki	Osiedle, na którym znajduje się placówka biblioteki	Liczba aktywnych czytelników	Liczba osób korzystających z zajęć stałych w bibliotece
Wypożyczalnia dla Dorosłych ul. Długa 13	4	3 611	686
Dział Informacyjno-Bibliograficzny z Czytelnią ul. Długa 13		969	213
Oddział Zbiorów Specjalnych ul. 3 Maja 6A	4	184	208
Oddział dla Dzieci ul. 3 Maja 6A		1 091	8 153
Filia Nr 1 ul. Polna 16	2	613	970
Filia Nr 2 ul. Księżnej Anny 2	14	1 640	1 899
Filia Nr 4 ul. Spółdzielcza 31	11	1 030	1 687
Filia Nr 6 ul. Małachowskiego 4	12	830	80
Razem		9 968	13 896

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łomży

II.4. Analiza czynników i zjawisk kryzysowych w sferze gospodarczej

Liczba podmiotów gospodarczych świadczy o stanie sfery gospodarczej w osiedlach. Najmniej aktywnych podmiotów gospodarczych wpisanych do CEIDG w przeliczeniu na liczbę ludności osiedla funkcjonuje na osiedlu nr 12 i 14. Najwyższym wskaźnikiem odznaczają się osiedla 8 i 9.

Tabela 18. Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych wpisanych do CEIDG

Osiedle	Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych wpisanych do CEIDG	Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych wpisanych do CEIDG w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
Osiedle nr 1	160	69,26
Osiedle nr 2	236	65,32
Osiedle nr 3	169	70,21
Osiedle nr 4	375	90,80
Osiedle nr 5	109	67,45
Osiedle nr 6	120	77,07
Osiedle nr 7	168	71,04
Osiedle nr 8	137	145,13
Osiedle nr 9	218	104,41
Osiedle nr 10	60	56,82

Osiedle	Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych wpisanych do CEIDG	Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych wpisanych do CEIDG w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
Osiedle nr 11	367	59,55
Osiedle nr 12	412	33,14
Osiedle nr 13	74	105,11
Osiedle nr 14	763	48,80
Osiedle nr 15	179	63,91
Średnia arytmetyczna	3547	75,20

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CEIDG

Liczbę podmiotów składających podatek dochodowy od osób prawnych podzielono na 1000 mieszkańców danego osiedla. Najmniej takich podmiotów występowało na osiedlach 12 (1,05), 14 (1,41) i 2 (1,38). Najwięcej podmiotów składających podatek dochodowy od osób prawnych występowało na osiedlu nr 10 (ponad 49 podmiotów na 1000 mieszkańców). Bardzo dużym wskaźnikiem odznaczało się także osiedle nr 5. Jeśli natomiast chodzi o średnią wysokość CIT w przeliczeniu na 1 mieszkańca to najniższy był w osiedlach 12 (37,36 zł) i 14 (38,41 zł), a najwyższy w osiedlach 9 (2527,95 zł), 15 (1376,53 zł) i 6 (1393,68 zł).

Tabela 19. Podmioty składające CIT-8 (stan na 2016 r.)

Osiedle	Liczba podmiotów składających CIT-8 na 1000 mieszkańców	Średnia wysokość CIT-8
Osiedle nr 1	3,46	972,73
Osiedle nr 2	1,38	231,47
Osiedle nr 3	2,08	342,83
Osiedle nr 4	5,33	249,22
Osiedle nr 5	16,09	419,45
Osiedle nr 6	6,42	1393,68
Osiedle nr 7	6,34	121,81
Osiedle nr 8	2,12	850,24
Osiedle nr 9	6,70	2527,95
Osiedle nr 10	49,24	664,93
Osiedle nr 11	2,92	218,33
Osiedle nr 12	1,05	37,36
Osiedle nr 13	8,52	610,64
Osiedle nr 14	1,41	38,41
Osiedle nr 15	8,57	1376,53
Średnia arytmetyczna	8,11	670,37

Źródło: analiza własna na podst. danych Urzędu Skarbowego w Łomży

II.5. Analiza czynników i zjawisk kryzysowych w sferze technicznej

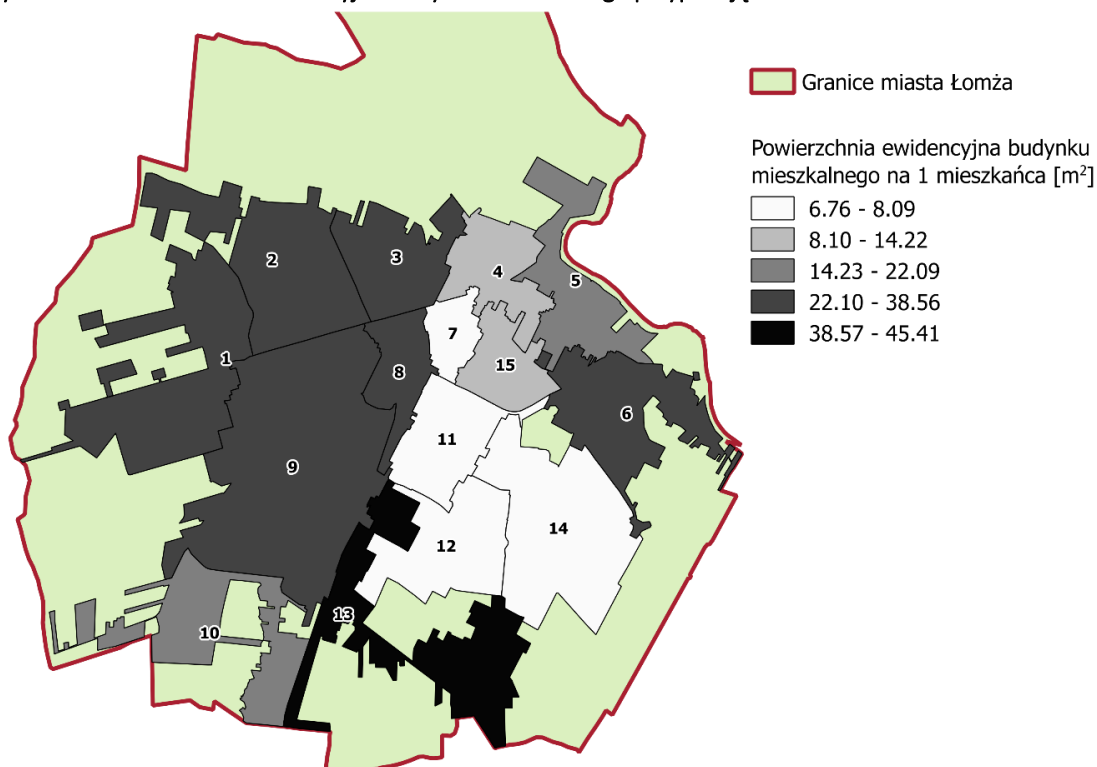
Osiedlami o najmniejszej powierzchni ewidencyjnej budynku mieszkalnego na 1 mieszkańca są: 12, 14, 11, i 7. Wartości dla tych osiedli są o ok. 7 m² mniejsze niż średnia dla całego miasta. Najlepszą sytuację odnotowano w osiedlu nr 13, gdzie na 1 mieszkańca przypada 45,41 powierzchni ewidencyjnej budynku mieszkalnego.

Tabela 20. Średnia powierzchnia budynku mieszkalnego na 1 mieszkańca osiedla (stan na 2017 r.)

Obszar	Średnia powierzchnia budynku mieszkalnego na 1 mieszkańca [m ²]
1.	29,59
2.	27,92
3.	27,40
4.	14,33
5.	21,57
6.	37,27
7.	8,26
8.	25,26
9.	31,67
10.	18,92
11.	8,36
12.	6,07
13.	45,86
14.	7,52
15.	13,17
Średnia arytmetyczna	21,54

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z mapy ewidencyjnej

Rysunek 6. Powierzchnia ewidencyjna budynku mieszkalnego przypadająca na 1 mieszkańca

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z mapy ewidencyjnej

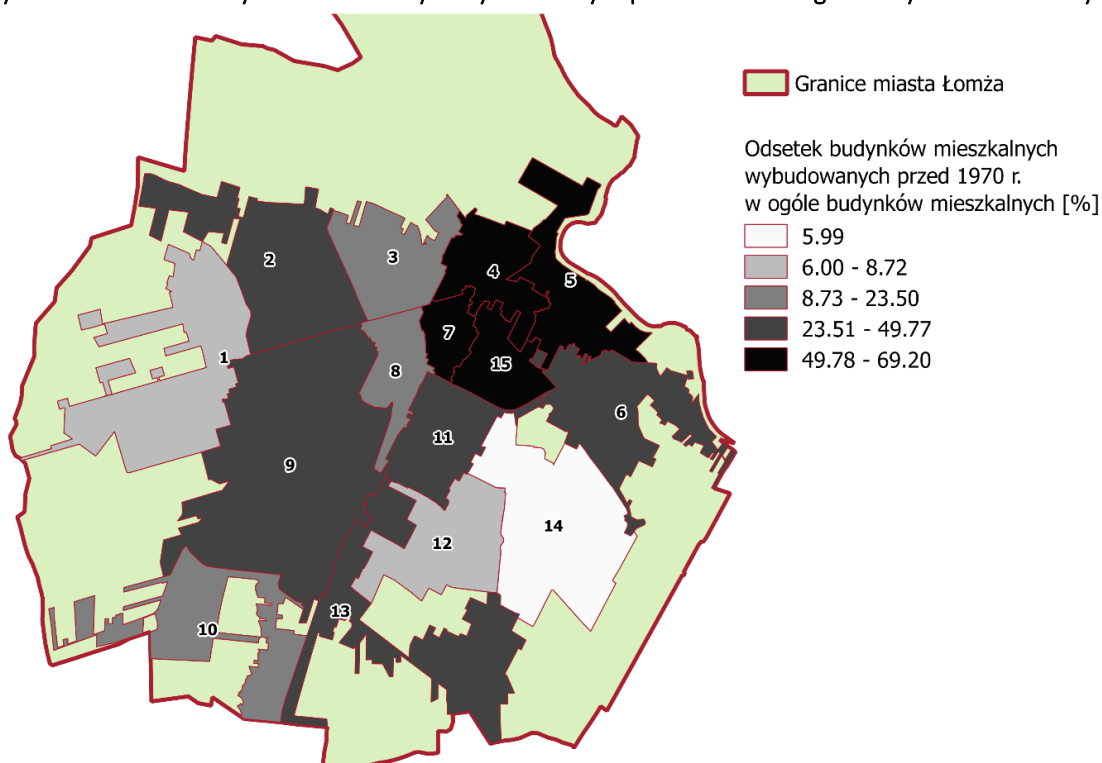
Jednym ze wskaźników ukazujących występowanie zjawiska kryzysowego w sferze technicznej jest wiek budynków mieszkalnych. Za budynki znajdujące się w gorszym stanie ze względu na ich wiek przyjęto podział na budynki wybudowane do 1969 r. i od 1970 r. Najgorsze wartości wskaźnika odnotowano w osiedlach 4, 7 i 5, gdzie ponad 60% wszystkich budynków mieszkalnych stanowią te wybudowane przed 1970 r.

Tabela 21. Budynki mieszkalne wybudowane przed 1970 r. (stan na 2017 r.)

Obszar	Liczba budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 r.	Odsetek budynków wybudowanych przed 1970 r. w ogóle budynków mieszkalnych
Osiedle nr 1	52	8,72%
Osiedle nr 2	376	37,94%
Osiedle nr 3	108	16,46%
Osiedle nr 4	173	69,20%
Osiedle nr 5	161	62,40%
Osiedle nr 6	222	40,81%
Osiedle nr 7	34	64,15%
Osiedle nr 8	51	23,50%
Osiedle nr 9	323	49,77%
Osiedle nr 10	29	16,96%
Osiedle nr 11	82	42,05%
Osiedle nr 12	12	7,64%
Osiedle nr 13	75	36,06%
Osiedle nr 14	13	5,99%
Osiedle nr 15	101	58,72%
Łomża	1812	33,97%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z mapy ewidencyjnej

Rysunek 7. Odsetek budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 r. w ogóle budynków mieszkalnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z mapy ewidencyjnej

II.6. Analiza czynników i zjawisk kryzysowych w sferze przestrzenno-funkcjonalnej

Na terenie Miasta znajdują się 307 zabytków. Liczba zabytków wpisanych do rejestru obejmuje budynki, parki, ogrody, elementy ogrodzeń, schrony, twierdze, relikty, cmentarze, kaplice oraz układ urbanistyczny. Procentowo najwięcej zabytków znajduje się w osiedlu numer 4, są to 84 zabytki stanowiące 27,45% ogółu zabytków w gminie. Kolejnym wyróżniającym się osiedlem pod względem liczby zabytków jest osiedle nr 5 (51 zabytków, 16,67 ogółu). W osiedlach numer 10,14,12 nie znajdują się żadne zabytki wpisane do rejestru.

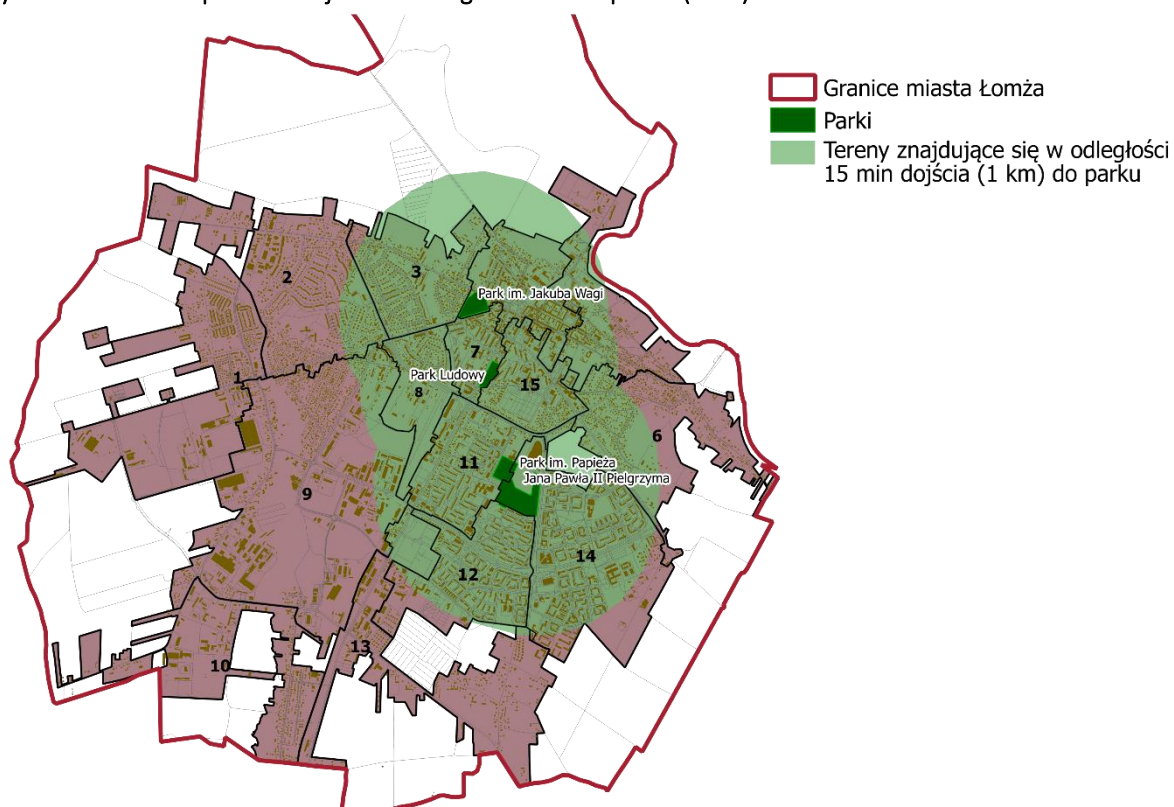
Tabela 22. Liczba i procent zabytków w podziale na osiedla

Osiedle	Liczba zabytków	Procent zabytków w danym osiedlu
1	3	0,98
2	13	4,25
3	7	2,29
4	84	27,45
5	51	16,67
6	24	7,84
7	28	9,15
8	9	2,94
9	4	1,31
10	0	0
11	24	7,84
12	0	0
13	14	4,58
14	0	0
15	45	14,71
Łomża	306	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Łomży.

W Łomży znajdują się trzy parki miejskie, w tym 2 zabytkowe: Park im. Jakuba Wagi i Park Ludowy. Najnowszym parkiem jest Park im. Jana Pawła II. Park im. Jakuba Wagi leży na terenie analizowanego osiedla nr 4, Park Ludowy osiedla nr 7, a park im. Jana Pawła II – osiedli 11 i 14. W odległości max 15 min dojścia pieszego do tych parków znajdują się osiedla: 4, 7, 8, 11 i 15 oraz fragmenty osiedli 2, 3, 5, 6, 9, 12, 13 i 14. W odległości dalszej niż 1 km od parków znajdują się osiedla 1 i 10.

Rysunek 8. Bufor od parków miejskich w odległości 15 min. pieszo (1 km)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM Łomża

II.7. Analiza czynników i zjawisk kryzysowych w sferze środowiskowej

Jak już wspomniano, na potrzeby analiz dokonano podziału Łomży na osiedla nie włączając do nich terenów niezabudowanych i niezamieszkałych (np. ogródki działkowe). Mimo tego, że duża powierzchnia administracyjna miasta wchodzi w skład obszarów chronionych, to niewielka część terytorium analizowanych osiedli pokrywa się z obszarami chronionymi. Problem ten dotyczy dwóch osiedli 4 i 5, na których znajdują się fragmenty Obszaru Chronionego Krajobrazu Równiny Kurpiowskiej i Doliny Dolnej Narwi oraz w ramach obszarów Natura 2000: Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków i Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk. Ponadto, z osiedlem 5 graniczy teren łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi, a z osiedlem 3 Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków.

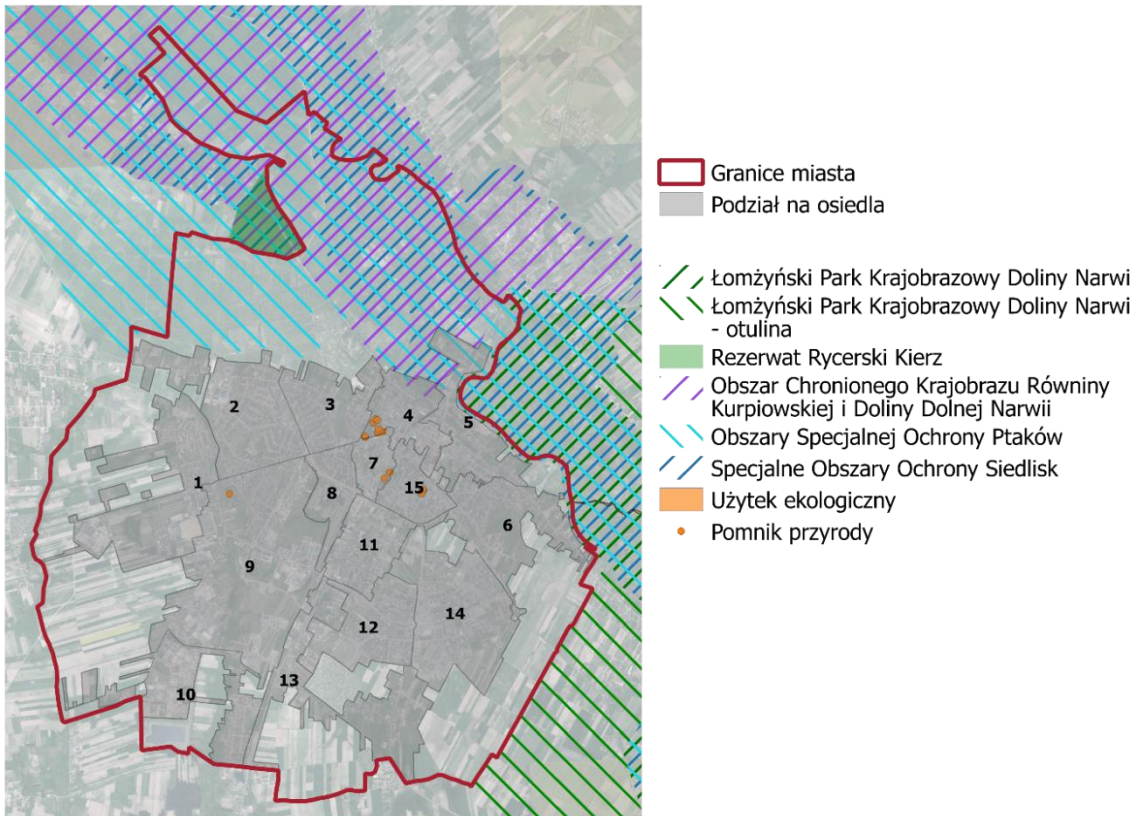
Na terenie miasta i analizowanych osiedli znajdują się natomiast pomniki przyrody ożywionej. Są to drzewa rosnące na osiedlach 4, 7, 9 i 15. Najwięcej znajduje się na terenie osiedla 15, na skwerze między ul. Kopernika a Zawadzką - stanowią one aleję złożoną głównie z lip. Pomniki położone na terenie osiedla nr 4 to drzewa rosnące w najstarszym parku w mieście – parku im. Jakuba Wągi.

Tabela 23. Pomniki przyrody w Łomży

Osiedle	Liczba pomników przyrody
Osiedle nr 4	8
Osiedle nr 7	2
Osiedle nr 9	1
Osiedle nr 15	11

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji Geoserwis GDOŚ.

Rysunek 9. Lokalizacja obszarów ochrony przyrody w mieście Łomża i okolicach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji Geoserwis GDOŚ. Mapa podkładowa: Ortofotomapa Geoportal.gov.pl

Wyroby azbestowe znajdujące się na terenie działek położonych w obrębie miasta stanowią duże zagrożenie dla środowiska oraz życia ludzkiego. Najwięcej działek zawierających wyroby azbestowe, a także ich największa masa w przeliczeniu na 1000 mieszkańców znajduje się na osiedlu 9. Najbardziej korzystna sytuacja w przypadku ww. wskaźników występuje na osiedlach 12 i 14.

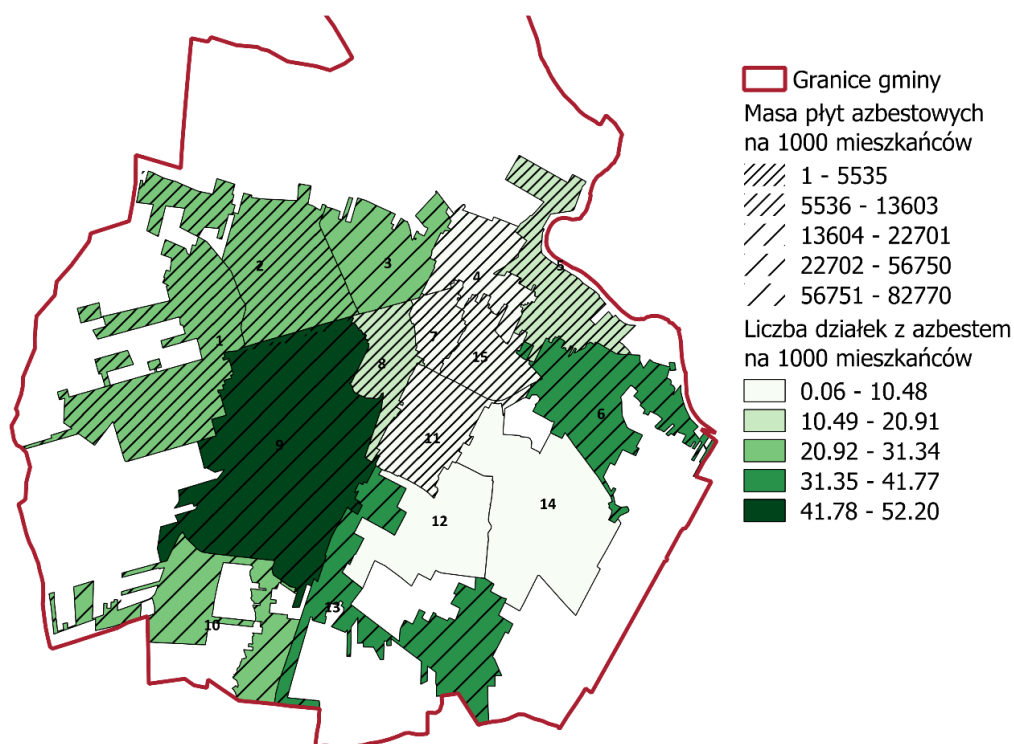
Tabela 24. Liczba działek z azbestem i masa płyt azbestowych w kg na 1000 mieszkańców

Osiedle	Liczba działek z azbestem na 1000 mieszkańców	Masa płyt azbestowych na 1000 mieszkańców
1	25,11	12148,92
2	26,02	13603,10
3	22,85	19106,77
4	10,17	10062,71
5	15,47	5231,44
6	32,11	22701,35
7	2,11	4782,66
8	19,07	5534,96
9	52,20	82770,11
10	24,62	47177,08
11	1,62	1204,45
12	0,24	0,00
13	35,51	56750,00
14	0,06	0,00
15	5,71	3459,47
Średnia arytmetyczna	18,19	18968,87

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta w Łomży

Rysunek 10. Liczba działek z azbestem oraz masa płyt azbestowych na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Łomży.

II.8. Delimitacja obszaru zdegradowanego i rewitalizacji

Na podstawie przyjętej metodyki oraz przyjętych wskaźników dokonano normalizacji wskaźników w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej oraz środowiskowej. Wyniki normalizacji znajdują się w tabelach poniżej. Łącznie przeanalizowano 50 wskaźników

W wyniku analizy wskaźników znormalizowanych należy stwierdzić, iż w sferze społecznej najbardziej zdegradowane są osiedla nr 4, 15, 5, 7 i 9.

Tabela 25. Znormalizowane wskaźniki w sferze społecznej - cz. I

Osiedle	Demografia		Edukacja	Pomoc społeczna														Dochody mieszkańców
	Dynamika zmian ludności w latach 2012-2016	Wskaźnik obciążenia demograficznego	Liczba uczniów nieotrzymująca promocji na 100 osób w wieku szkolnym	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców - powód ubóstwo	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców - powód bezdomność	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców - powód potrzeba ochrony macierzyństwa	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców - powód bezrobocie	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców - powód niepełnosprawność	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców - powód długotrwała choroba	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców - powód bezradność w sprawach opiekuńczych wychowawczych i prowadzenia gosp. domowego	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców - powód przemoc w rodzinie	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców - powód alkoholizm	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców - powód trudności w przystosowaniu po wyjściu z zakładu karnego	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców - powód trudności w integracji które, otrzymały status lub och. uzup.	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców - powód sytuacja kryzysowa	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny na 1000 mieszkańców	Liczba osób w rodzinach objętych wsparciem asystenta na 1000 mieszkańców	Średni dochód podatników w zł
1.	-0,23	-0,84	-0,50	0,97	0,22	1,78	-0,82	-0,95	-1,20	0,77	-0,80	-0,26	-0,63	-0,40	0,07	-0,75	-0,73	-0,98
2.	0,29	-1,04	-0,88	0,25	-0,45	0,27	-1,00	-0,55	0,27	-0,12	-0,80	-0,50	-0,63	1,01	0,38	-0,83	-0,83	0,16
3.	0,03	0,48	-0,39	-1,03	-0,45	-0,76	-0,37	0,19	1,16	0,18	0,65	0,36	-0,63	-0,40	0,05	-0,41	-0,69	0,08
4.	0,44	0,59	0,94	0,24	-0,08	0,27	1,18	0,47	0,97	-0,29	-0,38	0,21	1,96	3,28	0,85	0,28	0,38	0,84
5.	0,40	0,71	1,09	1,93	3,38	1,88	2,51	1,48	1,41	0,89	-0,80	-0,94	1,03	-0,40	0,57	2,07	1,95	0,97
6.	0,41	-0,70	-0,53	-1,03	-0,45	-0,76	-0,10	-1,05	1,39	-0,95	-0,80	2,09	-0,63	-0,40	2,27	-0,80	-0,45	-0,60
7.	0,68	0,49	2,33	1,09	-0,45	1,72	1,43	2,28	0,81	1,57	1,42	1,05	-0,63	-0,40	-1,04	2,55	2,68	1,51
8.	0,48	0,07	-0,13	-1,03	-0,45	-0,76	-0,25	0,04	-1,20	-0,95	-0,80	-0,94	-0,63	-0,40	-1,04	-0,19	-0,27	-0,01
9.	0,56	-0,82	1,42	1,22	0,29	-0,76	0,41	1,01	-1,20	2,14	1,71	-0,18	1,94	-0,40	0,20	-0,10	-0,43	1,41
10.	-0,24	-0,64	-0,43	-1,03	-0,45	-0,76	0,08	0,15	-1,20	-0,95	-0,80	2,02	-0,63	-0,40	1,42	-0,62	-0,29	-0,07
11.	0,30	2,26	0,15	-0,29	-0,45	-0,07	-0,50	-0,33	-0,01	-0,95	-0,24	-0,17	-0,63	-0,40	-0,21	-0,10	-0,07	-0,73
12.	0,65	-0,42	-0,41	-0,62	0,67	-0,16	-0,83	-0,53	-0,41	-0,59	-0,38	-0,44	-0,21	-0,40	-0,42	-0,24	-0,25	-0,62

Osiedle	Demografia		Edukacja	Pomoc społeczna														Dochody mieszkańców
	Dynamika zmian ludności w latach 2012-2016	Wskaźnik obciążenia demograficznego	Liczba uczniów nieotrzymująca promocji na 100 osób w wieku szkolnym	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców - powód ubóstwo	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców - powód d bezdomność	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców - powód potrzeba ochrony macierzyństwa	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców - powód bezrobocie	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców - powód niepełnosprawność	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców - powód długotrwała choroba	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców - powód bezradność w sprawach opiekuńczych wychowawczych i prowadzenia gosp. domowego	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców - powód przemoc w rodzinie	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców - powód alkoholizm	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców - powód trudność w przystosowaniu po wyjściu z zakładu karnego	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców - powód trudności w integracji które, otrzymały status lub och. uzup.	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców - powód sytuacja kryzysowa	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny na 1000 mieszkańców	Liczba osób w rodzinach objętych wsparciem asystenta na 1000 mieszkańców	Średni dochód podatników w zł
13.	-3,42	0,02	-1,11	-1,03	-0,45	-0,76	-0,88	-1,32	-0,68	-0,95	1,68	-0,94	-0,63	-0,40	-1,04	-0,73	-0,76	-1,96
14.	-0,19	-1,50	-0,43	-0,39	-0,41	-0,39	-0,65	-0,94	-0,62	-0,46	-0,70	-0,44	-0,29	0,55	-1,04	-0,23	-0,12	8,90
15.	-0,15	1,33	-1,11	0,77	-0,45	-0,76	-0,21	0,05	0,50	0,65	1,07	-0,94	1,27	-0,40	-1,04	0,12	-0,11	8,90

Źródło: Opracowanie własne

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Projekt „Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Łomża” współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Tabela 26. Znormalizowane wskaźniki w sferze społecznej - cz. II

Osiedle	Bezrobocie																Kapitał społeczny						Wskaźnik znormalizowany - suma		
	Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców pozostających bez pracy do 3 miesięcy	Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców pozostających bez pracy od 3 do 6 miesięcy	Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców pozostających bez pracy od 6 do 12 miesięcy	Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców pozostających bez pracy od 12 do 24 miesięcy	Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy	Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców pozostających bez pracy długotrwale (powyżej 12 miesięcy)	Bezrobotni na 1000 mieszkańców w wieku 18 - 24	Bezrobotni na 1000 mieszkańców w wieku 25 - 34	Bezrobotni na 1000 mieszkańców w wieku 35 - 44	Bezrobotni na 1000 mieszkańców w wieku 45 - 54	Bezrobotni na 1000 mieszkańców pow. 55 r.ż.	Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców: wykształcenie wyższe	Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców: wykształcenie policealne	Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców: wykształcenie średnie zawodowe	Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców: wykształcenie liceum zawodowe	Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców: wykształcenie średnie ogólnokształ.	Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców: wykształcenie zasad. zawod.	Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców: wykształcenie gimnazjalne	Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców: wykształcenie podstawowe	Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców: wykształcenie niepełne podstawowe	Liczba stowarzyszeń na 10 000 mieszkańców	Liczba klubów sportowych na 10 000 mieszkańców		Liczba fundacji na 10 000 mieszkańców	Liczba terenowych jednostek organizacyjnych na 10 000 mieszkańców
1.	-0,21	0,04	-0,95	-0,55	-0,31	-0,46	-0,04	-0,69	-0,12	-0,96	-1,10	0,29	0,62	-1,04	-0,36	-0,34	-0,87	-0,89	-0,83	-0,26	-0,06	0,51	0,39	0,74	-12,75
2.	-0,37	-0,36	0,91	-0,32	0,33	0,05	-0,29	-0,81	-0,18	-0,15	0,63	0,26	-0,20	0,58	-0,73	-0,33	-0,28	-0,43	-0,20	-0,26	0,61	0,66	0,61	0,53	-4,76
3.	0,94	-0,96	0,41	-0,24	-0,89	-0,67	-0,22	-1,08	-0,17	0,23	-0,86	-0,94	-0,27	0,43	0,83	-0,29	-0,57	-0,62	-0,57	-0,26	0,69	0,52	0,41	0,74	-5,34
4.	2,25	1,04	2,04	2,74	1,93	2,51	2,15	2,36	1,66	1,92	1,84	0,87	2,27	2,11	-0,22	1,09	2,06	2,30	1,98	3,61	-0,60	-0,03	0,32	0,33	50,70
5.	0,56	0,25	-1,30	0,08	1,09	0,71	0,86	0,60	-1,37	1,29	0,97	-1,22	-0,22	-0,27	0,15	-0,66	0,53	1,12	1,72	-0,26	-1,55	-2,77	-0,74	-0,68	19,00
6.	0,69	0,53	0,32	-0,57	-1,03	-0,90	0,31	0,17	-0,30	0,75	0,04	0,13	-0,29	1,63	1,68	-1,14	-0,12	0,05	0,12	-0,26	0,93	-0,99	0,09	0,74	-0,51
7.	-0,87	0,45	0,13	0,19	0,14	0,18	-0,24	-1,25	0,37	0,25	-0,69	-1,06	-0,90	-0,95	-0,97	-0,77	0,68	0,40	-0,29	-0,26	-1,25	-0,33	-0,78	-0,18	11,03
8.	0,84	-0,23	-0,42	-1,16	0,82	-0,05	-0,78	-1,24	-1,83	-1,49	-0,32	-1,24	-0,42	-0,88	0,15	-1,30	-1,27	-0,95	-0,91	-0,26	0,93	0,94	0,99	0,74	-17,81
9.	-0,49	-1,11	-0,34	0,59	-0,81	-0,21	0,18	0,09	-0,11	-0,17	-0,53	0,24	-1,04	-1,03	-1,55	0,39	0,12	-0,04	-0,02	-0,26	0,42	0,94	0,32	0,37	4,36
10.	-0,45	0,14	-0,05	-0,36	-0,05	-0,21	0,28	0,72	-0,18	0,32	-0,55	2,19	-1,06	-0,22	-0,25	-0,62	-0,26	-0,87	0,13	-0,26	0,93	-0,95	-0,33	-1,38	-8,17
11.	-0,57	-0,04	-1,06	-0,53	-0,76	-0,72	-1,32	0,07	0,62	-0,61	-0,64	-0,75	0,73	0,19	-0,18	0,24	-0,15	-0,21	-0,55	-0,26	0,37	0,13	0,54	0,39	-7,50
12.	-0,71	-0,62	-1,21	-0,21	-0,65	-0,50	-1,21	0,20	-0,26	-1,10	0,12	0,12	0,19	0,09	0,22	-0,12	-0,42	-0,42	-0,72	-0,26	0,56	0,62	0,77	0,68	-10,43
13.	-1,81	-1,28	0,16	-0,90	-0,64	-0,84	-0,44	-0,74	0,29	-0,81	-1,03	-0,83	-1,39	-1,42	2,35	2,01	-0,87	-0,70	-0,84	-0,26	-1,51	0,94	-2,98	-1,36	-30,27
14.	-0,61	-0,62	-0,39	-0,35	-1,00	-0,78	-1,04	0,47	-0,60	-0,80	-0,05	0,93	0,47	0,22	-0,41	-0,13	-0,74	-0,53	-0,76	-0,26	0,60	0,30	0,90	0,74	-3,78
15.	0,82	2,76	1,76	1,60	1,82	1,88	1,78	1,13	2,19	1,34	2,17	1,03	1,51	0,57	-0,73	1,96	2,15	1,80	1,74	-0,26	-1,53	-0,49	-0,51	-2,42	33,56

Źródło: Opracowanie własne

Najmniej korzystna sytuacja gospodarcza na podstawie analizy występuje na osiedlach nr 12, 14, 11, 2 oraz 3. Dodatkowo wg przyjętych wskaźników degradacja gospodarcza występuje na osiedlach 1, 4, oraz 7.

Tabela 27. Znormalizowane wskaźniki w sferze gospodarczej

Osiedle	Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych wpisanych do CEIDG w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Średnia wysokość CIT-8	Liczba podmiotów składających CIT-8 na 1000 mieszkańców	Wskaźnik znormalizowany - suma
1.	0,22	-0,45	0,39	0,16
2.	0,36	0,65	0,56	1,57
3.	0,18	0,48	0,50	1,17
4.	-0,58	0,62	0,23	0,28
5.	0,29	0,37	-0,66	-0,01
6.	-0,07	-1,07	0,14	-0,99
7.	0,15	0,81	0,15	1,11
8.	-2,58	-0,27	0,50	-2,35
9.	-1,08	-2,74	0,12	-3,70
10.	0,68	0,01	-3,41	-2,73
11.	0,58	0,67	0,43	1,67
12.	1,55	0,93	0,59	3,07
13.	-1,10	0,09	-0,03	-1,05
14.	0,97	0,93	0,56	2,46
15.	0,42	-1,04	-0,04	-0,66

Źródło: Opracowanie własne

W sferze technicznej sumaryczny wskaźnik wartości znormalizowanych wskazuje, iż najmniej korzystna sytuacja występuje na osiedlach 4, 7, 15, 5 i 11.

Tabela 28. Znormalizowane wskaźniki w sferze technicznej

Osiedle	Średnia powierzchnia budynku mieszkalnego na 1 mieszkańca [m ²]	Odsetek budynków wybudowanych przed 1970 r. w ogóle budynków mieszkalnych	Wskaźnik znormalizowany - suma
1.	-0,67	-1,25	-1,92
2.	-0,53	0,09	-0,44
3.	-0,49	-0,89	-1,38
4.	0,60	1,52	2,12
5.	0,00	1,20	1,20
6.	-1,31	0,22	-1,09
7.	1,11	1,28	2,39
8.	-0,31	-0,57	-0,88
9.	-0,85	0,63	-0,22
10.	0,22	-0,87	-0,65
11.	1,10	0,28	1,38
12.	1,29	-1,30	-0,01
13.	-2,03	0,00	-2,03
14.	1,17	-1,37	-0,20
15.	0,70	1,04	1,74

Źródło: Opracowanie własne

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej sumaryczny wskaźnik wartości znormalizowanych wskazuje, iż najmniej korzystna sytuacja występuje na osiedlach 4, 5, 6, 7, 10, 11 i 15.

Tabela 29. Znormalizowane wskaźniki w sferze przestrzenno-funkcjonalnej

Osiedle	Procent zabytków w danym osiedlu	Wskaźnik znormalizowany - suma
1.	-0,73	-0,73
2.	-0,31	-0,31
3.	-0,56	-0,56
4.	2,68	2,68
5.	1,29	1,29
6.	0,15	0,15
7.	0,32	0,32
8.	-0,48	-0,48
9.	-0,69	-0,69
10.	-0,86	-0,86
11.	0,15	0,15
12.	-0,86	-0,86
13.	-0,27	-0,27
14.	-0,86	-0,86
15.	1,04	1,04

Źródło: Opracowanie własne

W sferze środowiskowej sytuacja zdecydowanie najgorzej wypada na osiedlu nr 1, 2, 3, 6, 9 oraz 10.

Tabela 30. Znormalizowane wskaźniki w sferze środowiskowej

Osiedle	Liczba działek z azbestem na 1000 mieszkańców	Masa płyt azbestowych na 1000 mieszkańców	Wskaźnik znormalizowany – suma
1.	0,29	-0,21	0,07
2.	0,55	0,41	0,96
3.	0,33	0,65	0,98
4.	-0,67	-0,49	-1,16
5.	-0,16	0,10	-0,05
6.	0,95	0,55	1,50
7.	-1,04	-0,77	-1,80
8.	0,13	-0,74	-0,61
9.	2,31	3,08	5,39
10.	0,40	-0,02	0,38
11.	-1,07	-0,79	-1,86
12.	-1,15	-0,81	-1,96
13.	1,07	0,26	1,33
14.	-1,16	-0,82	-1,98
15.	-0,77	-0,41	-1,18

Źródło: Opracowanie własne

Obszar rewitalizacji to wg wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 Ministra Rozwoju z dn. 02 sierpnia 2016 r. to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w pkt 2, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny poprzemysłowe (w tym poportowe

i powydobywcze), powojkowe lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

W celu wskazania obszarów wymagających najpilniejszej interwencji dokonano standaryzacji wskaźników znormalizowanych. Następnie wskaźniki wystandaryzowane zostały zsumowane.

Najwyższa wartość zsumowanych wskaźników wystandaryzowanych została wykazana na osiedlach nr 4, 15, 5, 9, 7 oraz 11 i 2.

Tabela 31. Wskaźniki wystandaryzowane

osiedle	sfera społeczna	sfera gospodarcza	sfera techniczna	sfera przestrzenno-funkcjonalna	sfera środowiskowa	Suma
1.	-0,30	0,05	-0,96	-0,73	0,09	-1,85
2.	-0,11	0,52	-0,22	-0,31	0,15	0,02
3.	-0,13	0,39	-0,69	-0,56	0,16	-0,84
4.	1,21	0,09	1,06	2,68	-0,45	4,59
5.	0,45	0,00	0,60	1,29	-0,37	1,97
6.	-0,01	-0,33	-0,55	0,15	0,53	-0,20
7.	0,26	0,37	1,20	0,32	-0,82	1,33
8.	-0,42	-0,78	-0,44	-0,48	-0,25	-2,37
9.	0,10	-1,23	-0,11	-0,69	2,43	0,50
10.	-0,19	-0,91	-0,33	-0,86	0,79	-1,50
11.	-0,18	0,56	0,69	0,15	-0,91	0,31
12.	-0,25	1,02	0,00	-0,86	-0,98	-1,07
13.	-0,72	-0,35	-1,01	-0,27	1,35	-1,01
14.	-0,09	0,82	-0,10	-0,86	-0,99	-1,21
15.	0,80	-0,22	0,87	1,04	-0,73	1,75

Źródło: Opracowanie własne

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

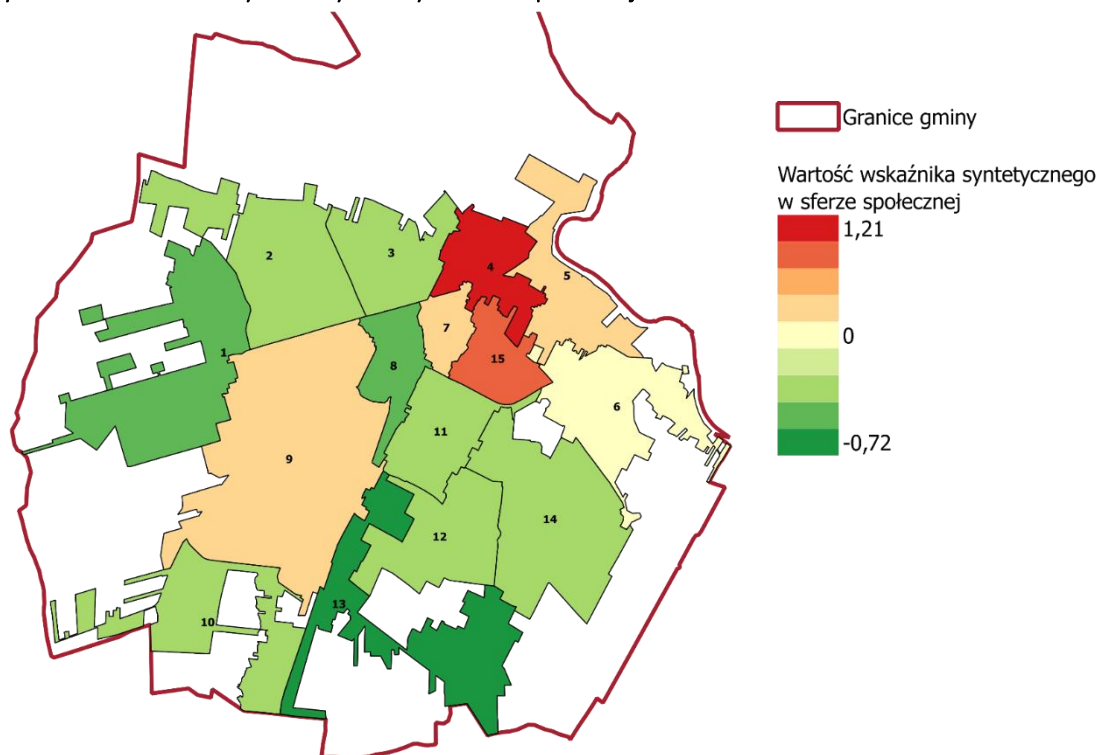

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

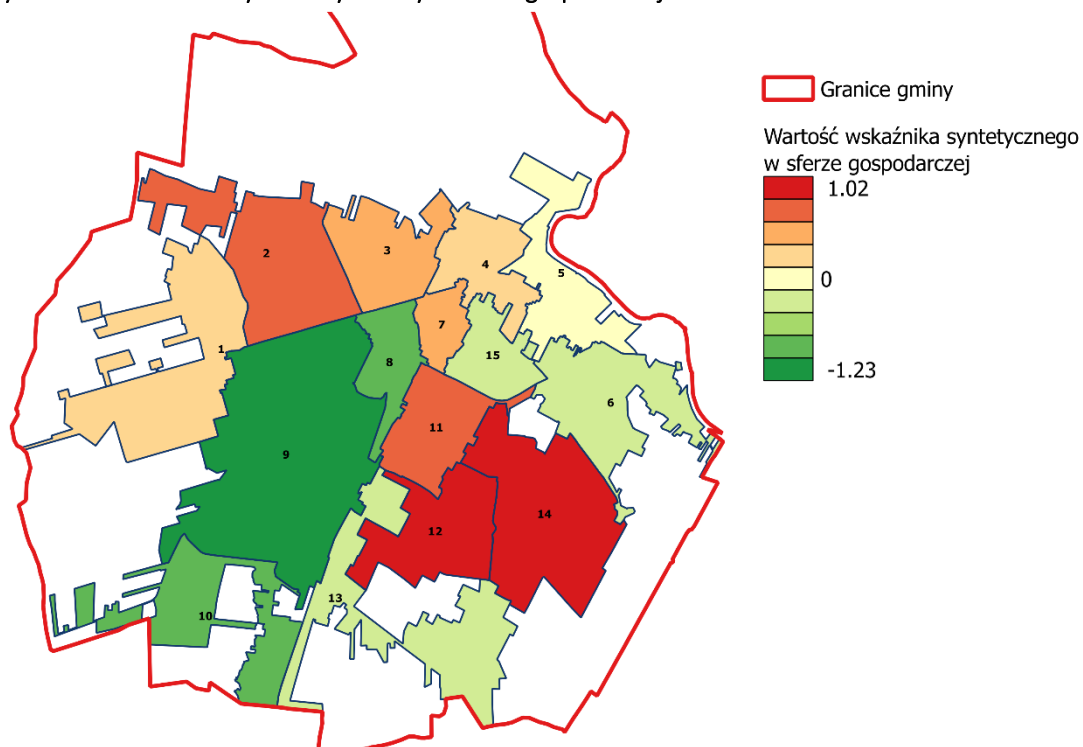

Rysunek 11. Wskaźnik wystandaryzowany w sferze społecznej

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 12. Wskaźnik wystandaryzowany w sferze gospodarczej

Źródło: opracowanie własne

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

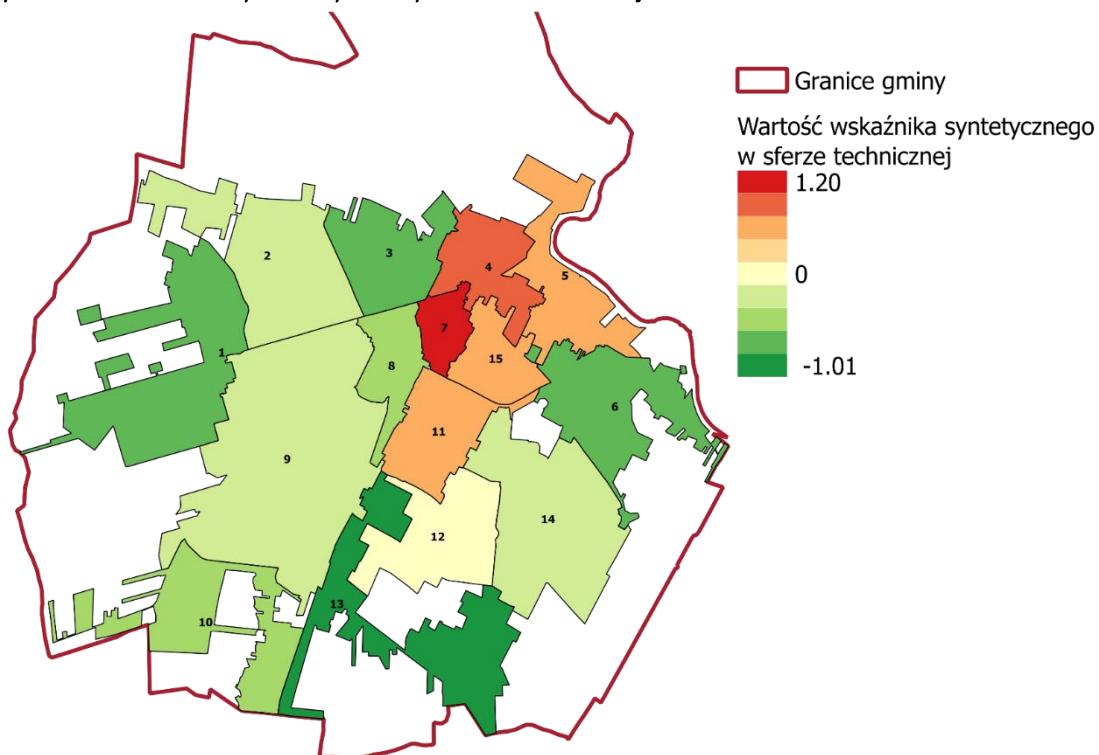
URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

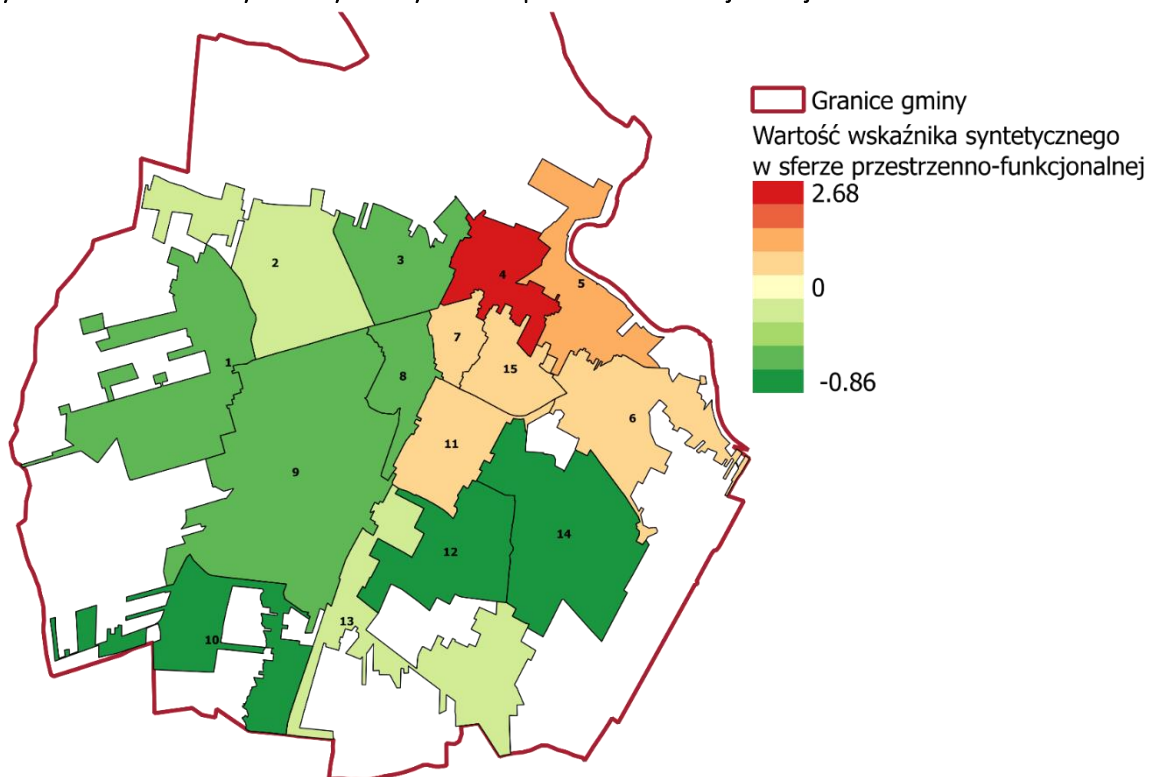

Rysunek 13. Wskaźnik wystandaryzowany w sferze technicznej

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 14. Wskaźnik wystandaryzowany w sferze przestrzenno-funkcjonalnej

Źródło: opracowanie własne

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

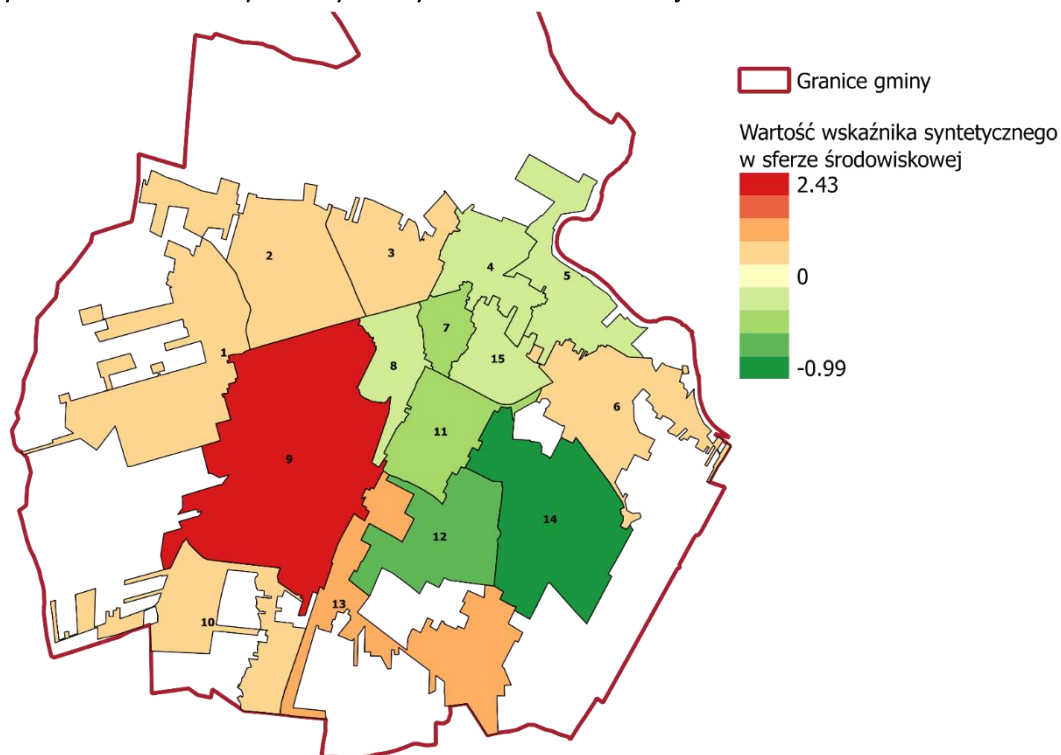

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Rysunek 15. Wskaźnik wystandaryzowany w sferze środowiskowej

Źródło: opracowanie własne

Zgodnie z ww. Wytycznymi jako obszar zdegradowany i rewitalizacji można wskazać obszary, które charakteryzują się negatywną sytuacją w sferze społecznej oraz dodatkowo w co najmniej jednej ze sfer. Takie przesłanki spełniają osiedla nr 4, 5, 7, 9 oraz 15.

Tabela 32. Wskazanie degradacji na poszczególnych osiedlach

	sfera społeczna	sfera gospodarcza	sfera techniczna	sfera przestrzenno-funkcjonalna	sfera środowiskowa
1	brak degradacji	degradacja	brak degradacji	brak degradacji	degradacja
2	brak degradacji	degradacja	brak degradacji	brak degradacji	degradacja
3	brak degradacji	degradacja	brak degradacji	brak degradacji	degradacja
4	degradacja	degradacja	degradacja	degradacja	brak degradacji
5	degradacja	brak degradacji	degradacja	degradacja	brak degradacji
6	brak degradacji	brak degradacji	brak degradacji	degradacja	degradacja
7	degradacja	degradacja	degradacja	degradacja	brak degradacji
8	brak degradacji	brak degradacji	brak degradacji	brak degradacji	brak degradacji
9	degradacja	brak degradacji	brak degradacji	brak degradacji	degradacja
10	brak degradacji	brak degradacji	brak degradacji	brak degradacji	degradacja
11	brak degradacji	degradacja	degradacja	degradacja	brak degradacji
12	brak degradacji	degradacja	brak degradacji	brak degradacji	brak degradacji
13	brak degradacji	brak degradacji	brak degradacji	brak degradacji	degradacja
14	brak degradacji	degradacja	brak degradacji	brak degradacji	brak degradacji
15	degradacja	brak degradacji	degradacja	degradacja	brak degradacji

Źródło: Opracowanie własne

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

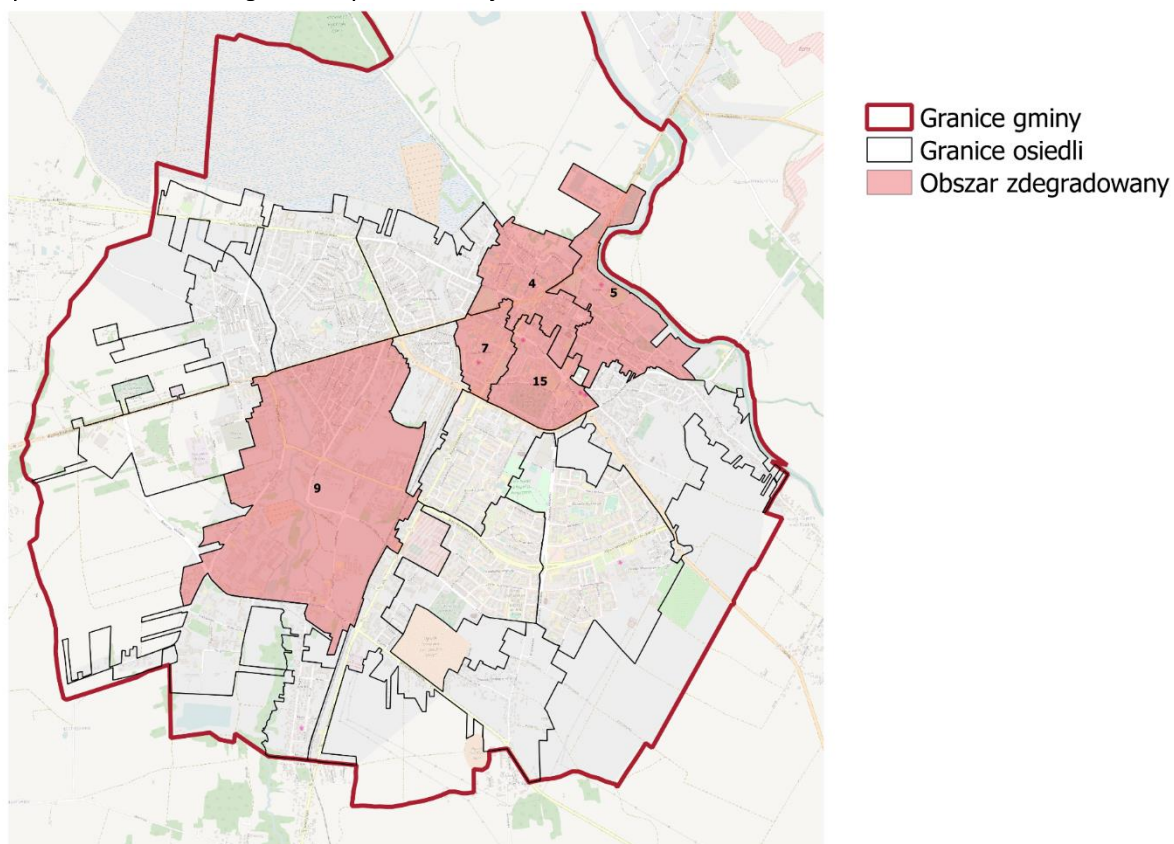
URZĄD MIEJSKI
W ŁÓDZI

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Na podstawie powyższej analizy jako obszar zdegradowany i rewitalizacji wskazuje się osiedla 4, 5, 7, 9 i 15. Wskazany obszar zamieszkuje 13 000 mieszkańców, co stanowi 21,72% populacji całego miasta oraz obejmuje on 15,84% jego powierzchni.

Rysunek 16. Obszar zdegradowany i rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

III. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji

III.1. Zasięgi przestrzenne obszaru rewitalizacji

Obszar rewitalizacji w Łomży obejmuje 5 osiedli: 4, 5, 7, 9 i 15.

Podobszar I

Osiedla 4, 5, 7 i 15 stanowią zwarty obszar wokół centrum miasta tworząc podobszar I rewitalizacji.

Osiedle nr 4 obejmuje ulice: Feliksa Bernatowicza, Długa, Dworna - od ul. Giełczyńskiej do Al. Legionów, Farna, Jatkowa, Kanalna, Kolegialna, Krótka, 3 Maja, Nadnarwiańska, Nowogrodzka - od ul. Wiejskiej do ul. Zygmunta Glogera, Ogrodowa, Piękna, Pl. Pocztowy, Pl. Tadeusza Kościuszki, Poczarska, Stacha Konwy, Pl. Stary Rynek, Rządowa, Wiejska, Zamiejska położone jest w północno-wschodniej zurbanizowanej części Łomży.

Osiedle zamieszkiwane jest przez 4130 mieszkańców (6,90% całej populacji Łomży). Powierzchnia osiedla wynosi 62,26 ha, co stanowi 1,91% powierzchni całego miasta.

Osiedle nr 5 obejmuje ulice: Dworna - od ul. Giełczyńskiej do ul. Gen. Władysława Sikorskiego, Giełczyńska, Jana z Kolna, Kapucyńska, Kaznodziejska, Krzywe Koło, Pl. Zielony, Radziecka, Rybaki, Senatorska, Szkolna, Woziwodzka, Zatylna, Zielona, Zjazd, Żydowska.

Osiedle zamieszkiwane jest przez 1616 mieszkańców (2,70% całej populacji Łomży). Powierzchnia osiedla wynosi 84,02 ha, co stanowi 2,58% powierzchni całego miasta.

Osiedle nr 7 obejmujące ulice: Al. Legionów - od ul. Polowej do ul. Gen. Władysława Sikorskiego (bez budynku przy Al. Legionów 5), Romana Dmowskiego, Marii Skłodowskiej Curie, Polowa - od ul. Wojska Polskiego do Al. Legionów, Wojska Polskiego - od Pl. Tadeusza Kościuszki do ul. Romana Dmowskiego - numery nieparzyste i od Placu Tadeusza Kościuszki do ul. Zygmunta Glogera - numery parzyste.

Osiedle zamieszkiwane jest przez 2365 mieszkańców (3,95% całej populacji Łomży). Powierzchnia osiedla wynosi 27,39 ha, co stanowi 0,84% powierzchni całego miasta.

Osiedle nr 15 obejmuje ulice: Al. Legionów - od ul. Polowej do ul. Dwornej, Budynek przy Al. Legionów 5, Mikołaja Kopernika, Nowa, Os. Bohaterów Monte Cassino, Pl. Papieża Jana Pawła II, Polowa - od Al. Legionów do Pl. Niepodległości, Pl. Niepodległości, Projektowana, Sadowa, Henryka Sienkiewicza, Gen. Władysława Sikorskiego - od Al. Legionów do Szosy Zambrowskiej, Stara, Szosa Zambrowska - od Pl. Niepodległości do ul. Gen. Władysława Sikorskiego, Zawadzka - od Pl. Niepodległości do ul. Gen. Władysława Sikorskiego, Zaulek Cmentarny.

Osiedle zamieszkiwane jest przez 2801 mieszkańców (4,68% całej populacji Łomży). Powierzchnia osiedla wynosi 46,61 ha, co stanowi 1,43% powierzchni całego miasta.

Łącznie podobszar zamieszkiwany jest przez 10 912 osób, co stanowi, 18,23% całej populacji Łomży i obejmuje powierzchnię 220,28 ha (7% powierzchni całego miasta).

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Podobszar I

Rysunek 17. Granice osiedli wchodzących w skład podobszaru I

Źródło: Opracowanie własne

Podobszar stanowi centrum miasta. Z uwagi na pełnienie funkcji centrum miasta podobszar stanowi teren o istotnym znaczeniu dla rozwoju miasta. Na terenie osiedla znajdują się miejsca ważne z punktu widzenia życia społecznego, do miejsc tych należą instytucje publiczne tak jak Urząd Miasta, instytucje kultury, szkoły, teren muszli amfiteatru oraz Pl. Stary Rynek. Pomimo centralnego położenia podobszar charakteryzuje się nawarstwieniem problemów w sferze społecznej oraz gospodarczej, technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej.

Podobszar II

Osiedle położone jest w południowo-zachodniej zurbanizowanej części miasta i tworzy podobszar II

Osiedle nr 9 obejmuje ulice: Cegielniana, Cicha, Fabryczna, Jasna, Krzywa, Kwadratowa, Łączna, Nowoprojektowana, Stanisława Ogrodnika, Piaskowa, Rotmistrza Witolda Pileckiego, Poprzeczna, Al. Józefa Piłsudskiego - od ul. Spokojnej do Al. Legionów, Poznańska – od ul. Wojska Polskiego do wiaduktu kolejowego, Rzemieśnicza, Spokojna, Mariana Wojciecha Śmiarowskiego, Towarowa, Wesoła - od ul. Wojska Polskiego do ul. Spokojnej, Żabia.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁÓDŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Osiedle 9 stanowiące podobszar II zamieszkiwane jest przez 2088 mieszkańców (3,49% całej populacji Łomży). Powierzchnia osiedla wynosi 295,60 ha, co stanowi 9,08% powierzchni całego miasta.

Rysunek 18. Granice podobszaru II

Źródło: Opracowanie własne

III.2. Sfera społeczna

Demografia

Na całym obszarze rewitalizacji była ujemna dynamika zmian ludności i była niższa niż średnia dla miasta o 1,2 pkt. Wyjątek stanowią lata 2013-2014, kiedy to dynamika dla obszaru była nieznacznie przekraczała średnią dla miasta (była wyższa od dynamiki dla miasta o prawie 0,2 pkt.) Wyludnianie się obszaru poddanych rewitalizacji świadczy o tym, że jego mieszkańcy poszukują bardziej atrakcyjnych miejsc do zamieszkania.

Zdecydowanie szybciej wyludnia się podobszar II, dla którego dynamika zmian ludności wyniosła (-) 4,22%.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

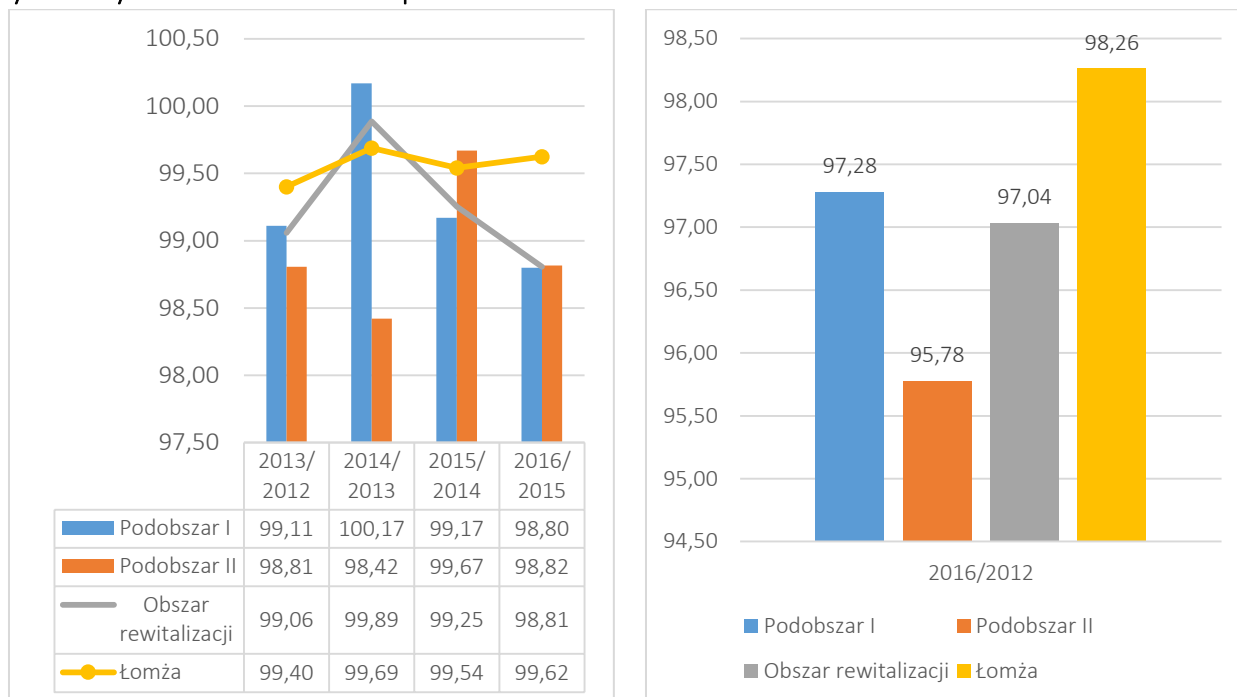

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Wykres 1. Dynamika zmian ludności na podobszarze I w latach 2012-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Łomża

Sytuacja demograficzna na obszarze rewitalizacji jest znacznie mniej korzystna niż w mieście, ponad 25% mieszkańców obszaru stanowią osoby w wieku poprodukcyjnym, osoby wieku przedprodukcyjnym stanowią z kolei jedynie 14,18% ogółu mieszkańców obszaru. Liczba osób w wieku produkcyjnym na obszarze rewitalizacji jest o prawie 5% niższa niż w całym mieście. Tym samym wskaźnik obciążenia demograficznego (tj. liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) jest wyższa niż wartość wskaźnika dla całego miasta o ponad 7,5 punktu.

Szczególnie trudna sytuacja demograficzna względem średniej dla miasta występuje na podobszarze I. Wskaźnik obciążenia demograficznego na tym podobszarze jest wyższy o ponad 10 punktów od średniej dla miasta. Liczba osób w wieku produkcyjnym jest niższa na wskazanym podobszarze niż średnia dla miasta (o prawie 4 procent). Z kolei znacznie wyższa, o ponad 5,5%, na podobszarze jest liczba osób w wieku poprodukcyjnym niż średnia dla miasta. W przypadku podobszaru II struktura demograficzna ma korzystniejszy układ niż średnia dla miasta.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

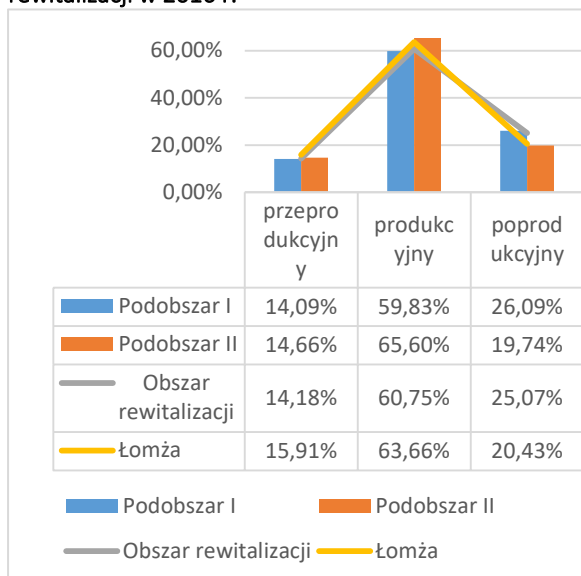

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

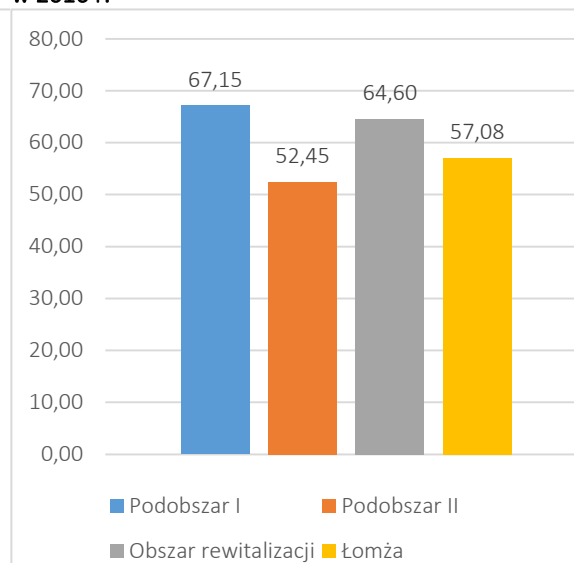
Unia Europejska
Fundusz Spójności

Wykres 2. Struktura demograficzna na obszarze rewitalizacji w 2016 r.

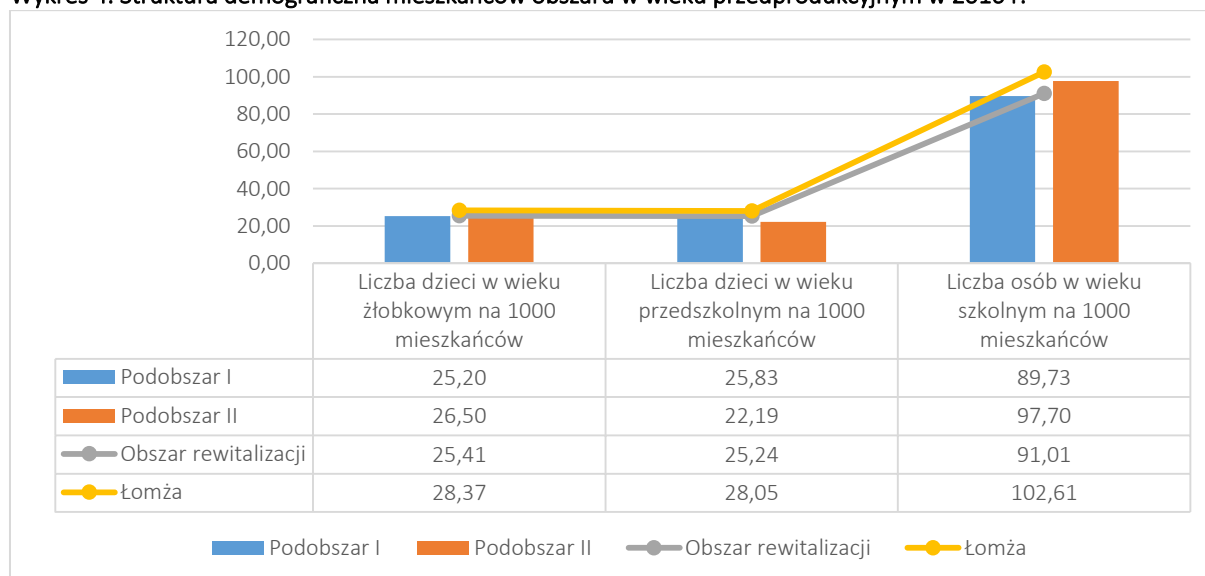

Wykres 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Łomża

Wykres 4. Struktura demograficzna mieszkańców obszaru w wieku przedprodukcyjnym w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Łomża

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

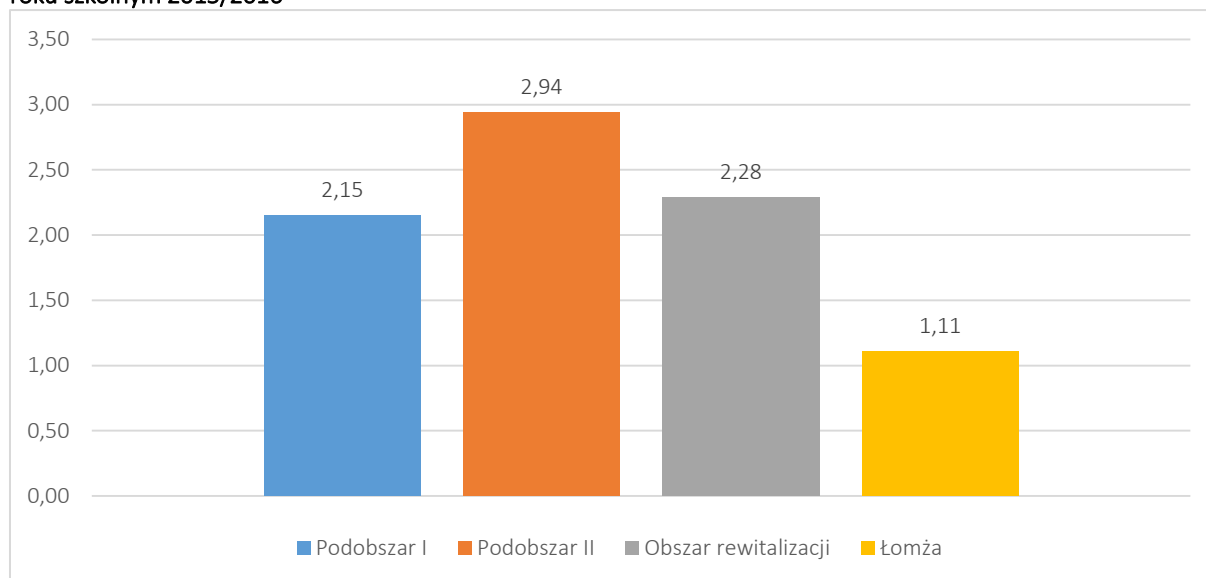

Edukacja

Na wyznaczonym obszarze w 2016 r. mieszkała ponad dwukrotna liczba uczniów w przeliczeniu na 1000 osób w wieku szkolnym, która nie otrzymała promocji (2,28) w porównaniu do średniej dla miasta (1,11). Szczególnie trudna sytuacja wystąpiła na podobszarze II, gdzie liczba uczniów nieotrzymujących promocji w przeliczeniu na 1000 osób w wieku szkolnym wynosiła 2,94. Również wartość dla podobszaru I była znacznie wyższa niż średnia dla miasta 2,15.

Wykres 5. Liczba uczniów nieotrzymujących promocji na obszarze rewitalizacji na 1000 osób w wieku szkolnym w roku szkolnym 2015/2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Łomża

Pomoc społeczna

Głównymi powodami przyznawania pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji są ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność oraz długotrwała choroba i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Wartości tych wskaźników są wyższe niż średnia dla miasta. W przypadku powodu przyznawania pomocy społecznej jakim jest ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego różnica dla obszaru rewitalizacji jest ponad dwukrotnie wyższa niż wartość wskaźnika dla miasta, również wartości dla poszczególnych podobszarów są znacznie wyższe niż średnia dla miasta. W przypadku długotrwałej choroby różnica wynosi prawie 4 osoby w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Przy czym wartość wskaźnika dla podobszaru II wynosi 0, a dla podobszaru I jest ponad dwukrotnie wyższa niż średnia dla miasta.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

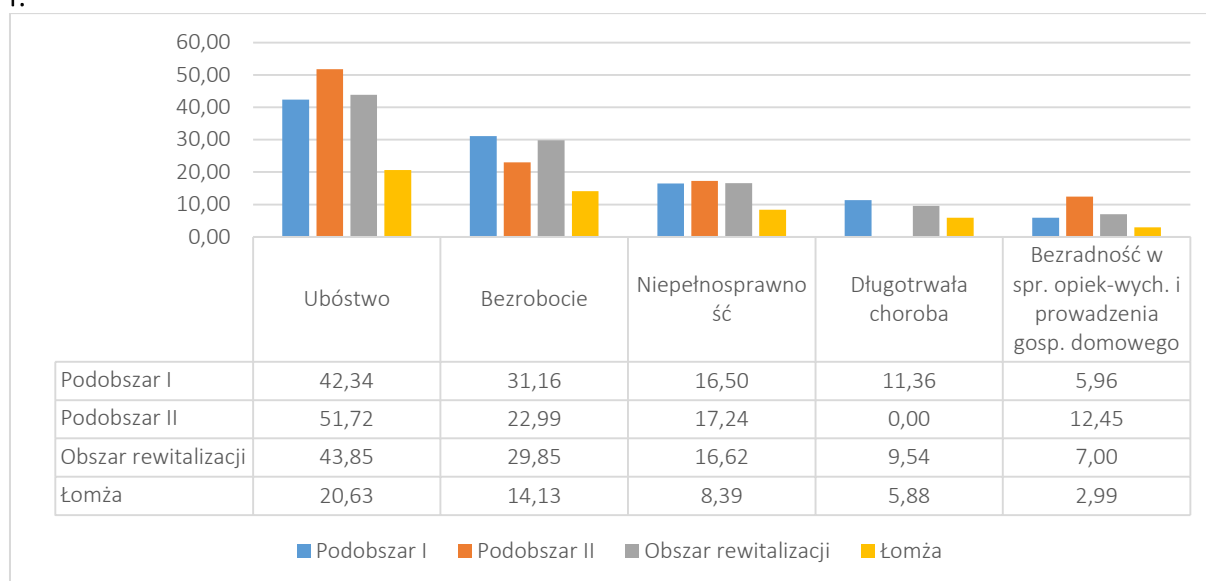

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

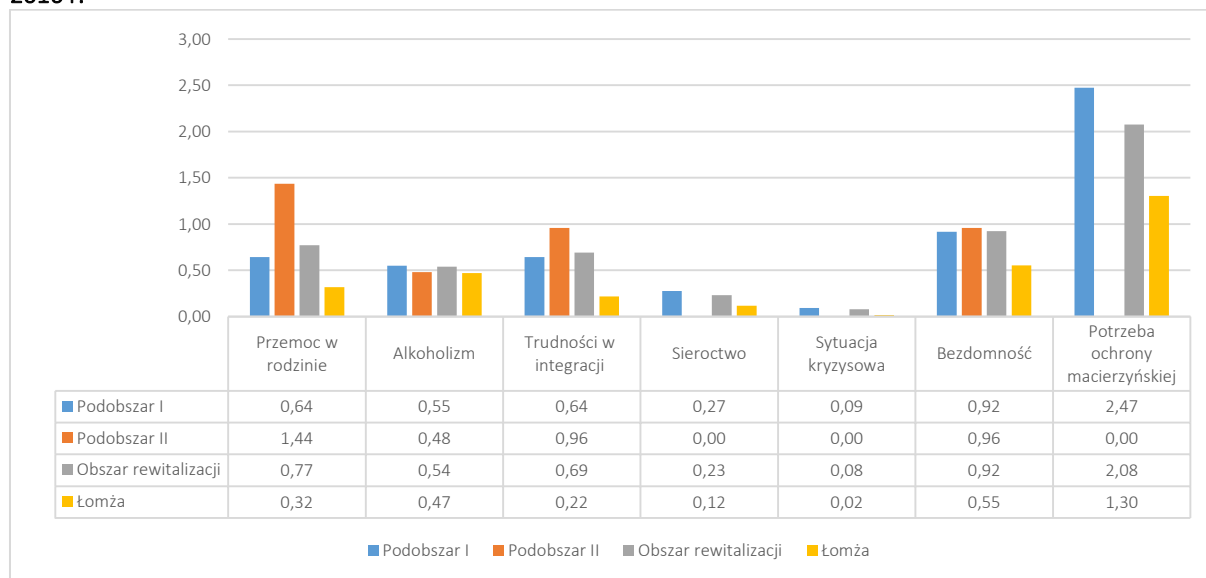
Wykres 6. Główne powody przyznawania pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji na 1000 mieszkańców w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Łomża

Również wartości innych wskaźników dotyczących korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców obszaru są wyższe niż średnia dla miasta. Do powodów tych należą przemoc w rodzinie, alkoholizm, trudności w integracji, sytuacja kryzysowa, bezdomność oraz potrzeba ochrony macierzyńskiej.

Wykres 7. Pozostałe powody przyznawania pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji na 1000 na mieszkańców w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Łomża

Również liczba rodzin i osób w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny jest wyższa niż średnia dla miasta. Należy jednak zwrócić uwagę, że trudniejsza sytuacja występuje jedynie na podobszarze I. Wartości wskaźników ponad dwukrotnie przekraczają średnią dla miasta. Z kolei na podobszarze II wartość wskaźnika liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny jest nieznacznie niższa od średniej dla miasta (różnica o 0,9). Z kolei wartość wskaźnika dotycząca liczby osób w rodzinach jest niższa o ponad 1,5 osoby w odniesieniu do całego miasta.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

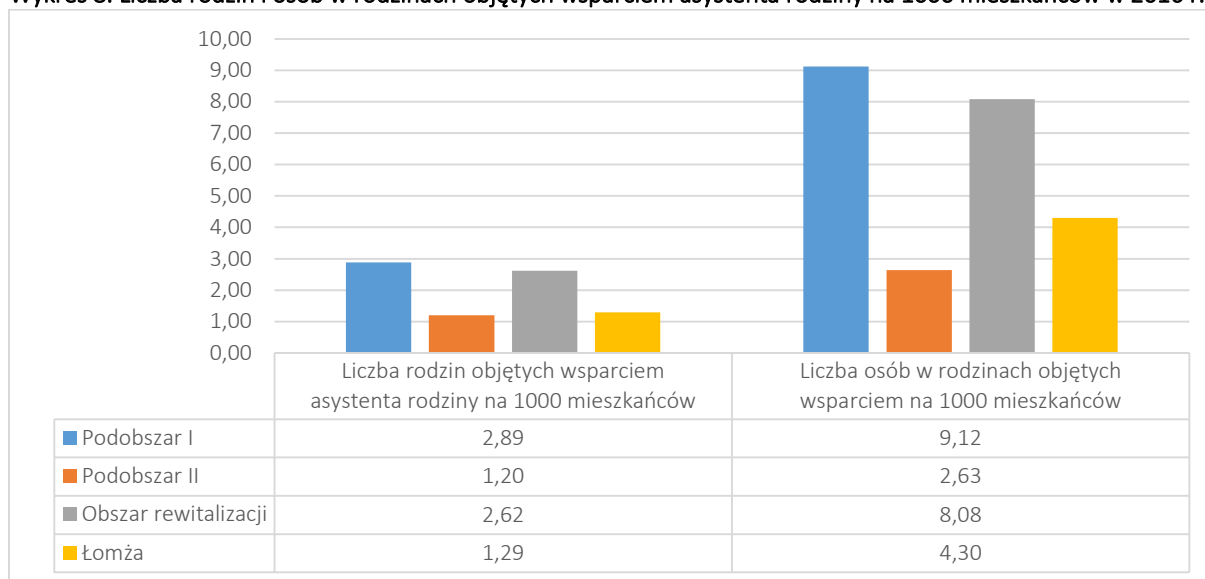

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Wykres 8. Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny na 1000 mieszkańców w 2016 r.

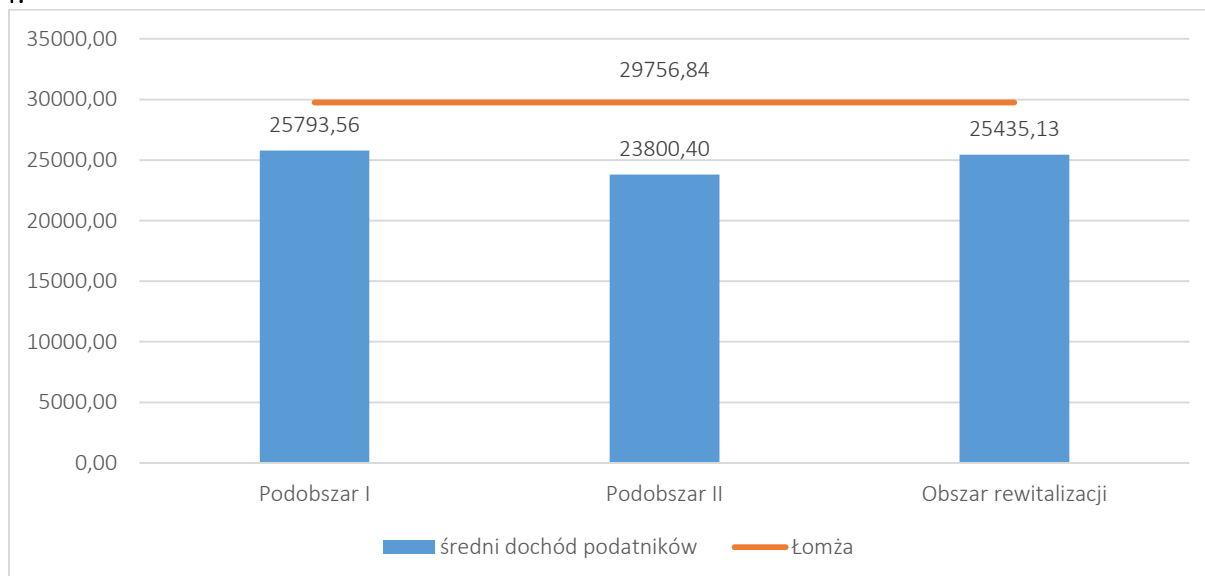

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Łomża

Dochody mieszkańców

Również dochody mieszkańców na obszarze rewitalizacji są o ponad 4500 zł niższe niż dochody podatników liczone dla całego miasta. Szczególnie trudna sytuacja występuje na podobszarze II gdzie średnie dochody podatników są niższe o prawie 6000 zł. Na podobszarze I średnie dochody podatników są z kolei niższe o prawie 4000 zł.

Wykres 9. Średnie dochody podatników na podstawie PIT 36,-37,-38, 39, 40 i 40A na obszarze rewitalizacji w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Skarbowego w Łomży

Bezrobocie

Na obszarze rewitalizacji w dużym stopniu widoczny jest problem bezrobocia wśród mieszkańców, zwłaszcza w podobszarze I. Zdecydowanie największą grupę stanowią osoby bezrobotne długotrwale, tj. powyżej 12 miesięcy, ponad 26 osób w przeliczeniu na 1000 mieszkańców obszaru.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

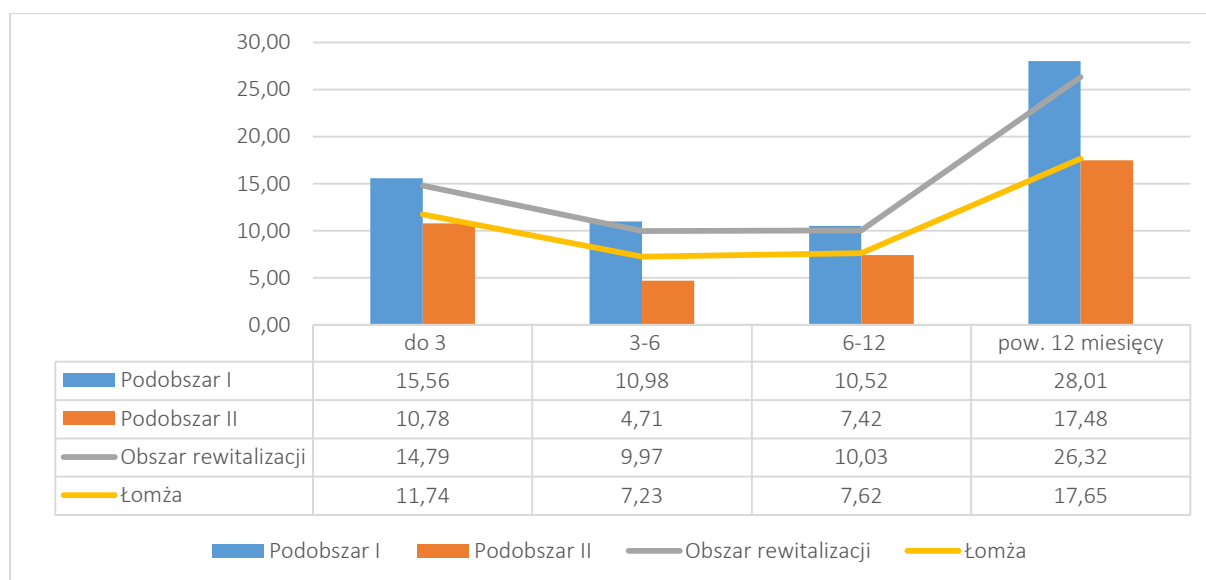
Unia Europejska
Fundusz Spójności

Dużą grupę mieszkańców osiedla stanowią również osoby bezrobotne pozostające bez pracy do 3 miesięcy (14,79 na 1000 mieszkańców, przy średniej dla miasta 11,74). Na uwagę zasługuje fakt, że im mieszkańcy osiedla i dłużej pozostają bez pracy tym ich liczba systematycznie rośnie (dotyczy bezrobotnych powyżej 3 miesięcy).

W przypadku podobszaru I wszystkie wartości wskaźników dotyczących czasu pozostawania bez pracy są wyższe niż średnia dla miasta. Z kolei w przypadku podobszaru II wartość średnią dla miasta przekracza jedynie w przypadku liczby bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, którzy pozostają bez pracy dłużej niż 6 miesięcy. Pozostałe wartości są bardzo zbliżone do średnich dla miasta.

Wykres 10. Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

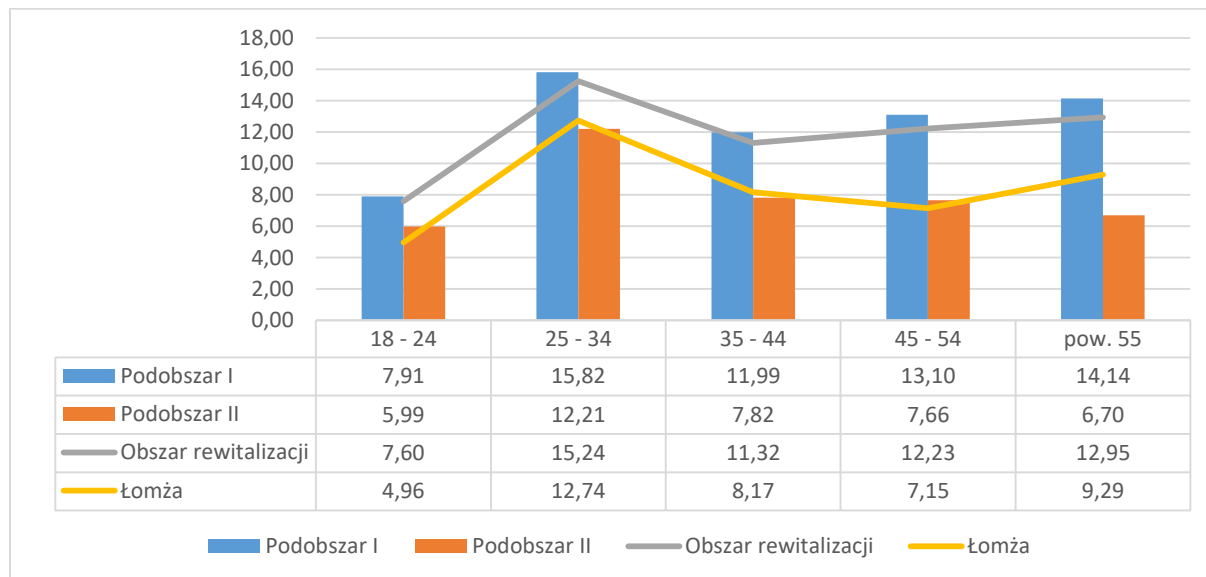

Projekt „Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Łomża” współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

W przypadku wieku bezrobotnych to największą grupę stanowią mieszkańcy obszaru w wieku 25-34 lat (ponad 15,24 osób na 1000 mieszkańców przy średniej dla miasta 12,74). Dużą grupę stanowią również osoby bezrobotne powyżej 55 r.ż.

Należy zwrócić uwagę, że liczba osób bezrobotnych powyżej 35 r.ż. w ogólnej liczbie mieszkańców z każdym przedziałem rośnie, natomiast w mieście takiej tendencji nie odnotowano.

Wykres 11. Bezrobotni wg wieku w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2016 r

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży

Zdecydowanie największą grupę osób bezrobotnych obszaru stanowią osoby z wykształceniem maksymalnie gimnazjalnym (w przeliczeniu na 1000 mieszkańców 18,67, przy średniej dla 9,09). Praktycznie we wszystkich kategoriach wykształcenia osób bezrobotnych wartości wskaźników dla obszaru są wyższe niż wartości wskaźników dla miasta. Jedyny wyjątek stanowią osoby bezrobotne, które ukończyły liceum zawodowe. Wartość wskaźnika dla osiedla wynosi 0,67, natomiast dla miasta 1,00.

Odnośnie podobszaru I sytuacja jest analogiczna jak w przypadku wartości dla całego obszaru. Dla podobszaru II wartości wyższe od średniej dla miasta przyjmują wskaźniki liczone dla bezrobotnych z wykształceniem wyższym, średnim ogólnokształcącym, zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

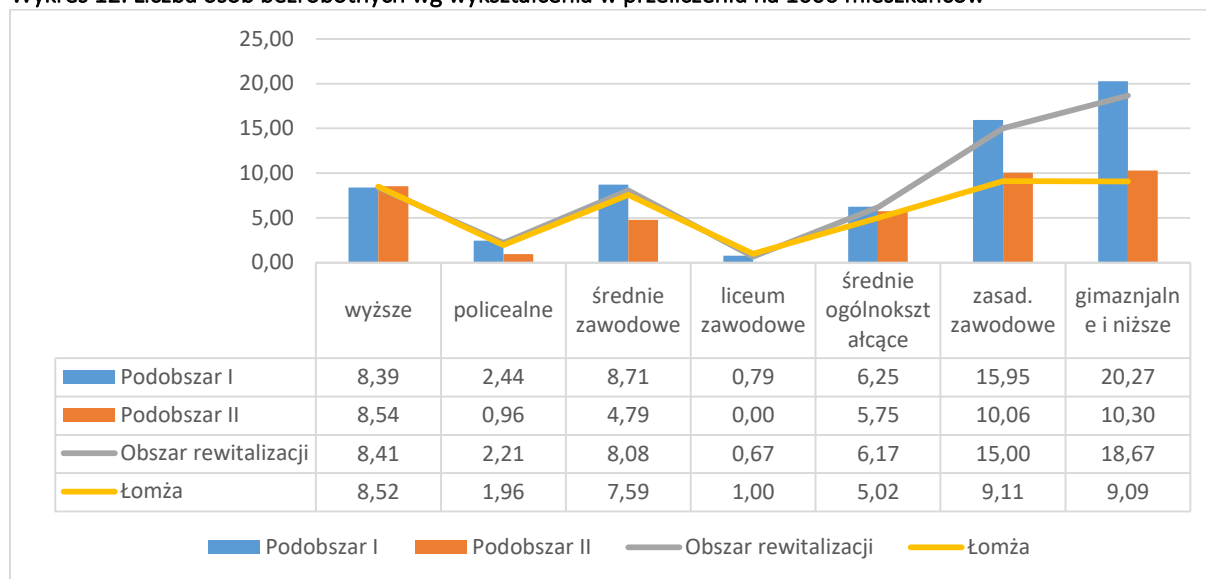

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Wykres 12. Liczba osób bezrobotnych wg wykształcenia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży

Bezpieczeństwo mieszkańców

Z uwagi na centralne położenie oraz duży ruch mieszkańców podobszar I jest miejscem, w którym występuje obniżone poczucie bezpieczeństwa, zarówno wśród mieszkańców jak i osób na nim przebywających.

Na osiedlu nr 4 najczęstsze interwencje w zakresie bezpieczeństwa podejmowane przez Straż Miejską dotyczyły Pl. Stary Rynek oraz w jego bezpośredniego sąsiedztwa tj. ul. Dwornej, Długiej, Farnej, Krótkiej i Jatkowej.

Przyczyną interwencji są najczęściej:

- zdarzenia z zakresu prób zebrania, wymuszania datków,
- nieobyczajnych wybryków i zachowań w miejscach publicznych związanych ze stanem pod działaniem alkoholu,
- spożywania alkoholu w miejscach objętych zakazem,
- niewłaściwego parkowania pojazdów, zajmowania trawników i chodników, przejść dla pieszych, naruszania uregulowań w strefie zamieszkania i innych ograniczeń z tym związanych.

Na osiedlu nr 5, interwencje miały charakter incydentalny i odnosiły się do ulic Senatorskiej, Szkolnej, Woźniowskiej, Zatylniej i związane były głównie z niewłaściwym parkowaniem pojazdów utrudniającym poruszanie się pieszych, ograniczającym widoczność w okolicach skrzyżowań, wjazdów i wyjazdów z parkingów, posesji. Jednocześnie często pojawiały się zgłoszenia dotyczące podjęcia interwencji dotyczących zaśmiecania miejsc publicznych, głośnego zachowania grup młodzieży na podwórkach, w pobliżu klatek schodowych bloków, a także na ulicach Rybaki, Plac Zielony, Krzywe Koło, Kaznodziejska i Senatorska.

W przypadku osiedla nr 7 interwencje miały najczęściej związek z niewłaściwym parkowaniem na ulicach Dmowskiego, Placu Kościuszki, Skłodowskiej oraz picia alkoholu w miejscach objętych zakazem, nieobyczajnych wybryków i zachowań pod działaniem alkoholu w pobliżu bloków na ulicy Dmowskiego i ich okolicach.

Na terenie osiedla nr 15 interwencje obejmowały przypadki w największym stopniu dotyczące niewłaściwego parkowania pojazdów i zajmowania trawników, chodników, zastawiania wjazdów

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

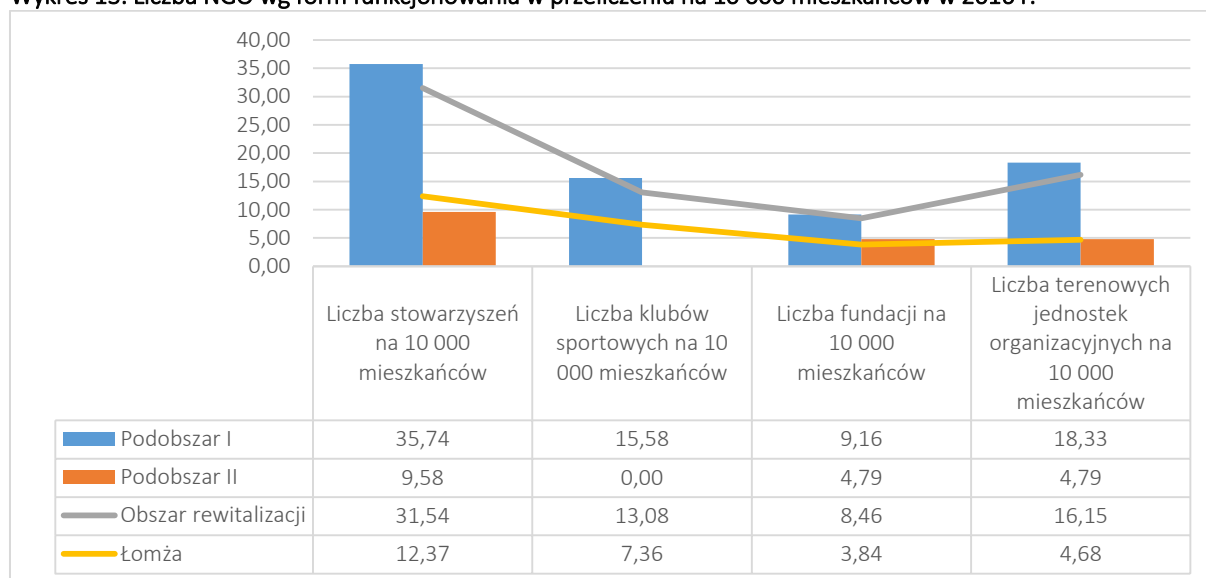
i przejść dla pieszych oraz spraw związanych z przebywaniem psów bezpańskich i niewłaściwą opieką nad psami w miejscach publicznych. Zgłoszenia dotyczyły ulic Kopernika, Monte Cassino, Sienkiewicza, Zawadzkiej i Placu Jana Pawła II.

Na podobszarze II (teren osiedla nr 9) interwencje miały charakter incydentalny i dotyczyły najczęściej zaśmiecania miejsc publicznych, niesprzątania posesji, nadmiernego ruchu pojazdów wielkogabarytowych i parkowania ich wbrew zakazom, podejrzeń o palenie odpadami z ulic Poznańskiej, Wojska Polskiego, Spokojnej.

Kapitał społeczny

Na obszarze rewitalizacji liczba organizacji pozarządowych funkcjonujących wg różnych form (stowarzyszeń, klubów sportowych, fundacji oraz terenowych jednostek organizacyjnych) w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców jest wyższa niż w całym mieście. Jednakże należy zwrócić uwagę, iż organizacje pozarządowe działają na terenie podobszaru I. W przypadku podobszaru II wartości poszczególnych wskaźników są zróżnicowane względem średniej dla miasta. Liczba stowarzyszeń oraz klubów sportowych w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców są znacznie niższe niż średnia dla miasta, z kolei liczba fundacji i jednostek terenowych na 10 000 mieszkańców są nieznacznie wyższe niż średnia dla miasta.

Wykres 13. Liczba NGO wg form funkcjonowania w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Łomży

Jednocześnie należy zauważyć, że na terenie podobszaru I działa jedna spółdzielnia socjalna, warsztaty Terapii Zajęciowej przy Zakładach Spożywczych BONA Sp. z o.o. w Łomży oraz Centrum Integracji Społecznej.

III.3. Sfera gospodarcza

Na obszarze rewitalizacji (zarówno na podobszarze I i II) w 2015 r. liczba podmiotów płacących CIT 8 na 1000 mieszkańców była wyższa niż średnia dla miasta i dla całego obszaru wynosiła 7,77. Dla podobszaru I wartość wskaźnika wynosiła 7,97, a dla podobszaru II 6,70. Również średnie dochody podmiotów płacących CIT 8 dla obszaru rewitalizacji były wyższe niż średnia dla całego miasta, jednakże należy

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna:

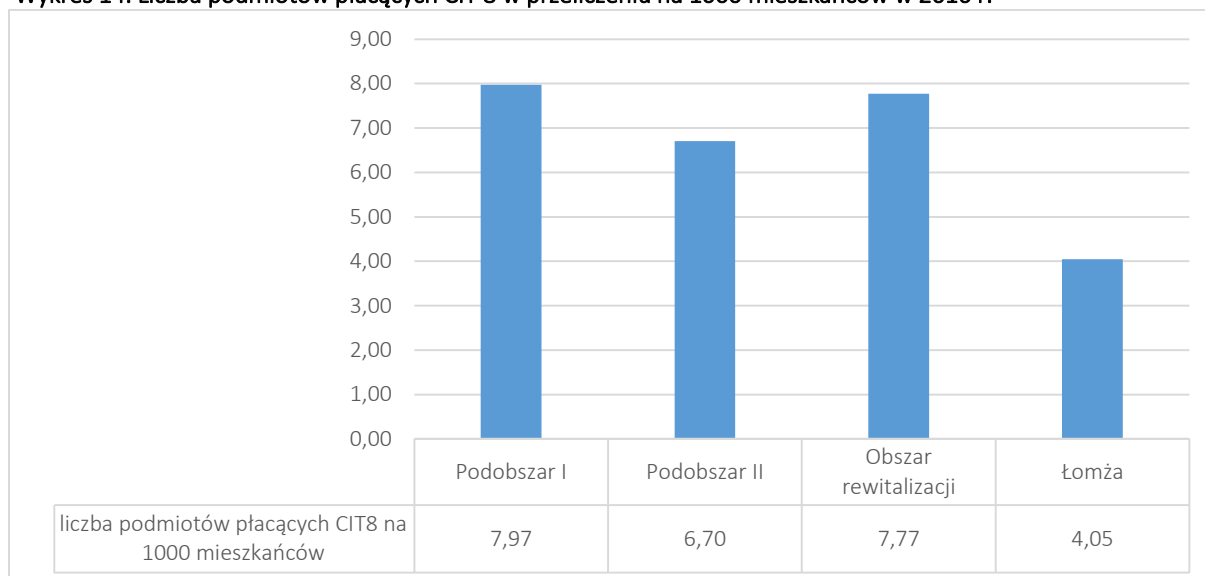
URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

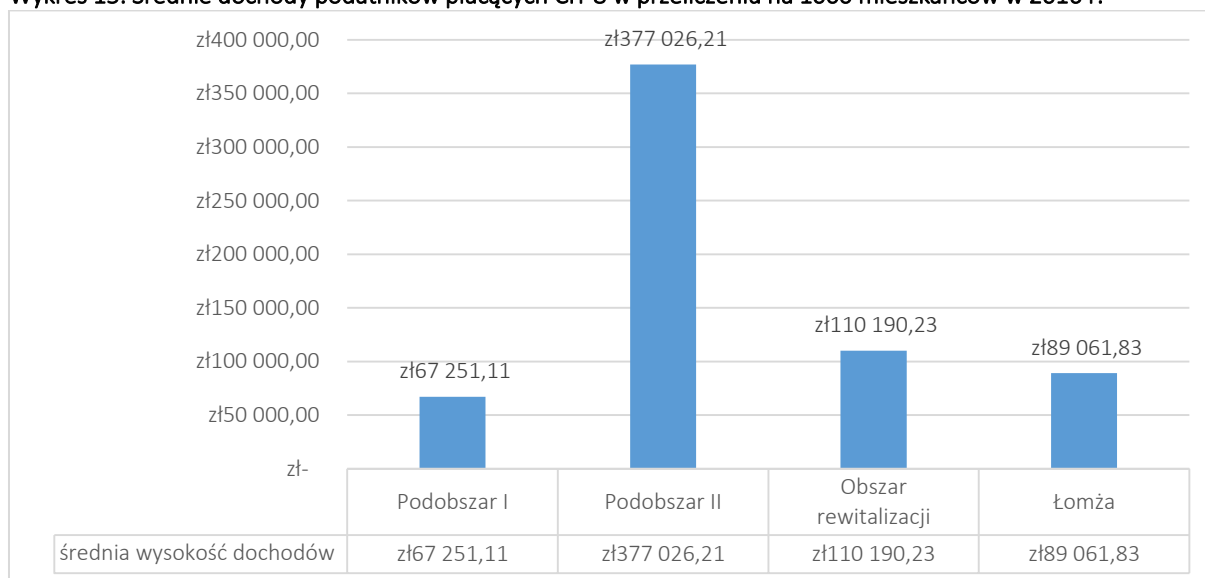
zauważyć, że występują dysproporcje w dochodach podmiotów płacących CIT8 w poszczególnych podobszarach. Wartość wskaźnika dla podobszaru I była niższa niż średnia dla miasta o prawie 22 tys. zł, z kolei dla podobszaru II wartość wskaźnika była ponad 4 krotnie wyższa niż średnia dla miasta.

Wykres 14. Liczba podmiotów płacących CIT 8 w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Skarbowego w Łomży

Wykres 15. Średnie dochody podatników płacących CIT 8 w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Skarbowego w Łomży

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

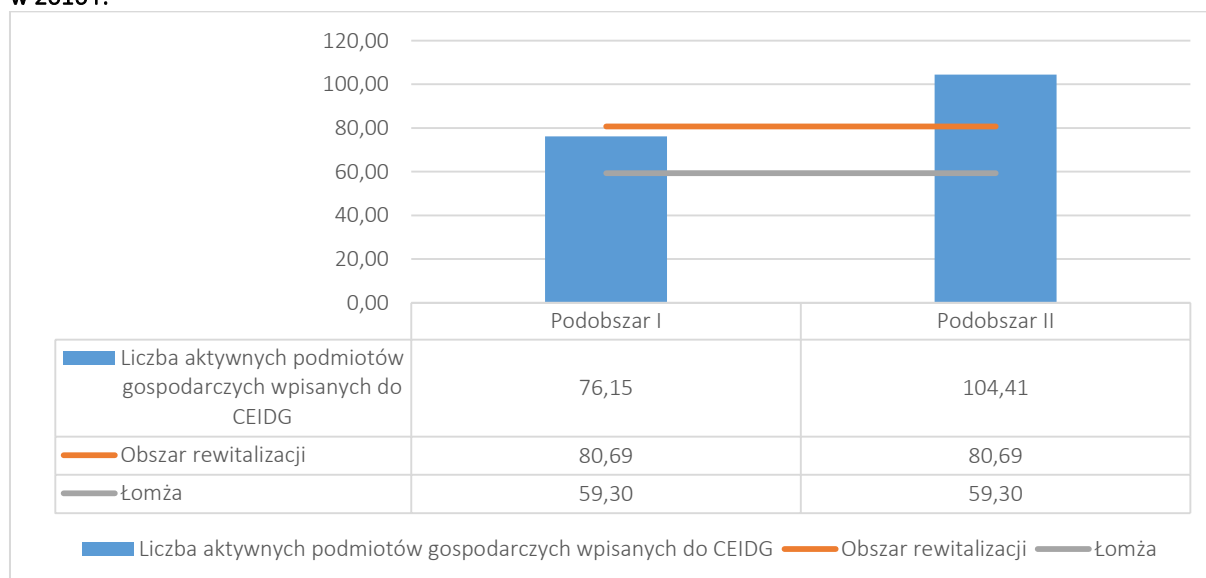

Projekt „Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Łomża” współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Zarówno na podobszarze I i II liczba aktywnych podmiotów gospodarczych wpisanych do CEIDG w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2016 r. była wyższa niż średnia dla miasta.

Wykres 16. Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych wpisanych do CEIDG w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2016 r.

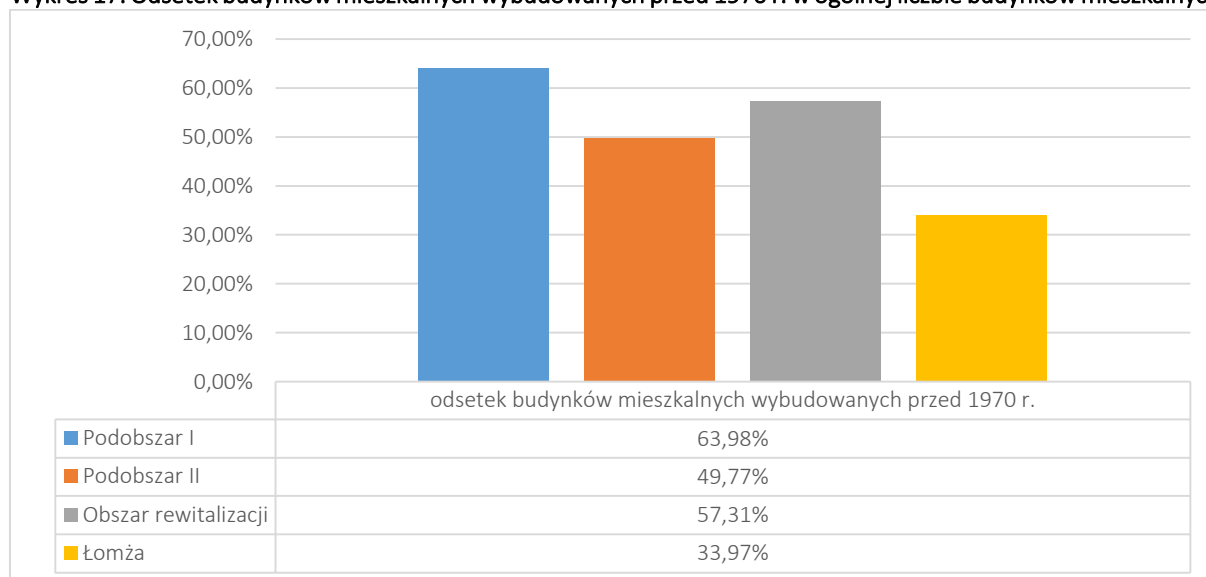

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Łomży

III.4. Sfera techniczna

Ponad 57% budynków mieszkalnych na obszarze to budynki wybudowane przed 1970 r. W odniesieniu do wartości średniej dla miasta wartość ta jest wyższa o prawie 24%. Szczególnie duża liczba budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 r. występuje na podobszarze I (prawie 64%). Na podobszarze II odsetek tego typu budynków mieszkalnych stanowi prawie 50%.

Wykres 17. Odsetek budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 r. w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Łomży

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

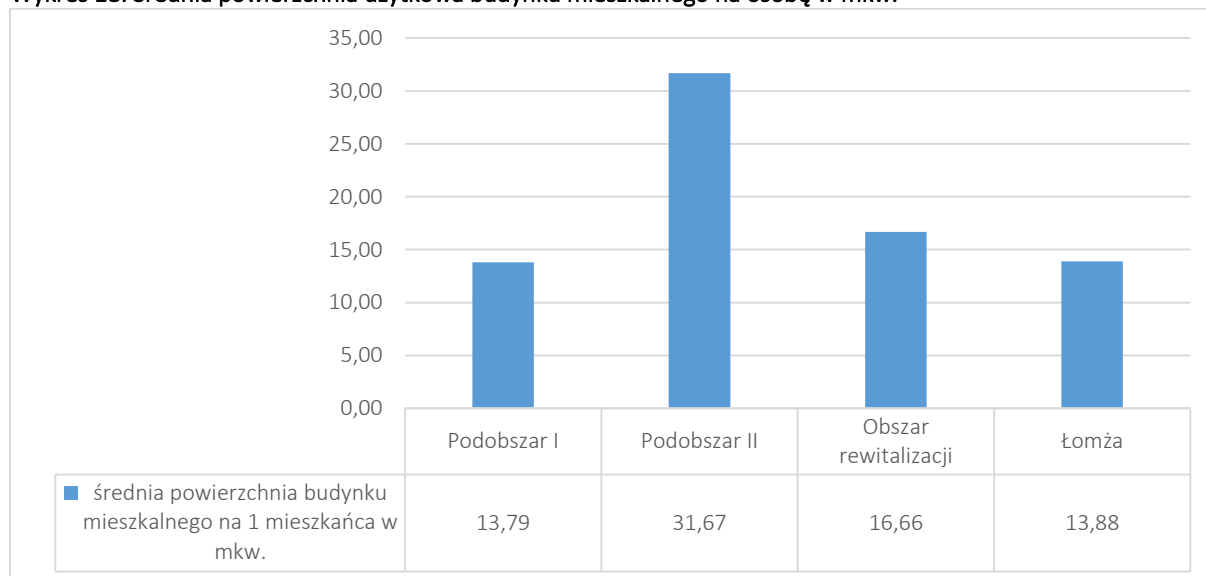
Unia Europejska
Fundusz Spójności

Projekt „Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Łomża” współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Średnia powierzchnia użytkowa budynku mieszkalnego na osobę na obszarze rewitalizacji jest o prawie 3 mkw. większa niż wartość wskaźnika liczona dla miasta. Jednakże wartość ww. wskaźnika jest mocno zróżnicowana dla podobszarów. Na podobszarze I wartość wskaźnika jest nieznacznie niższa niż średnia dla miasta, z kolei dla podobszaru II wartość wskaźnika jest ponad dwukrotnie wyższa niż średnia dla miasta.

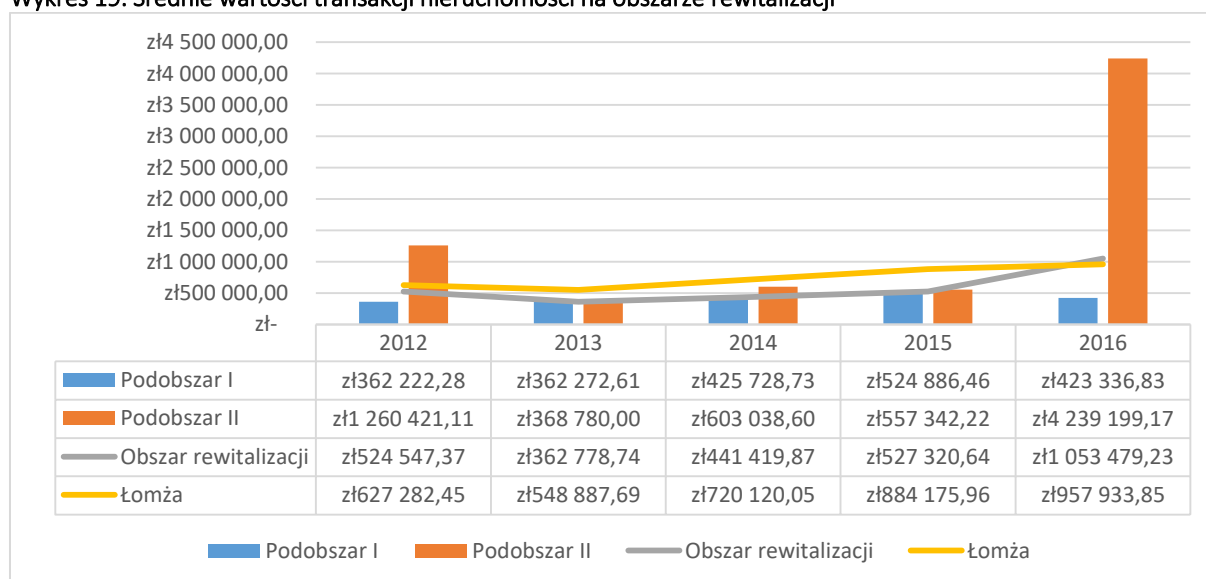
Wykres 18. Średnia powierzchnia użytkowa budynku mieszkalnego na osobę w mkw.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Łomży

Wartości transakcji wszystkich nieruchomości w Łomży w latach 2012-2016 wahały się od prawie 549 tys. zł do prawie 958 tys. zł. Wartości transakcji nieruchomości na obszarze rewitalizacji były niższe niż od średnich cen w Łomży, wyjątek stanowi rok 2016, kiedy to wartości nieruchomości była wyższa o ponad 80 tys. niż w całym mieście. W przypadku podobszaru I we wszystkich analizowanych latach średnie wartości transakcji nieruchomości były niższe niż średnia dla miasta. W przypadku podobszaru II niższe ceny transakcji nieruchomości były niższe w latach 2013-2016. Z kolei w roku 2012 i 2016 wartości te były znacznie wyższe niż dla całego miasta.

Wykres 19. Średnie wartości transakcji nieruchomości na obszarze rewitalizacji

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

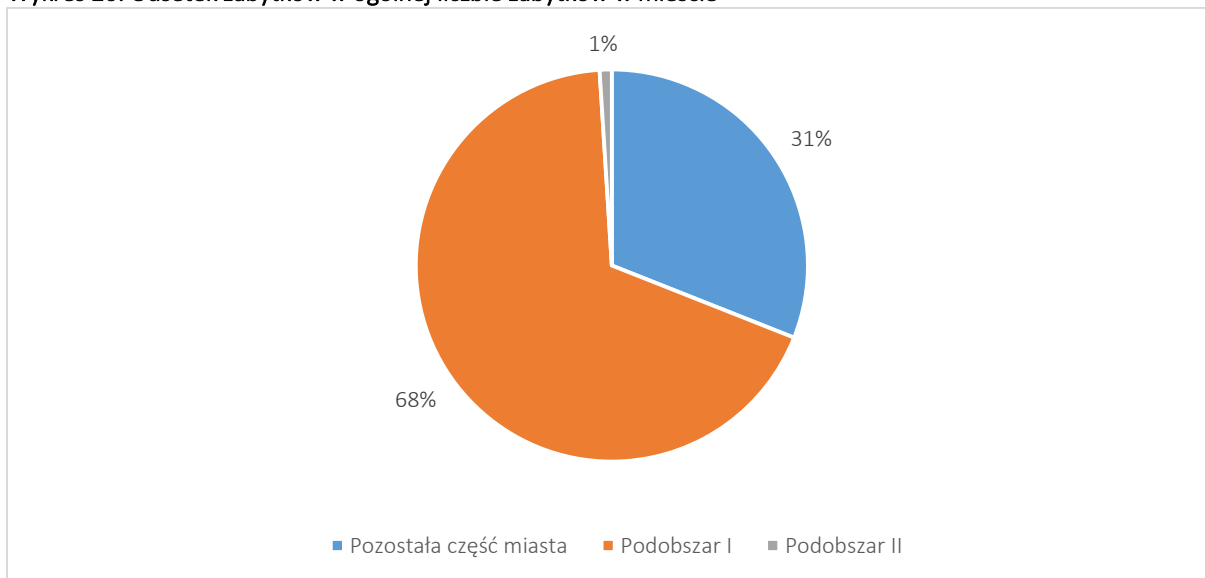

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Łomży – Rejestr Cen i Wartości Nieruchomości

III.5. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Na obszarze rewitalizacji zlokalizowanych 69% wszystkich zabytków w mieście, z czego 68% zabytków znajduje się w granicach podobszar I. Zabytkami bardzo często są budynki użytkowe bądź też mieszkalne, co ma szczególne znaczenie w procesie realizowania działań modernizacyjnych i remontów, z uwagi na koszty oraz obwarowania wynikające z przepisów prawnych.

Wykres 20. Odsetek zabytków w ogólnej liczbie zabytków w mieście

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Łomży

Na terenie obszaru rewitalizacji znajdują się dwa zabytkowe parki miejskie tj. Park im. Jakuba Wagi i Park Ludowy. W zasięgu maksymalnie 1 km odległości znajduje się praktycznie cały podobszar I (z wyłączeniem wschodniej części osiedla nr 5), a także wschodnia część podobszaru II. Na terenie osiedla nr 5 w podobszarze I znajduje się teren tzw. Mogiłek. Jest to teren dawnego cmentarza wyznaniowego, który dzięki aktywności obywatelskiej został odrestaurowany z pieniędzy pochodzących z budżetu obywatelskiego.

III.6. Sfera środowiskowa

Zarówno masa płyt azbestowo-cementowych jak i liczba działek z azbestem w obszarze rewitalizacji przekracza średnią dla miasta. Wynika to jednak z dysproporcji pomiędzy podobszarami. Znaczna degradacja środowiskowa występuje na podobszarze II występują znaczne przekroczenia ww. wskaźników.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

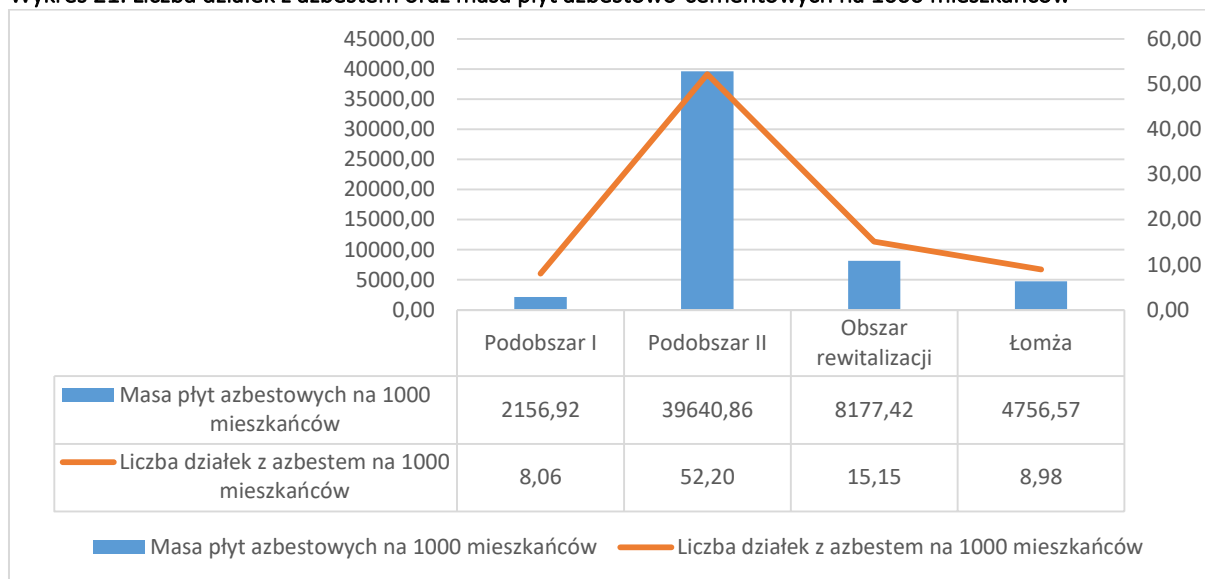

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Wykres 21. Liczba działek z azbestem oraz masa płyt azbestowo-cementowych na 1000 mieszkańców

III.7. Badanie społeczne

Metodyka

Badanie społeczne zostało przeprowadzone na terenie osiedli oznaczonych jako obszar zdegradowany i rewitalizacji. Łącznie w badaniu wzięło udział 213 respondentów. W celu dotarcia do jak największej liczby mieszkańców wykorzystana została triangulacja technik zbierania danych. Zastosowano internetową ankietę do samodzielnego wypełnienia CASI oraz wywiady kwestionariuszowe PAPI.

Pierwsza z technik jest oparta na wykorzystaniu nowoczesnych technologii. Jej główną zaletą jest to, że respondenci mogą wypełnić formularz w dogodnym dla siebie miejscu i czasie, co zwiększa liczbę osób gotowych wziąć udział w badaniu. Istotne jest również wysokie poczucie anonimowości, sprzyjające udzielaniu szczerych odpowiedzi. Kwestionariusz ankiety został zamieszczony na platformie internetowej CyfrowaDemokracja.pl, należącej do ResPublic sp. z o.o. Informacja o badaniu pojawiła się na stronach internetowych często odwiedzanych przez mieszkańców miasta (m.in. oficjalną stronę gminy i jej konto na portalu społecznościowym Facebook).

Wywiady kwestionariuszowe PAPI są tradycyjną formą badań opartą na bezpośredniej rozmowie ankietera z respondentem. Wywiad był przeprowadzony w oparciu o kwestionariusz, na którym ankieter zapisywał odpowiedzi. Technika ta umożliwia dotarcie do osób, które nie korzystają z internetu. Dodatkowo obecność ankietera wpływa motywująco zarówno na etapie rekrutacji do badania, jak i w trakcie wywiadu (minimalizując ryzyko przerwania badania).

Próba

Łącznie badaniem zostało objętych 213 respondentów w różnym wieku i o różnym statusie zawodowym. Zdecydowaną większość badania ankietowego stanowiły kobiety (ponad 66%).

Tabela 33. Respondenci według płci

Płeć	%
Kobiet	66,3
Mężczyzna	33,7

Źródło: Opracowanie własne

Najliczebniejszą grupę respondentów stanowiły osoby w wieku 25-44 oraz 45-64 lata. Najmniej licznie reprezentowana była grupa seniorów (osoby w wieku 65+ - 8,45%).

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tabela 34. Wiek respondentów

Wiek	%
Poniżej 20	11,74
20-24	11,27
25-44	37,09
45-64	31,46
65 i więcej	8,45

Źródło: Opracowanie własne

Zdecydowana większość respondentów (prawie 90%) mieszka w Łomży od urodzenia lub więcej niż 15 lat. Oznacza to, że osoby te znają oraz identyfikują się z potrzebami i oczekiwaniami mieszkańców osiedli zdegradowanych.

Tabela 35. Liczba lat zamieszkiwania w Łomży

Liczba lat zamieszkiwania	%
Poniżej 5 lat	3,79
5-8 lat	1,42
9-15 lat	6,64
Powyżej 15 lat (ale nie od urodzenia)	31,28
Od urodzenia	56,87

Źródło: Opracowanie własne

Zdecydowaną większość respondentów stanowią osoby pracujące (47,64%). Najmniej licznie reprezentowane były osoby bezrobotne.

Tabela 36. Status zawodowy respondentów

Status zawodowy	%
Uczę się	19,34
Pracuję (umowa o pracę)	47,64
Pracuję (umowa cywilna)	6,13
Jestem przedsiębiorcą	11,32
Jestem bezrobotny	5,66
Jestem emerytem/rencistą	9,91

Źródło: Opracowanie własne

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Ponad 80% respondentów to osoby z wykształceniem średnim lub wyższym.

Tabela 37. Wykształcenie respondentów

Wykształcenie respondentów	%
Podstawowe lub gimnazjalne	9,62
Zasadnicze zawodowe	6,25
Średnie	40,38
Wyższe	43,75

Źródło: Opracowanie własne

Wyniki badania

W ramach badania (oprócz metryczki) respondenci odpowiadali na 8 pytań.

Pierwsze pytanie dotyczyło osiedla, do którego odnosi się dana odpowiedź, pytanie to było wielokrotnego wyboru.

Zdecydowana większość odpowiedzi dotyczyła osiedla nr 9. Jednakże należy mieć na uwadze, że osiedla nr 4, 5, 7 i 15 stanowią zwarty kompleks osiedli.

Tabela 38. Wskazanie osiedla

Osiedle	Liczba wskazań
Osiedle nr 4	54
Osiedle nr 5	44
Osiedle nr 7	17
Osiedle nr 9	78
Osiedle nr 15	31

Źródło: Opracowanie własne

Zdecydowaną większość respondentów stanowią osoby, które zamieszkują wyznaczony obszar rewitalizacji, bądź obszar ten stanowi miejsce spędzania ich czasu wolnego lub pracy.

Tabela 39. Związki z obszarem rewitalizacji

Związek z obszarem	Liczba wskazań
Miejsce zamieszkania, bliskie sąsiedztwo	132
Miejsce pracy	66
Miejsce prowadzonej działalności gospodarczej	11
Miejsce nauki	19
Miejsce spędzania wolnego czasu/wypoczynek	59
Inne	5

Źródło: Opracowanie własne

Gradacja problemów społecznych na obszarze rewitalizacji według respondentów jest bardzo podobna. Najczęściej wskazywanym problemem na wyznaczonych osiedlach było bezrobocie, ubóstwo oraz przestępczość.

Tabela 40. Wskazanie najważniejszych problemów na obszarze rewitalizacji (pytanie wielokrotnego wyboru)

	Bardzo niski poziom	Niski poziom	Średni poziom	Wysoki poziom	Bardzo wysoki poziom
Bezrobocie	5	23	43	42	4
Ubóstwo	9	36	45	21	4
Przestępczość	12	37	50	15	2
Poziom integracji mieszkańców	23	42	42	9	0
Poziom zaufania w społeczeństwie	20	46	37	9	0
Bezdomność	33	54	24	1	1

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Uzależnienia	17	38	39	17	5
Przemoc w rodzinie	40	34	23	3	4
Wykluczenie społeczne	39	38	23	4	4
Wandalizm	26	38	34	14	4
Inne	3	2	2	1	1

Źródło: Opracowanie własne

W opinii badanych największą bolączką na obszarze rewitalizacji stanowią mało korzystne warunki do aktywności obywatelskiej i działalności NGO, dostępność i jakość oferty kulturalnej, dostosowanie przestrzeni publicznych do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz stan dróg i chodników.

Tabela 41. Ocena poszczególnych aspektów życia w %

	0	1	2	3	4
Dostępność i jakość usług opiekuńczych nad małymi dziećmi	9,52	31,29	35,37	16,33	7,48
Dostępność i jakość usług edukacyjnych	5,33	22,00	30,67	27,33	14,67
Dostępność i jakość usług służby zdrowia	4,08	31,29	42,86	17,69	4,08
Dostępność i jakość usług w zakresie pomocy społecznej	5,41	33,11	40,54	15,54	5,41
Dostępność i jakość oferty kulturalnej	20,00	27,33	26,67	22,00	4,00
Dostępność i jakość oferty rekreacyjno-sportowej	15,23	35,10	31,79	15,23	2,65
Dostępność i jakość obiektów usługowo-handlowych	10,67	24,00	27,33	29,33	8,67
Warunki do aktywności obywatelskiej i działania organizacji pozarządowych	26,57	28,67	34,97	6,99	2,80
Estetyka i zagospodarowanie przestrzeni (zieleni miejska, mała architektura, ławki)	18,24	27,70	35,81	14,19	4,05
Dostosowanie przestrzeni publicznych do potrzeb osób niepełnosprawnych	20,81	36,24	33,56	8,05	1,34
Stan dróg i chodników	20,67	34,00	35,33	10,00	0,00
Stan budynków mieszkalnych, w tym wyposażenie w podstawowe media	5,33	29,33	43,33	20,67	1,33
Transport publiczny	4,05	27,70	45,95	17,57	4,73
Warunki do prowadzenia działalności gospodarczej	10,14	34,46	43,24	11,49	0,68
Wsparcie osób bezrobotnych	16,78	40,56	37,06	5,59	0,00
Stan środowiska naturalnego (np. jakość powietrza, wody)	7,43	11,49	32,43	39,19	9,46

Źródło: Opracowanie własne

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

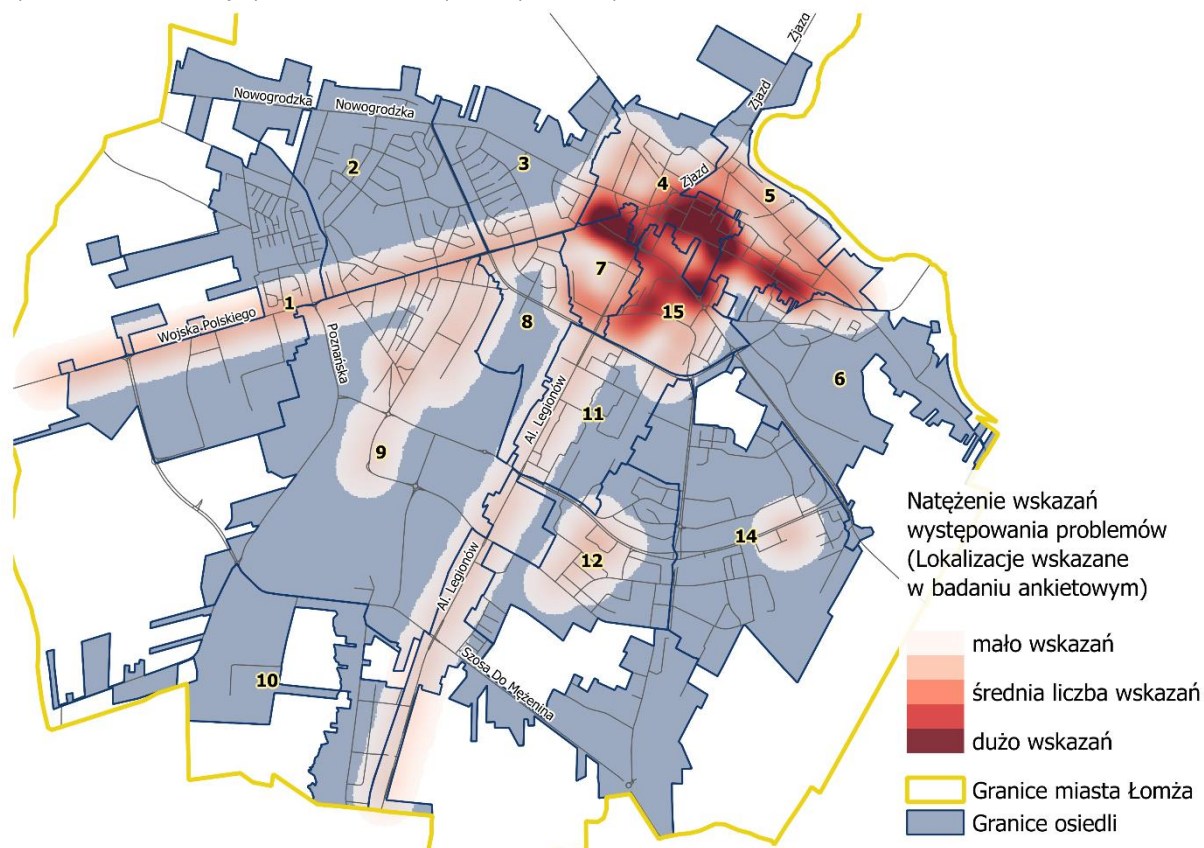

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Rysunek 19. Lokalizacje problemów wskazywane przez respondentów

Źródło: Opracowanie własne

Według respondentów działania rewitalizacyjne w pierwszej kolejności powinny być kierowane do rodzin z małymi dziećmi oraz do młodzieży.

Tabela 42. Adresaci działań rewitalizacyjnych

	Liczba wskazań
Rodziny z małymi dziećmi	123
Dzieci	53
Młodzież	113
Seniorzy	72
Osoby niepełnosprawne	68
Osoby bezrobotne	63
Osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym	51
Osoby zagrożone patologiami (alkoholizm, narkomania, przestępczość, itp.)	47
Inne	1

Źródło: Opracowanie własne

W ramach badania respondenci wskazywali mocne strony rewitalizowanych osiedli. Do kluczowych według nich należą potencjał rynku, dostępność komunikacyjna oraz centralne położenie, a także potencjał ludzki drzemący w młodych mieszkańcach.

Kolejne pytanie dotyczyło działań, które powinny być realizowane w pierwszej kolejności. Według badanych w pierwszej kolejności powinny być realizowane działania dotyczące wsparcia osób niepełnosprawnych oraz starszych, a także dotyczące poprawy bezpieczeństwa na obszarze rewitalizowanym.

Tabela 43. Ukierunkowanie działań rewitalizacyjnych

Działanie	Wskazanie
Wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (bezrobotnych i ubogich)	80
Wsparcie działalności lokalnych liderów	26
Wsparcie działalności lokalnych artystów	21
Wsparcie osób starszych	103
Włączenie osób niepełnosprawnych	105
Realizacja projektów szkoleniowych i doradczych	29
Wsparcie działalności podmiotów ekonomii społecznej i spółdzielni socjalnych	29
Poprawa bezpieczeństwa na obszarze	92
Zwiększenie liczby wydarzeń o charakterze integracyjnym dla wszystkich grup mieszkańców	78
Inne	2

Źródło: Opracowanie własne

III.8. Badania pogłębiające

W ramach badań pogłębiających odbyły się spotkania z mieszkańcami i użytkownikami obszaru rewitalizacji. W wyniku badań pogłębiających uczestnicy spotkań wskazywali na problemy oraz kierunki zmian na obszarach rewitalizowanych.

W opinii badanych do głównych problemów obszaru rewitalizacji należą:

- Alkoholizm
- Emigracja ludzi młodych, wykształconych
- Brak lokalnych liderów
- Bezrobocie
- Przestępczość
- Starzenie się społeczności
- Stagnacja społeczeństwa
- Dziedziczenie zachowań (behradności, cwaniactwa)
- Brak integracji społeczeństwa
- Brak komunikacji międzypokoleniowej
- Niewystarczający poziom zaufania w społeczeństwie
- Brak czynów społecznych
- Zamykanie się społeczeństwa
- Nałogi
- Przechodzenie w świat wirtualny
- Brak perspektyw

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

- Centrum miasta gromadzi osoby bezdomne, nadużywające alkoholu
- Mentalność mieszkańców (niechęć do zmian, przebranzowienia)

Powyższe sformułowania potwierdzają po części wyniki diagnozy ilościowej, która wskazała na główne problemy w poszczególnych obszarach miasta.

Przyczyną takiej sytuacji jest między innymi brak zakładów pracy. W skutek utraty dochodów mieszkańcy popadają w uzależnienie od przyznawanej pomocy społecznej. Jednocześnie na obszarach rewitalizacji powstają nowe, zamknięte osiedla, w których osiedlają się mieszkańcy o wyższym statusie materialnym. Taka sytuacja powoduje rozwarstwianie się społeczeństwa. Różny status materialny powoduje alienację i wyodrębnienie różnych grup społecznych.

W ramach badań pogłębiających odbyło się spotkanie z przedsiębiorcami. Przedsiębiorcy w trakcie badania wskazywali, iż istotnym problemem w zakresie rozwoju gospodarczego stanowią niewykorzystane i zapomniane tereny. Tereny te mogą stać się motorem rozwojowym miasta. Dotyczy to przede wszystkim terenu dawnego dworca PKP. Jednocześnie uczestnicy spotkania wskazywali, że wskazane osiedla powinny mieć przede wszystkim funkcje usługowe. Spowodowane jest to tym, że wskazane osiedla mają przede wszystkim funkcję mieszkalną.

Jednocześnie w opinii badanych obszar rewitalizacji charakteryzuje się bardzo dużym potencjałem. Ważnym potencjałem miejsc wytypowanych do rewitalizacji jest potencjał wynikający z obecności zabytków na wskazanym terenie. Przede wszystkim istotna jest odnowa zabytków, które będą stanowiły bazę do poprawy atrakcyjności turystycznej miasta. Niezwykle ważna jest odnowa i renowacja budynku dawnej Hali Targowej. Jako istotny potencjał badani wskazywali również element tożsamości mieszkańców z miastem. Historycznie Łomża należy do Mazowsza, jednakże administracyjnie został przyporządkowany do Podlasia. Taka sytuacja powoduje, iż mieszkańcy miasta, a zwłaszcza obszaru, który w dużej części stanowi zabytkową część miasta i jest zamieszkiwany przez „rdzennych” mieszkańców silne utożsamienie z miejscem zamieszkania.

Z uwagi na to, że nie ma danych dostępnych dotyczących liczby i stanu właścicielskiego pustostanów dokonano analizy jakościowej powyższego. Na terenie obszaru zlokalizowane są obiekty niezamieszkałe i niezagospodarowane. Dużą część stanowią obiekty będące w rękach prywatnych, jednakże z uwagi na migrację mieszkańców uległy degradacji technicznej. Należy jednak zwrócić uwagę na dwa obiekty będące we własności Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego – dawne szpitale. W kontekście braku miejsc do integracji mieszkańców, lokali socjalnych i komunalnych stanowią one bardzo duży potencjał rozwojowy

Uczestnicy spotkania wskazywali, iż bardzo ważny jest również drzemający potencjał w obszarze rewitalizacji. W chwili obecnej szacuje się, iż w Łomży studiuje ok. 3,5 tys. studentów. Niezwykle ważnym partnerem w realizacji działań może być Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości, która posiada bardzo duże zasoby rzeczowe i finansowe.

Łomża posiada również bardzo bogate tradycje dotyczące kształcenie młodzieży w wieku szkolnym. Na terenie obszaru znajduje się jedna z najstarszych szkół w Polsce (400 lat tradycji).

W opinii badanych niezwykle ważne jest zaangażowanie również młodzieży z obszarów określanych jako patologiczne. Zwiększy to przede wszystkim odpowiedzialność za wspólną przestrzeń obszaru rewitalizacji.

Pomimo tego, że obszar rewitalizacji znajduje się w dogodnej lokalizacji względem pozostałych części gminy to uczestnicy badań pogłębiających wskazywali, że stan zagospodarowania ww. parków jest w bardzo złym stanie. Przede wszystkim brakuje obiektów małej architektury. Oprócz powyższego w sferze przestrzenno-funkcjonalnej problem stanowi, w opinii badanych, przestarzały system wodno-kanalizacyjny, zwłaszcza w podobszarze I. Powoduje to, iż użytkownicy obszaru narażeni są na

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

dyskomfort związany z nieprzyjemnymi zapachami. Uczestnicy badań zwracali również uwagę, iż duży problem stanowi niedostatek miejsc parkingowych w rejonie Starego Miasta.

Miejsca te są ważne dla mieszkańców podobszaru I z punktu widzenia integracji i rekreacji mieszkańców. Jednakże spacerowanie i spotkania z mieszkańcami wykazały, iż poziom ich zagospodarowania jest jeszcze nie wystarczający. Główny problem stanowią hałas od wczesnych godzin porannych, a także zanieczyszczenia spowodowane obecnością dzikiego ptactwa.

W opinii badanych również problemem jest zły stan części obiektów infrastruktury społecznej.

Kolejnym problemem na wskazanych miejscach jest brak bezpieczeństwa, szczególnie w porze wieczornej. We wskazanych miejscach wieczorami zbierają się tu głównie młodzi ludzie, którzy spożywają nadmierne ilości alkoholu, a także zaśmiecają przestrzeń publiczną.

Teren przestrzeni publicznej jest również bardzo trudno dostępny dla osób niepełnosprawnych, starszych i matek z małymi dziećmi (dotyczy zwłaszcza terenu Mogiłek). Brakuje podjazdów dla wózków i barierek.

Ważnym również z punktu widzenia mieszkańców obszaru miejscem są bulwary nad Narwią. Miejsce to zostało zagospodarowane głównie z uwagi na aktywność i presję mieszkańców.

Uczestnicy badań zwracali uwagę na również na miejsca szczególnie niebezpieczne i zaniedbane na obszarze rewitalizacji. Do takich miejsc należą przede wszystkim:

- Teren dworca PKS (bezpośrednio przyległy do obszaru rewitalizacji)
- Róg Dwornej i Krótkiej
- Ul. 3 Maja
- Hala Targowa
- ulica i kamienica na rogu Wiejskiej i Pięknej
- ul. Zamiejska – wyjazd do ul. Zjazdu (ogromne natężenie ruchu drogowego, najniebezpieczniejsze miejsce z tego powodu)
- ul. Stacha Konwy (zdeastowana, ruchliwa, wąska, ale piękna, bo bardzo dużo ma drzew)
- Park Jakuba Wagi (brak oświetlenia, brak toalet, powycinano stare drzewa, brakuje małej infrastruktury, dużo ptasich gniazd)
- Zaniedbany teren stacji Orlen - róg ul. Wiejskiej i Nowogrodzkiej
- Pas zielenie przy kamiennej drodze koło klasztoru Benedyktynek
- Budynki przy ul. Polowej (stare, bez ogrzewania, często bez skanalizowania odpowiedniego, należą do tzw. Trójkąta Bermudskiego)
- Budynki przy ul. Wojska Polskiego naprzeciwko Parku Wagi
- Ul. Dmowskiego – brak oświetlenia
- Niewykorzystany pas zielenie po miasteczku Ruchu Drogowego
- Zakamknięty dla mieszkańców i dzieci z osiedla Orlik przy ul. M. Skłodowskiej-Curie (przy Zespole Szkół Drzewnych i Gimnazjalnych, Szkole dla niepełnosprawnych dzieci (uwaga już podczas spaceru, więc nie ma numeru na mapie)
- Park Ludowy

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

- Zaniedbany teren i budynki Szpitala Zakaźnego, należącego do Urzędu Marszałkowskiego
- Chodnik przy Szkole Drzewnej, zrujnowany, pasaż między blokami
- Działka przy ul. Rybaki (okolice szrotu), a także przejście na bulwary
- Niezagospodarowane tereny na osiedlu 9

Pomimo trudnej sytuacji na rewitalizowanym obszarze widoczne są przejawy aktywności lokalnej, przede wszystkim na osiedlu 5. Mieszkańcy w ramach aktywności społecznej realizują zadania inwestycyjne wykorzystując środki z budżetu obywatelskiego.

III.9. Analiza SWOT

Analiza SWOT (czynników rozwojowych) to procedura umożliwiająca porządkowanie i prezentację danych. Opracowanie analizy SWOT w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Łomża na lata 2017-2023 pozwoliło na zidentyfikowanie:

- S-Strengths (Atutów) – mocnych stron, przewag lub zalet mogących przyczynić się do osiągnięcia celów, które można wykorzystać przy planowaniu i wdrażaniu projektów oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- W-Weaknesses (Słabości) – barier, wad i braków, które stanowią barierę w dalszym rozwoju obszaru, przedsięwzięcia rewitalizacyjne powinny być tak zaplanowane, aby w jak największym stopniu je eliminować.
- O-Opportunities (Szans) – potencjały, możliwości, sposobności, które należy wykorzystać i uwzględnić przy realizacji projektów,
- T-Threats (Zagrożeń) – wyzwania i przeciwności, które mogą pojawić się przy realizacji projektów i trzeba wiedzieć jak im przeciwdziałać, negatywne czynniki zewnętrzne pochodzące z otoczenia (takie, na które nie ma możliwości wpływu), mogące przeszkodzić w realizacji celów.

W opracowaniu analizy SWOT przyjęto założenie, że mocne strony i słabości stanowią czynniki wewnętrzne, czyli są to elementy bezpośrednio związane z danym obszarem, z obiektami, miejscami, które się tu znajdują, a także z działaniami oraz aktywnością osób i podmiotów działających na tym terenie. Czynniki wewnętrzne są tymi, na które wpływ mają interesariusze Programu Rewitalizacji, czyli mogą być przez nich wykorzystywane, zmieniane, usuwane. Szanse i zagrożenia stanowią czynniki zewnętrzne, które znajdują się w bliższym (miasto) lub dalszym otoczeniu obszaru rewitalizacji. Interesariusze procesu rewitalizacji nie mają na nie wpływu, w związku z tym nie mogą tych czynników zmieniać, modyfikować – mogą je wyłącznie wykorzystać bądź próbować im przeciwdziałać.

Analiza czynników rozwojowych została przeprowadzona łączne dla podobszarów na podstawie analizy desk research, wyników badań społecznych oraz rezultatów spotkań i spacerów badawczych.

Tabela 44. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
– Duża liczba niezagospodarowanych terenów	– Depopulacja
– Duża liczba mieszkańców prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą	– Duża liczba osób bezrobotnych
– Duża liczba NGO działających na obszarze	– Duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej
– Potencjał rynku pracy	– Niskie dochody mieszkańców
– Niezagospodarowane pustostany będące w zasobach instytucji państwowych	– Występowanie lokalnych zanieczyszczeń (dzięki wysypiska)
– Działalność liderów lokalnych	– Dewastacja przestrzeni publicznej
– Poczucie tożsamości lokalnej	

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

<ul style="list-style-type: none"> – Aktywność podmiotów gospodarczych na obszarze rewitalizacji – Centralne położenie podobszaru I 	<ul style="list-style-type: none"> – Braki w wyposażeniu w małą infrastrukturę przestrzeni publicznej – Niewystarczające zagospodarowanie przestrzeni publicznej – Zły stan techniczny części dróg lokalnych
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – Współpraca z Urzędem Miasta – Obecność zewnętrznych środków, w tym krajowych i UE – Potencjał miejsc – Wykorzystanie potencjału kulturowego i historycznego 	<ul style="list-style-type: none"> – Brak zewnętrznych źródeł finansowania – Ciężenie dużych ośrodków miejskich (Białystok, Warszawa, Olsztyn) – Niechęć do realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych właścicieli obiektów niezagospodarowanych – Rozbieżne interesy poszczególnych grup społecznych obszaru rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

III.10. Podsumowanie

W wyniku analiz danych ilościowych oraz badań pogłębiających zostały wytypowane następujące problemy i potencjały na obszarze rewitalizacji. Zestawienie problemów i potencjałów obszaru rewitalizacji prezentuje poniższa tabela.

Tabela 45. Podsumowanie problemów

Problemy	Sfera społeczna
	<ul style="list-style-type: none"> – Depopulacja – Niekorzystna struktura demograficzna (duża liczba osób w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku produkcyjnym) – Niewystarczający poziom edukacji – Niewystarczający poziom integracji międzypokoleniowej – Słabe więzi społeczne – Alienacja osób starszych oraz niepełnosprawnych – Wyższy poziom osób korzystających z pomocy społecznej z różnych powodów, zwłaszcza z powodu ubóstwa, bezrobocia, bezdomności – Niskie dochody podatników – Niskie poczucie bezpieczeństwa części mieszkańców – Niedostatek miejsc do integracji i spotkań mieszkańców – Wyższy poziom bezrobocia z uwzględnieniem różnych kategorii (wiek, czas pozostawania bez pracy, wykształcenie, w tym osoby szczególnie zagrożone wykluczeniem społecznym, tj. osoby bezrobotne z niskim wykształceniem i pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy) – Duża bierność części mieszkańców w proces angażowania się w życie społeczne – Występujące akty wandalizmu – Duża bierność części organizacji pozarządowych
	Sfera gospodarcza
	<ul style="list-style-type: none"> – Niewykorzystane tereny inwestycyjne (podobszar II) – Słaba kondycja ekonomiczna funkcjonujących przedsiębiorców
	Sfera techniczna
	<ul style="list-style-type: none"> – Duża liczba budynków wybudowanych przed 1970 r. – Mała powierzchnia użytkowa budynków mieszkalnych w podobszarze I – Zły stan techniczny części budynków mieszkalnych, – Przystarzałe systemy grzewcze w części budynków w podobszarze I

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

	<p>Sfera przestrzenno-funkcjonalna</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zły stan techniczny infrastruktury drogowej – Zły stan techniczny sieci wodno-kanalizacyjnej w starej części miasta – Niedostatek miejsc parkingowych – Niska jakość ładu przestrzennego – Niewystarczający poziom zagospodarowania parków miejskich małą architekturą (niedostatek ławek, toalet) – Zdegradowana zieleń w parkach – Duża liczba zabytków – Duża liczba pustostanów będących w rękach prywatnych – Niezadawalający stan infrastruktury społecznej <p>Sfera środowiskowa</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zanieczyszczenia w przestrzeni publicznej (śmieci) – Duża liczba dzikiego ptactwa zwłaszcza w parkach miejskich – Hałas spowodowany ruchem kołowym (dot. ul. Wojska Polskiego) – Duża liczba wyrobów azbestowych (podobszar II)
Potencjały	<ul style="list-style-type: none"> – Działalność Centrum Współdziałania Społecznego – Zainteresowanie mediów – Działalność Miejskiego Domu Kultury – Duża liczba organizacji pozarządowych – Duża aktywność lokalnych liderów – Lokalizacja podobszaru I – Bulwary – Umiejętne korzystanie z budżetu obywatelskiego – Wysoki poziom tożsamości mieszkańców z miastem oraz obszarem rewitalizacji – Historia miasta – Niezagospodarowane tereny inwestycyjne – Duża liczba studentów – Niezagospodarowane dawne szpitale (pustostany) będące w rękach Urzędu Marszałkowskiego

Źródło: Opracowanie własne

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

IV. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji (planowany efekt rewitalizacji)

Wizja przedstawia pożądany obraz rzeczywistości, który ma być osiągnięty poprzez realizację działań zapisanych w LPR. Jest ona opisem obszaru rewitalizacji po przeprowadzonym procesie rewitalizacji, przy założeniu wystąpienia korzystnych uwarunkowań. Wizja jest możliwie szczegółową „fotografią” stanu i sytuacji obszaru rewitalizacji w 2023 roku. Jest to koncepcja, która powinna być motywująca, sformułowana w sposób pozytywny, z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań. Jest ukierunkowana prognostycznie, tak więc wskazuje generalny kierunek jej rozwoju.

Podsumowując, wizja stanowi wzorzec określający stan i tożsamość obszaru rewitalizacji po realizacji zapisów LPR.

Wizja obszaru rewitalizacji w Łomży to:

Obszar rewitalizacji po przeprowadzonym procesie to miejsce zamieszkiwane przez aktywnych i zadowolonych mieszkańców. Charakterystyczną cechą jest to, że wszystkie grupy mieszkańców angażują się w życie społeczne. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji są ze sobą zintegrowani, na szczególną uwagę zasługuje wysoki poziom integracji międzypokoleniowej oraz tożsamości z miejscem zamieszkania. Seniorzy uczą młodych, młodzi uczą seniorów. Mieszkańcy chętnie korzystają z bogatej oferty spędzania czasu wolnego, odnowionych przestrzeni publicznych oraz obiektów infrastruktury społecznej. Realizacja działań rewitalizacyjnych pozwoliła zaktywizować osoby, które szczególnie narażone są na wykluczenie społeczne. Osoby zagrożone tworzą grupy formalne i nieformalne, których celem jest ożywienie społeczno-gospodarcze obszaru rewitalizacji. Poprawa stanu infrastruktury drogowej, w tym modernizacja oświetlenia znacząco poprawiła poziom bezpieczeństwa użytkowników obszaru rewitalizacji. Doposażanie przestrzeni w małą architekturę poprawiło znacznie jej funkcjonalność. Rozwój gospodarczy obszaru rewitalizacji oparty jest o lokalne potencjały. Na udostępnionych terenach inwestycyjnych powstają nowe budynki mieszkalne i usługowe. Dzięki aktywności lokalnych przedsiębiorców poziom bezrobocia został znacząco zredukowany. Obszar rewitalizacji w Łomży to obszar tętniący życiem.

Przedstawiona Wizja odnosi się do zdiagnozowanych potrzeb mieszkańców obszaru rewitalizacji. Odpowiada na problemy opisane w diagnozie oraz wskazane w pogłębionej analizie obszaru rewitalizacji. Jest odpowiedzią na to, jak mieszkańcy chcieliby widzieć Miasto po przeprowadzonych działaniach rewitalizacyjnych. Kluczowym zagadnieniem jest zniwelowanie zjawisk kryzysowych oraz wykorzystanie potencjału obszaru rewitalizacji w celu podniesienia jakości życia mieszkańców.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

V. Cele rewitalizacji oraz odpowiadające zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym kierunki działań mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk

Wizja przedstawia pożądany stan obszarów rewitalizacji w przyszłości. Aby jego osiągnięcie było możliwe konieczne jest wyznaczenie celów rewitalizacji, które będą kierunkowały podejmowane działania. Poniżej prezentowana jest zakładana struktura rezultatów LPR.

Rysunek 20. Struktura rezultatów GPR

Źródło: Opracowanie własne

Cel nadrzędny rewitalizacji:

Obszar rewitalizacji w Łomży to miejsce, które jest atrakcyjne do zamieszkania, pracy i wypoczynku.

Wyznaczony cel nadrzędny wyznacza kierunek wyprowadzania obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego. Wynika on ze zidentyfikowanych problemów i potencjałów i ma przyczynić się do odnowy oraz ożywienia podobszarów rewitalizacji. Powinien być on realizowany wspólnie z wszystkimi interesariuszami LPR.

Cele rewitalizacji wskazują na rezultaty o kluczowym znaczeniu oraz długiej perspektywie czasowej. Ukierunkowują działania, których zadaniem jest wyprowadzanie obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego, a w rezultacie poprawy jego sytuacji, co w konsekwencji przekłada się na całą gminę. Uszczegółowieniem celów strategicznych są cele operacyjne i przypisane im kierunki działań.

Cele operacyjne wskazują na sposób osiągnięcia celów strategicznych w zakresie przedsięwzięć właściwych dla wychodzenia z sytuacji kryzysowej obszaru rewitalizacji.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne odnoszą się do zidentyfikowanych na etapie diagnozy i jej pogłębienia problemów oraz potencjałów obszarów rewitalizacji. Skupiają się na priorytetach rewitalizacji, jakimi jest poprawa warunków i jakości życia mieszkańców poprzez zintegrowane działania w sferach: społecznym, przestrzenno-funkcjonalnym i gospodarczym.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Cele wyznaczone w poszczególnych sferach zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 46. Drzewo celów strategicznych i operacyjnych

Sfera	Cele strategiczne	Cele operacyjne
Społeczna	1. Wysoki poziom kapitału społecznego mieszkanców obszaru rewitalizacji	1.1. Zmniejszenie bezrobocia na rewitalizowanym obszarze 1.2. Aktywizacja społeczna osób narażonych na wykluczenie społeczne 1.3. Wyższy poziom bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji 1.4. Zwiększenie poziomu integracji wszystkich grup społecznych zamieszkujących obszar rewitalizacji 1.5. Wzmacnianie poczucia tożsamości lokalnej wśród mieszkanców obszaru rewitalizacji
Przestrzenno-funkcjonalna	2. Wysoki poziom funkcjonalności przestrzeni publicznie dostępnej	2.1. Modernizacja i doposażenie obiektów infrastruktury społecznej 2.2. Modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej, w tym drogowej 2.3. Utworzenie nowych i doposażenie istniejących przestrzeni publicznych w małą architekturę
Gospodarcza	3. Wyższy poziom rozwoju gospodarczego obszaru rewitalizacji	3.1. Wykorzystanie potencjału turystycznego do ożywienia gospodarczego obszaru rewitalizacji 3.2. Wspieranie działań lokalnych przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne

Do celów operacyjnych zostały przypisane kierunki działań.

Tabela 47. Powiązanie celów z problemami i potencjałami

Cel strategiczny 1. Wysoki poziom kapitału społecznego mieszkanców obszaru rewitalizacji	
Cel operacyjny 1.1: Zmniejszenie bezrobocia na rewitalizowanym obszarze	
Kierunki działań	1.1.1. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy 1.1.2. Organizacja staży i kursów zawodowych
Powiązanie z problemami i potrzebami rewitalizacyjnymi	<ul style="list-style-type: none"> · Niewystarczający poziom edukacji · Niewystarczający poziom integracji między pokoleniowej · Wyższy poziom osób korzystających z pomocy społecznej z różnych powodów, zwłaszcza z powodu ubóstwa, bezrobocia, bezdomności · Niskie dochody podatników · Wyższy poziom bezrobocia z uwzględnieniem różnych kategorii (wiek, czas pozostawania bez pracy, wykształcenie, w tym osoby szczególnie zagrożone wykluczeniem społecznym, tj. osoby bezrobotne z niskim wykształceniem i pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy) · Niewykorzystane tereny inwestycyjne (podobszar II) · Słaba kondycja ekonomiczna funkcjonujących przedsiębiorców
Powiązanie z potencjałami	<ul style="list-style-type: none"> · Działalność Centrum Współdziałania Społecznego · Duża liczba organizacji pozarządowych · Duża aktywność lokalnych liderów · Niezagospodarowane tereny inwestycyjne
Cel operacyjny 1.2: Aktywizacja społeczna osób narażonych na wykluczenie społeczne	
Działania	1.2.1. Wdrożenie programów aktywizujących osoby narażone na wykluczenie społeczne 1.2.2. Wsparcie działalności organizacji pozarządowych 1.2.3. Wdrożenie programów aktywizujących seniorów
Powiązanie z problemami i potrzebami rewitalizacyjnymi	<ul style="list-style-type: none"> · Niekorzystna struktura demograficzna (duża liczba osób w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku produkcyjnym) · Niewystarczający poziom edukacji · Niewystarczający poziom integracji międzypokoleniowej

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

	<ul style="list-style-type: none"> · Wyższy poziom osób korzystających z pomocy społecznej z różnych powodów, zwłaszcza z powodu ubóstwa, bezrobocia, bezdomności · Niedostatek miejsc do integracji i spotkań mieszkańców · Wyższy poziom bezrobocia z uwzględnieniem różnych kategorii (wiek, czas pozostawania bez pracy, wykształcenie, w tym osoby szczególnie zagrożone wykluczeniem społecznym, tj. osoby bezrobotne z niskim wykształceniem i pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy) · Duża bierność części mieszkańców w proces angażowania się w życie społeczne · Duża bierność części organizacji pozarządowych
Powiązanie z potencjałami	<ul style="list-style-type: none"> · Działalność Centrum Współdziałania Społecznego · Zainteresowanie mediów · Działalność Miejskiego Domu Kultury · Duża liczba organizacji pozarządowych · Duża aktywność lokalnych liderów · Umiejętne korzystanie z budżetu obywatelskiego · Wysoki poziom tożsamości mieszkańców z miastem oraz obszarem rewitalizacji
Cel operacyjny 1.3.: Wyższy poziom bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji	
Działania	<p>1.3.1. Wdrażanie programów profilaktycznych z zakresu ograniczenia przemocy w rodzinie</p> <p>1.3.2. Doświetlenie miejsc niebezpiecznych</p> <p>1.3.3. Poprawa bezpieczeństwa ruchu komunikacyjnym</p>
Powiązanie z problemami i potrzebami rewitalizacyjnymi	<ul style="list-style-type: none"> · Wyższy poziom osób korzystających z pomocy społecznej z różnych powodów, zwłaszcza z powodu ubóstwa, bezrobocia, bezdomności · Niskie dochody podatników · Niskie poczucie bezpieczeństwa części mieszkańców · Zły stan techniczny infrastruktury drogowej
Powiązanie z potencjałami	<ul style="list-style-type: none"> · Działalność Centrum Współdziałania Społecznego · Zainteresowanie mediów · Działalność Miejskiego Domu Kultury · Duża liczba organizacji pozarządowych · Duża aktywność lokalnych liderów
Cel operacyjny 1.4.: Zwiększenie poziomu integracji wszystkich grup społecznych zamieszkujących obszar rewitalizacji	
Działania	<p>1.4.1. Wdrażanie programów zwiększających poziom integracji, w tym integracji międzypokoleniowej</p> <p>1.4.2. Organizacja imprez o charakterze kulturalno-rozrywkowym</p>
Powiązanie z problemami i potrzebami rewitalizacyjnymi	<ul style="list-style-type: none"> · Depopulacja · Niekorzystna struktura demograficzna (duża liczba osób w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku produkcyjnym) · Niewystarczający poziom edukacji · Niewystarczający poziom integracji międzypokoleniowej · Wyższy poziom osób korzystających z pomocy społecznej z różnych powodów, zwłaszcza z powodu ubóstwa, bezrobocia, bezdomności · Niskie dochody podatników · Niskie poczucie bezpieczeństwa części mieszkańców · Niedostatek miejsc do integracji i spotkań mieszkańców · Wyższy poziom bezrobocia z uwzględnieniem różnych kategorii (wiek, czas pozostawania bez pracy, wykształcenie, w tym osoby szczególnie zagrożone wykluczeniem społecznym, tj. osoby bezrobotne z niskim wykształceniem i pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy)

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

	<ul style="list-style-type: none"> · Duża bierność części mieszkańców w proces angażowania się w życie społeczne · Występujące akty wandalizmu · Duża bierność części organizacji pozarządowych · Niska jakość ładu przestrzennego · Niewystarczający poziom zagospodarowania parków miejskich małą architekturą (niedostatek ławek, toalet) · Zdegradowana zieleń w parkach · Niezadowalający stan infrastruktury społecznej
Powiązanie z potencjałami	<ul style="list-style-type: none"> · Działalność Centrum Współdziałania Społecznego · Zainteresowanie mediów · Działalność Miejskiego Domu Kultury · Duża liczba organizacji pozarządowych · Duża aktywność lokalnych liderów
Cel operacyjny 1.5.: Wzmacnianie poczucia tożsamości lokalnej wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji	
Działania	1.5.1. Organizacja miejsc przypominających o tożsamości lokalnej
Powiązanie z problemami i potrzebami rewitalizacyjnymi	<ul style="list-style-type: none"> · Depopulacja · Niekorzystna struktura demograficzna (duża liczba osób w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku produkcyjnym) · Niewystarczający poziom edukacji · Niewystarczający poziom integracji międzypokoleniowej · Wyższy poziom osób korzystających z pomocy społecznej z różnych powodów, zwłaszcza z powodu ubóstwa, bezrobocia, bezdomności · Niskie dochody podatników · Niedostatek miejsc do integracji i spotkań mieszkańców · Duża bierność części mieszkańców w proces angażowania się w życie społeczne · Występujące akty wandalizmu · Duża bierność części organizacji pozarządowych · Niska jakość ładu przestrzennego
Powiązanie z potencjałami	<ul style="list-style-type: none"> · Działalność Centrum Współdziałania Społecznego · Zainteresowanie mediów · Działalność Miejskiego Domu Kultury · Duża liczba organizacji pozarządowych · Duża aktywność lokalnych liderów · Wysoki poziom tożsamości mieszkańców z miastem oraz obszarem rewitalizacji · Historia miasta
Cel strategiczny 3. Wyższy poziom rozwoju gospodarczego obszaru rewitalizacji	
Cel operacyjny 3.1: Modernizacja i doposażenie obiektów infrastruktury społecznej	
Kierunki działań	2.1.1. Termomodernizacja obiektów infrastruktury społecznej 2.1.2. Zakup wyposażenia do obiektów infrastruktury społecznej
Powiązanie z problemami i potrzebami rewitalizacyjnymi	<ul style="list-style-type: none"> · Niewystarczający poziom edukacji · Niewystarczający poziom integracji międzypokoleniowej · Niedostatek miejsc do integracji i spotkań mieszkańców · Niezadowalający stan infrastruktury społecznej
Powiązanie z potencjałami	<ul style="list-style-type: none"> · Działalność Centrum Współdziałania Społecznego · Zainteresowanie mediów · Działalność Miejskiego Domu Kultury · Duża liczba organizacji pozarządowych · Duża aktywność lokalnych liderów · Duża liczba studentów

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Cel operacyjny 2.2: Modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej, w tym drogowej	
Kierunki działań	2.2.1. Rozbudowa sieci dróg na obszarze rewitalizacji 2.2.2. Rozwój sieci dróg rowerowych 2.2.3. Modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej w okolicach Starego Miasta 2.2.4. Wytypowanie miejsc pod utworzenie parkingów
Powiązanie z problemami i potrzebami rewitalizacyjnymi	<ul style="list-style-type: none"> · Niskie poczucie bezpieczeństwa części mieszkańców · Zły stan techniczny infrastruktury drogowej · Zły stan techniczny sieci wodno-kanalizacyjnej w starej części miasta · Niedostatek miejsc parkingowych · Niska jakość ładu przestrzennego · Duża liczba zabytków
Powiązanie z potencjałami	<ul style="list-style-type: none"> · Duża liczba organizacji pozarządowych · Duża aktywność lokalnych liderów
Cel operacyjny 2.3: Utworzenie nowych i doposażenie istniejących przestrzeni publicznych w małą architekturę	
Kierunki działań	2.3.1. Uporządkowanie zieleni w parkach miejskich 2.3.2. Montaż małej architektury dla seniorów 2.3.3. Doposażenie parków miejskich w małą architekturę 2.3.4. Wytypowanie miejsc pod nowe przestrzenie publiczne
Powiązanie z problemami i potrzebami rewitalizacyjnymi	<ul style="list-style-type: none"> · Niskie poczucie bezpieczeństwa części mieszkańców · Zły stan techniczny infrastruktury drogowej · Zły stan techniczny sieci wodno-kanalizacyjnej w starej części miasta · Niedostatek miejsc parkingowych · Niska jakość ładu przestrzennego · Niewystarczający poziom zagospodarowania parków miejskich małą architekturą (niedostatek ławek, toalet) · Zdegradowana zieleń w parkach · Duża liczba zabytków · Duża liczba pustostanów będących w rękach prywatnych · Niezadowalający stan infrastruktury społecznej
Powiązanie z potencjałami	<ul style="list-style-type: none"> · Zainteresowanie mediów · Działalność Miejskiego Domu Kultury · Duża liczba organizacji pozarządowych · Duża aktywność lokalnych liderów · Duża liczba studentów
Cel strategiczny 3. Wysoki poziom funkcjonalności przestrzeni publicznie dostępnej	
Cel operacyjny 3.1: Wykorzystanie potencjału turystycznego do ożywienia gospodarczego obszaru rewitalizacji	
Kierunki działań	3.1.1. Identyfikacja i oznakowanie miejsc tożsamości mieszkańców 3.1.2. Zagospodarowanie bulwarów 3.1.3. Wsparcie podmiotów branży usługowej i turystycznej
Powiązanie z problemami i potrzebami rewitalizacyjnymi	<ul style="list-style-type: none"> · Depopulacja · Niekorzystna struktura demograficzna (duża liczba osób w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku produkcyjnym) · Niewystarczający poziom edukacji · Wyższy poziom osób korzystających z pomocy społecznej z różnych powodów, zwłaszcza z powodu ubóstwa, bezrobocia, bezdomności · Niskie dochody podatników · Wyższy poziom bezrobocia z uwzględnieniem różnych kategorii (wiek, czas pozostawania bez pracy, wykształcenie, w tym osoby szczególnie zagrożone wykluczeniem społecznym, tj. osoby bezrobotne z niskim wykształceniem i pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy) · Niewykorzystane tereny inwestycyjne (podobszar II) · Słaba kondycja ekonomiczna funkcjonujących przedsiębiorców

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Powiązanie z potencjałami	<ul style="list-style-type: none"> · Działalność Centrum Współdziałania Społecznego · Zainteresowanie mediów · Lokalizacja podobszaru I · Niezagospodarowane tereny inwestycyjne
Cel operacyjny 3.2: Wspieranie działań lokalnych przedsiębiorców	
Kierunki działań	3.2.1. Udostępnianie lokali pod działalność gospodarczą 3.2.2. Udostępnianie terenów pod inwestycje 3.2.3. Wspieranie współpracy szkolnictwa z biznesem
Powiązanie z problemami i potrzebami rewitalizacyjnymi	<ul style="list-style-type: none"> · Depopulacja · Niekorzystna struktura demograficzna (duża liczba osób w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku produkcyjnym) · Niewystarczający poziom edukacji · Wyższy poziom osób korzystających z pomocy społecznej z różnych powodów, zwłaszcza z powodu ubóstwa, bezrobocia, bezdomności · Niskie dochody podatników · Wyższy poziom bezrobocia z uwzględnieniem różnych kategorii (wiek, czas pozostawania bez pracy, wykształcenie, w tym osoby szczególnie zagrożone wykluczeniem społecznym, tj. osoby bezrobotne z niskim wykształceniem i pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy) · Niewykorzystane tereny inwestycyjne (podobszar II) · Słaba kondycja ekonomiczna funkcjonujących przedsiębiorców
Powiązanie z potencjałami	<ul style="list-style-type: none"> · Działalność Centrum Współdziałania Społecznego · Zainteresowanie mediów · Lokalizacja podobszaru I · Niezagospodarowane tereny inwestycyjne

Źródło: Opracowanie własne

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

VI. Lista planowanych, podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Realizacja celów możliwa będzie przede wszystkim poprzez wdrożenie projektów rewitalizacyjnych o charakterze społecznym. LPR zakłada realizację 20 projektów, których realizacja przyczyni się w dużej mierze do zniwelowania negatywnych zjawisk społecznych zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji oraz dodatkowo przyczyni się do uporządkowania ładu przestrzennego i ożywienia gospodarczego. Realizacja projektów zwiększy poziom integracji mieszkańców, w tym integracji międzypokoleniowej, zwiększy ich aktywność społeczną i zawodową, a także zwiększy poziom odpowiedzialności za dbałość o przestrzeń publiczną oraz za podejmowane przedsięwzięcia, co w konsekwencji również przyczyni się do minimalizacji aktów wandalizmu.

Tabela 48. Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne 1

Tytuł zadania/projektu: Łączymy pokolenia
Opis zadania/projektu Stan istniejący: W Łomży wskazane jest połączenie pokoleń seniorów i młodzieży. Wzajemne przekazanie wiedzy i doświadczenia życiowego pozwoli na integrację międzypokoleniową. Projekt będzie realizowany w obszarze osiedli 4, 5 i 7, które wskazane są jako obszary zdegradowane i charakteryzują się negatywną sytuacją w sferze społecznej. Młodzież zapozna seniorów z podstawami obsługi komputera, telefonu komórkowego, z komunikatorami internetowymi, natomiast seniorzy przełożą młodemu pokoleniu swoje doświadczenia z życia bez komputerów, komórek itp. (prace ręczne, robotki). Opowiedzą o tradycja, zwyczajach.
Założenia projektu Głównym założeniem projektu „Łączymy pokolenia” jest wykorzystanie potencjału osób starszych nieaktywnych zawodowo, którzy dysponują wolnym czasem w celu przekazania i wymiany doświadczeń życiowych, społeczna aktywizacja seniorów, zapobieganie nieprawidłowym relacjom seniorów z młodzieżą poprzez wzajemne przekazanie wiedzy i doświadczenia życiowego. Działania w ramach projektu „Łączymy pokolenia”
<ol style="list-style-type: none"> 1. Promocja projektu i rekrutacja seniorów i młodzieży. 2. Cykl otwartych spotkań w celu zdiagnozowania potrzeb społecznych. 3. ABC komputera dla seniorów. 4. Spotkania integracyjne (gry, zabawy, opowieści, wycieczki, wspólne zajęcia techniczne). 5. Udział w organizowaniu innych projektów z działalności MOPS, Społecznej Rady Seniorów i Centrum Współdziałania Społecznego.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:

Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Depopulacja
- Niekorzystna struktura demograficzna (duża liczba osób w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku produkcyjnym)
- Niewystarczający poziom edukacji
- Niewystarczający poziom integracji międzypokoleniowej
- Wyższy poziom osób korzystających z różnych powodów, zwłaszcza z powodu ubóstwa, bezrobocia, bezdomności
- Niskie dochody podatników
- Wyższy poziom bezrobocia z uwzględnieniem różnych kategorii (wiek, czas pozostawania bez pracy, wykształcenie, w tym osoby szczególnie zagrożone wykluczeniem społecznym, tj. osoby bezrobotne z niskim wykształceniem i pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy)
- Duża bierność części mieszkańców w proces angażowania się w życie społeczne

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tytuł zadania/projektu: Łączymy pokolenia	
Prognozowane rezultaty: <ul style="list-style-type: none"> – zwiększenie możliwości udziału seniorów i młodzieży w życiu społeczności; – umożliwienie aktywnego uczestnictwa w rozwiązywaniu problemów osób starszych i młodzieży; – zmniejszenie barier międzypokoleniowych; – uwrażliwienie młodzieży na problemy i potrzeby osób starszych; – możliwość poznania nowych interesujących osób; – umożliwienie wzajemnej pomocy i wsparcia pomiędzy grupami; – wspólne ognisko – Bulwary Łomża Wskaźniki: <ul style="list-style-type: none"> – liczba seniorów -10 – liczba młodzieży -10 – liczba spotkań w MOPS -3 – liczba spotkań w świetlicy Caritas -2 – liczba spotkań w P.O.W. Łomża, ul. Rybaki -1 	Sposób oceny i miary: <ul style="list-style-type: none"> – Pomiar rezultatów będzie dokonywany przez listy obecności na spotkaniach, ankieta ewaluacyjna.
Lokalizacja zadania/projektu: <ul style="list-style-type: none"> – MOPS Łomża, ul. Dworna 23B – Świetlica Caritas Łomża, ul. Giełczyńska 	
Odpowiedzialność do realizacji: MOPS Łomża, ul. Dworna 23B	Szacunkowy termin realizacji 2017-2023
Partnerzy w realizacji: <ul style="list-style-type: none"> – MOPS Łomża, ul. Dworna 23 B – Klub Senior Wigor Łomża, ul. M.C.Skłodowskiej – Klub Seniora Łomża, ul. Mickiewicza – Świetlica Caritas Łomża, ul. Giełczyńska – P.O.W w Łomży, ul. Rybaki 14 	Szacunkowy koszt realizacji 140 000 zł
Potencjalne źródła finansowania: Programy Krajowe (ASOS) EFS Środki własne	

Tabela 49. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 2

Tytuł zadania/projektu: „Stop przemocy”
Opis zadania/projektu Stan istniejący: Na terenie miasta Łomża działa MOPS, O.I.K., KMP, których przedstawiciele biorą udział w posiedzeniach Lokalnego Zespołu Interdyscyplinarnego i grupach roboczych. Zaobserwowano problem przemocy w rodzinach, gdzie osoby dotknięte przemocą nie posiadają wystarczającej wiedzy w tym temacie. Projekt będzie realizowany w obszarze osiedli 7, 9 i 15. Założenia projektu <i>Głównym założeniem projektu „Stop przemocy” jest uświadomienie beneficjentom zjawiska przemocy, jej rodzajów i skutków.</i> Działania w ramach projektu „Stop przemocy” <ol style="list-style-type: none"> 1. Promocja projektu (ulotki, plakaty, ogłoszenia w mediach). 2. Poinformowanie zainteresowanych o instytucjach działających przeciwdziałaniu przemocy.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tytuł zadania/projektu:**„Stop przemoc”**

3. Prowadzenie działań na rzecz ograniczenia bezradności osób doświadczających przemocy poprzez działania specjalistyczne (psycholog, prawnik, koordynator LZI, przedstawiciele KMP).
4. Działalność w ramach projektu zwiększy osobom potrzebującym pomocy i ich rodzinom świadomość na temat problemu.
5. Udzielenie wsparcia w formie porad znacząco wpłynie na jakość funkcjonowania rodzin.
6. Spotkanie dzieci z przedstawicielem KMP w celu przedstawienia problemu przemocy.
7. Utworzenie grupy wsparcia osób dotkniętych przemocą.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:

Projekt przyczyni się do rozwiązywania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Depopulacja
- Niekorzystna struktura demograficzna (duża liczba osób w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku produkcyjnym)
- Niewystarczający poziom edukacji
- Niewystarczający poziom integracji między pokoleniowej
- Wyższy poziom osób korzystających z różnych powodów, zwłaszcza z powodu ubóstwa, bezrobocia, bezdomności
- Niskie poczucie bezpieczeństwa części mieszkańców
- Wyższy poziom bezrobocia z uwzględnieniem różnych kategorii (wiek, czas pozostawania bez pracy, wykształcenie, w tym osoby szczególnie zagrożone wykluczeniem społecznym, tj. osoby bezrobotne z niskim wykształceniem i pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy)
- Występujące akty wandalizmu

Prognozowane rezultaty:**Rezultaty:**

- zwiększenie bezpieczeństwa osób i rodzin;
- uzyskanie wiedzy w zakresie przemocy;
- zwiększenie dostępności do ośrodków wsparcia i przysługujących praw;
- Grupy wsparcia i porady indywidualne w zależności od potrzeb.

Wskaźniki:

- Liczba spotkań -6 w tym: MOPS i KMP -4, O.I.K. -2

Sposób oceny i miary:

- Pomiar rezultatów będzie dokonywany poprzez ankietę ewaluacyjną (wstępną i końcową).

Lokalizacja zadania/projektu:

Podobszar I i podobszar II (MOPS Łomża, ul. Dworna 23B, O.I.K Łomża, ul. Wojska Polskiego 161)

Odpowiedzialność do realizacji:

MOPS Łomża, ul. Dworna 23B

Szacunkowy termin realizacji

2017-2023

Partnerzy w realizacji:

- MOPS Łomża, ul. Dworna 23 B
- O.I.K. Łomża, ul. W. Polskiego 161
- KMP Łomża

Szacunkowy koszt realizacji

80 000 zł

Potencjalne źródła finansowania:

Środki własne
EFS

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tabela 50. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 3

Tytuł zadania/projektu:

„Wolontariat 60+”

Opis zadania/projektu

Stan istniejący:

W rejonie starego miasta Łomża działa MOPS i Społeczna Rada Seniorów. Obecnie brak jest oferty dla seniorów, którzy mogliby swój potencjał móc realizować w formie wolontariatu i podejmować działania na rzecz innych. W Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej działa Koło Wolontariatu, które skupia młodzież udzielającą w większości pomocy w nauce, brak jest natomiast oferty dla osób dorosłych, które mogłyby być pomocne w zaspakajaniu potrzeb starszych mieszkańców Łomży oraz spełniać swoje zainteresowania i pasje. Projekt będzie realizowany w obszarze osiedli nr 4 i 5, które wskazane są jako obszary zdegradowane i charakteryzują się negatywną sytuacją w sferze społecznej, jednak w założeniu wszystkie osoby potrzebujące z miasta Łomża będą miały dostęp do wsparcia ze strony wolontariatu.

Założenia projektu

Głównym założeniem projektu „Wolontariat 60+” jest wykorzystanie potencjału osób starszych w zakresie samopomocy dla osób dorosłych, w tym aktywnego starzenia się.

Działania członków wolontariatu mogą w swoim zasięgu obejmować całe miasto Łomża w zależności od zgłaszanych potrzeb mieszkańców.

Celem projektu jest zaspokajanie potrzeb mieszkańców Łomży poprzez wdrożenie wolontariatu seniorów i rozwijanie usług informacyjnych.

Dzięki projektowi osoby starsze będą mogły utrzymać swoją aktywność oraz udzielić wsparcia osobom potrzebującym, skorzysta z bezpłatnej pomocy w zakresie obsługi komputera i Internetu oraz skorzystania z literatury.

Utrzymywanie aktywności społecznej przez seniorów korzystnie wpłynie na zwiększenie spójności społecznej i przyczyni się do większej efektywności rozpoznawania potrzeb mieszkańców. Dodatkowo zostanie zwiększony dostęp i przepływ informacji dla seniorów.

Działalność w ramach wolontariatu pozwoli seniorom utrzymać swoją aktywność, przyczyni się do zaspokojenia potrzeb i rozwiązywania problemów społecznych, zwłaszcza dotyczących problemów w funkcjonowaniu osób starszych.

Udzielone wsparcie w formie wolontariatu wpłynie na poprawienie jakości życia mieszkańców i zmniejszenie zjawiska wykluczenia społecznego.

Działania w ramach projektu „Wolontariat 60+”

- Promocja projektu i rekrutacja wolontariuszy.
- Cykl otwartych spotkań w celu zdiagnozowania potrzeb społecznych, określenia sposobów wsparcia i zasobów wolontariuszy.
- Szkolenia: ABC wolontariatu, aspekty prawne, etyczne i organizacyjne. Rozwój kompetencji poprzez wolontariat. Komunikacja interpersonalna w pracy z osobami starszymi.
- Prowadzenie działalności wolontarystycznej w zakresie wsparcia osób starszych w rozwiązywaniu problemów.
- Prowadzenie przez wolontariuszy w MOPS „Punktu informacyjnego dla seniorów” z możliwością korzystania z komputera i Internetu.
- Prowadzenie w MOPS bezpłatnej wymiany książek (montaż półek na parterze budynku MOPS).
- Opracowanie informatora „Niezbędnik 60 +” zawierającego istotne informacje o tym gdzie i w jaki sposób można załatwić sprawy urzędowe oraz skorzystać ze wskazówek o prawach, ulgach i innych istotnych aspektach z życia ważnych dla seniorów oraz udostępnienie wersji elektronicznej na stronie MOPS i UM.
- Współpraca w zakresie informowania o działalności Punktu osoby starsze i niepełnosprawne przez UM Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia.
- Udział w organizowaniu innych projektów z działalności MOPS, Społecznej Rady Seniorów i Centrum Współdziałania Społecznego.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:

Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Depopulacja

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tytuł zadania/projektu:**„Wolontariat 60+”**

- Niekorzystna struktura demograficzna (duża liczba osób w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku produkcyjnym)
- Niewystarczający poziom edukacji
- Niewystarczający poziom integracji międzypokoleniowej
- Wyższy poziom osób korzystających z różnych powodów, zwłaszcza z powodu ubóstwa, bezrobocia, bezdomności
- Niskie dochody podatników
- Niskie poczucie bezpieczeństwa części mieszkańców
- Wyższy poziom bezrobocia z uwzględnieniem różnych kategorii (wiek, czas pozostawania bez pracy, wykształcenie, w tym osoby szczególnie zagrożone wykluczeniem społecznym, tj. osoby bezrobotne z niskim wykształceniem i pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy)
- Duża bierność części mieszkańców w proces angażowania się w życie społeczne
- Występujące akty wandalizmu
- Duża bierność części organizacji pozarządowych

Prognozowane rezultaty:**Rezultaty:**

- zwiększenie możliwości udziału seniorów w życiu społeczności,
- umożliwienie aktywnego uczestnictwa w rozwiązywaniu problemów osób starszych,
- uzyskanie wiedzy w zakresie działalności wolontariuszy,
- możliwość poznania nowych osób i zawarcia przyjaźni,
- zwiększenie dostępności do korzystania z literatury,
- zwiększenie poczucia bezpieczeństwa seniorów w zakresie rozpoznania ich potrzeb i problemów.

Wskaźniki:

- Liczba przeszkolonych wolontariuszy – 15 osób.
- Liczba szkoleń dla wolontariuszy – 3.
- Liczba spotkań w MOPS w punkcie informacyjnym dla mieszkańców – 12.
- Liczba opracowanych informatorów- 1.
- Liczba wolontariuszy, którzy wezmą udział w organizowaniu innych projektów – 15.

Sposób oceny i miary:

- Pomiar rezultatów będzie dokonywany poprzez listy obecności na spotkaniach w punkcie w MOPS, zostanie sporządzona lista wydanych zaświadczeń o przeszkoleniu w zakresie wykonywania wolontariatu. Prowadzony będzie rejestr wykonywanych zadań na rzecz osób potrzebujących wsparcia.

Lokalizacja zadania/projektu:**Podobszar I:**

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomży ul. Dworna 23 b
 Urząd Miejski w Łomży Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia ul. Polna 16
 Dom Pastora w Łomży, ul. Krzywe Koło 1.

Odpowiedzialność do realizacji:

MOPS Łomża, ul. Dworna 23B

Szacunkowy termin realizacji

2017 r.

Partnerzy w realizacji:

- Łomżyńska Społeczna Rada Seniorów,
- Centrum Współdziałania Społecznego
- Urząd Miejski w Łomży Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia

Szacunkowy koszt realizacji

5000 zł

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tytuł zadania/projektu:

„Wolontariat 60+”

Potencjalne źródła finansowania:

Programy Krajowe (ASOS)

EFS

Środki własne

Tabela 51. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 4**Tytuł zadania/projektu:**

„Lato z Łomżą”

Opis zadania/projektu**Stan istniejący:**

Na terenie obszaru rewitalizacji podobnie jak w całej Polsce obserwuje się zwiększenie odsetek ludzi starszych przy równoczesnym zmniejszaniu udziału ludzi młodych w strukturze społecznej. Obecnie wielu mieszkańców Łomży spędza czas wolny kierując się na spacer w kierunku galerii handlowych, przyciągani reklamami, ofertą i wygodą. W rejonie starego miasta popularne są okolice Rynku i miejsce pod filarami, gdzie spotykają się różne osoby, w tym wiele osób niepracujących, postrzeganych negatywnie przez mieszkańców Łomży, zwłaszcza przez osoby posiadające dzieci. Plac na Starym Rynku nie jest w pełni wykorzystany, choć odbywa się na nim Festiwal Teatralny Walizka i jarmarki. Również łomżyńska Muszla koncertowa pozostaje na uboczu i tylko okoliczni mieszkańcy chodzą tam na spacer lub odpoczywają na ławkach. Co roku na Muszli koncertowej odbywa się Gościniec Łomżyński, jednak jest to jednorazowa impreza, która nie wpływa na to, aby samo miejsce mogło przyciągnąć rodziny z dziećmi czy turystów. Miejsca te, chociaż powinny być widziane jako doskonałe na spotkania rodzinne i przyjazne mieszkańcom, nie są postrzegane jako atrakcyjne na spacer i bezpieczne. Zwiększenie podejmowanych działań dla mieszkańców Łomży na Muszli i Starym Rynku przyniesie pozytywną zmianę w wizerunku tych miejsc, które są wskazane jako obszary charakteryzujące się negatywną oceną w sterze społecznej.

Założenia projektu

Celem głównym projektu „Lato z Łomżą” jest stworzenie atrakcyjnej oferty do wspólnego i aktywnego spędzania czasu przez osoby młode i starsze oraz budowanie dobrego wizerunku rejonu starego miasta i Łomży. Odnowa przestrzeni miejskiej rejonów, gdzie występuje degradacja obejmie działania służące rewitalizacji społecznej i budowaniu tożsamości Łomży.

Projekt w swych założeniach ma być realizowany w okresie letnim, przy czym zakłada się jego powtarzalność. Projekt ma przyczynić się do zmiany wizerunku rejonu starego miasta na pozytywny i atrakcyjny dla szerokiej grupy odbiorców. Projekt „Lato z Łomżą” dodatkowo zwiększy rozpoznawalność naszego miasta w kontekście turystycznym.

Dzięki realizacji projektu osoby młode, rodziny z dziećmi i osoby starsze będą miały możliwość uczestniczenia aktywnie w życiu społecznym, co wpłynie na poprawę jakości życia oraz zapobiegnie negatywnym skutkom zjawiska wykluczenia społecznego. Możliwość wspólnie spędzonego czasu i udział w zorganizowanych działaniach przez osoby starsze i młodsze przyczyni się do utrzymania i poprawy więzi w rodzinie oraz podniesienie poziomu integracji społecznej.

Działania w projekcie „Lato z Łomżą” będą obejmować cykl 4 imprez integracyjnych, realizowanych w okresie lipiec-sierpień (po dwa w miesiącu) z możliwością kontynuacji w następnych latach w celu stworzenia tradycji letnich imprez w Łomży. Promocja projektu będzie przeprowadzona w MOPS i Urzędzie Miasta.

Lipiec 2017.

1. „Imprezowy Rynek” działania na rzecz integracji mieszkańców i poprawy więzi w rodzinach.
  - pokazy taneczne dla dzieci i dorosłych (zumba, hip hop dance, taniec towarzyski),
  - nauka prostego układu wspólnego dla dzieci i dorosłych i taniec zbiorowy,
  - możliwość występu np. wykonanie tańca, zaśpiewanie piosenki lub przeczytanie wiersza (przez dzieci, rodziców, innych chętnych uczestników),
  - występ taneczny- powtórzenie z wydarzenia „Happy Łomża” z możliwością udziału osób chętnych,
  - ogłoszenie konkursu dla dzieci i młodzieży „Łomżyńska Maskotka” na rysunek maskotki, która promowałaby Łomżę z propozycją nazwy i krótkim opisem lub anegdotą jak powstała (ogłoszenie zostanie zamieszczone w Internecie, zbieranie prac w UM, MOPS, Wydziale Spraw Społecznych i

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tytuł zadania/projektu:**„Lato z Łomżą”**

- Zdrowia, ogłoszenie wyników na następnej imprezie w sierpniu- nagroda, możliwość zamieszczenia w materiałach promocyjnych np. kubki, notesy, koszulki),
- malowanie twarzy dzieci,
  - malowanie kamyków pamiątkowych przez dzieci i dorosłych (dowolny motyw),
  - zawody na narysowanym na kostce brukowej labiryncie z liczbami do przejścia przez dzieci i dorosłych,
  - skakanie na skakance, hula hoop - dorośli kontra dzieci,
  - jedzenie ciastka bez użycia rąk – rywalizacja dziecko- rodzic,
  - rozpoznawanie z zawiązanymi oczami swoich rodziców przez dzieci i odwrotnie,
  - atrakcje dodatkowe na rynku np. basen pięczkowy, stoiska z przekąskami (watą cukrową, popcornem, napojami).
2. „Imprezowa Muszla” działania na rzecz integracji społecznej oraz promowania zdrowego stylu życia i bezpieczeństwa.
- pokaz udzielenia pierwszej pomocy oraz pokaz wozu (np. karetki, policyjnego, strażackiego), pokaz sprzętów dodatkowych np. alkomat, kajdanki, syrena.
  - mini wykład gościa specjalnego (np. trenera sportowego, strażaka, policjanta, lekarza) dot. zdrowia i bezpieczeństwa (na drodze, w podróży, w lesie, wodzie, internecie), możliwość zadawania pytań,
  - zawody o charakterze sportowym - rzucanie piłką do celu (kosza), biegi w workach, biegi z połączonymi nogami par, bieg z jaskiem na tyżce, toczenie opony, przeciąganie liny,
  - atrakcja dnia - pokazy lego robotów przygotowanych przez Roboty i spółka,
  - atrakcje dodatkowe – np. zjeżdżalnia dmuchana dla dzieci, basen z pięczkami, stoiska z przekąskami i napojami.

Sierpień 2017

1. „Cool Kultura na Rynku”- działania na rzecz integracji społecznej i krzewienia kultury.
- spotkanie z osobą znaną, która ma powiązania z Łomżą,
  - wspólne czytanie – zaproszony gość czyta swój ulubiony utwór (wiersz, fragment książki), chętni rodzice i dzieci czytają wiersze wylosowane z zestawu wybranych propozycji różnych autorów,
  - ogłoszenie wyników konkursu dla dzieci i młodzieży „Łomżyńska Maskotka”i wręczenie nagrody dla zwycięzcy,
  - wymiana książek pod hasłem „Przeczytaj mnie jeszcze raz” na stoisku gdzie można oddać lub wymienić książkę (zebrane książki mogą być udostępnione w UM lub MOPS),
  - warsztaty dla dzieci i dorosłych rysowania mazakami spożywczymi na herbatnikach i ciastkach oraz wspólna konsumpcja,
  - składanie puzzlowych obrazków przez rodziców i dzieci,
  - tworzenie rysunków na tablicy dostępnej dla wszystkich chętnych i możliwość umieszczenia najlepszych prac w UM, internecie),
  - atrakcja dnia – występ aktorów z Teatru Lalki i Aktora w Łomży lub pokaz filmowy (kino plenerowe).
2. „Muszla sport&show” – działania na rzecz promocji sportu i rekreacji oraz integracji społecznej.
- pokazy sztuk walki – (np. Instytut Krav Maga – izraelski system samoobrony, Akademia Sportu Medyk Łomża-taekwondo, Łomżyński Klub Karate- karate), możliwość wspólnego ćwiczenia z publicznością,
  - wspólne ćwiczenia jogi,
  - zawody o charakterze sportowym - rzucanie piłką do celu (kosza), biegi w workach, biegi z połączonymi nogami par, toczenie opony, przeciąganie liny,
  - atrakcja dnia: pokaz akrobacji rowerowych –zaproszony gość (np. Piotr Bielak),
  - atrakcja dodatkowa – strefa smaku - zdrowe pyszności z FOOD Traków (np. Foodtruck Jeżowów- wege szamka, Traditional Hungarian –węgierskie Langosze, Shakewave Truck- zdrowe szejki, Le mini lemoniada- ze świeżymi owocami) oraz stoiska z przekaskami i napojami.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:

Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Niewystarczający poziom integracji międzypokoleniowej

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tytuł zadania/projektu: „Lato z Łomżą”	
<ul style="list-style-type: none"> – Duża bierność części mieszkańców w proces angażowania się w życie społeczne – Duża bierność części organizacji pozarządowych 	
Prognozowane rezultaty: Rezultaty: <ul style="list-style-type: none"> – umożliwienie aktywnego uczestnictwa w życiu społeczności, – szerzenie wiedzy w zakresie udzielania pierwszej pomocy i zachowania bezpieczeństwa, – umożliwienie dostępu do korzystania z wymienianej literatury. 	Sposób oceny i miary: Pomiar rezultatów będzie dokonywany poprzez zawarte umowy dotyczące realizacji działań projektowych, liczbę programów imprez z zawartą przewidywaną liczbą uczestników, liczbę zebranych książek.
Wskaźniki: Liczba przeprowadzonych imprez integracyjnych – 4, Liczba przeprowadzonych konkursów – 1, Liczba przeprowadzonych warsztatów – 1, Liczba przeprowadzonych wykładów – 1, Liczba wydanych zezwoleń na zorganizowanie imprezy masowej – 4	
Lokalizacja zadania/projektu: Podobszar I Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomży ul. Dworna 23 b Urząd Miejski w Łomży Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia ul. Polna 16	
Odpowiedzialność do realizacji: MOPS Łomża, ul. Dworna 23B	Szacunkowy termin realizacji 2017 r.
Partnerzy w realizacji: <ul style="list-style-type: none"> – Urząd Miejski w Łomży Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia 	Szacunkowy koszt realizacji 100 000 (78 400 zewnętrzne)
Potencjalne źródła finansowania: EFS Środki własne	

Tabela 52. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 5

Tytuł zadania/projektu: Mural Historyczno-Patriotyczny
Opis zadania/projektu Stan istniejący: Aktualnie trybuna honorowa zbudowana z betonu jest w złym stanie wizualnym. Na środku trybuny znajduje się przyniszczony wizerunek orła w koronie.
Założenia projektu: Celem przedsięwzięcia jest wykonanie muralu przedstawiającego 4 łomżyńskie wydarzenia historyczne: husaria łomżyńska, biorąca udział w bitwie po Wiedniem w 1683; obrona fortów Piątnicy 1920; II wojna światowa 1939-1945; żołnierze wyklęci. Malowidło będzie pełniło rolę edukacyjną, ale także poprawi estetykę jednej z głównych ulic miasta.
Opis działań: Przygotowanie podłoża pod mural, wykonanie malowidła i renowacja istniejącego orła.
Komplementarność projektu pomiędzy sferami: Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:
Sfera społeczna: <ul style="list-style-type: none"> – Niewystarczający poziom edukacji – Niewystarczający poziom integracji międzypokoleniowej – Duża bierność części mieszkańców w proces angażowania się w życie społeczne – Duża bierność części organizacji pozarządowych

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tytuł zadania/projektu:**Mural Historyczno-Patriotyczny****Sfera przestrzenno-funkcjonalna:**

– Niska jakość ładu przestrzennego

Prognozowane rezultaty:

Wykonanie muralu przyczyni się do podniesienia wiedzy mieszkańców obszaru rewitalizacji o historii miasta.

Zwiększony zostanie również poziom tożsamości mieszkańców obszar

Rezultaty i wskaźniki

Mural historyczno-patriotyczny – szt. 1

Sposób oceny i miary:

Zdjęcia i filmiki wykonane podczas prac oraz dokumentujące efekt końcowy.

Lokalizacja zadania/projektu:

Podobasz I (Trybuna Honorowa – Plac Niepodległości)

Odpowiedzialność do realizacji:

Tomasz Chojnicki - mieszkaniec

Szacunkowy termin realizacji

2017 r.

Partnerzy w realizacji:

Obóz Narodowo – Radykalny

Szacunkowy koszt realizacji

50 000 zł

Potencjalne źródła finansowania:

Środki z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, udział własny

Tabela 53. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 6**Tytuł zadania/projektu:****Rozbudowa i odnowa pawilonów handlowych przy Dworcu PKS****Opis zadania/projektu****Stan istniejący:**

Budynki przy ulicy Al. Legionów 50 od początku swego istnienia nie były odnawiane. Obecnie ich stan jest zły z powodu przeciekających dachów, które spowodowało, iż budynek zaczął niszczyć na poddaszu. Dalsze użytkowanie w tym stanie, może doprowadzić do całkowitego zniszczenia murów oraz elewacji. Zarówno wymaga renowacji z zewnątrz, jak i wewnątrz, gdyż użyte materiały do budowy 23 lata temu przestały spełniać swoją rolę np. okna w zimę zamarzają, nie trzymając ciepła w pomieszczeniach.

Na daną chwilę wizualnie miejsce jest mało atrakcyjne, zarówno dla mieszkańców jak i osób przyjezdnych (budynki znajdują się przy głównym dworcu PKS). Pawilony te, są umiejscowione w centralnej części miasta Łomży i w żaden sposób nie stanowią o atrakcyjności tego miasta. Zamiast przyciągać klientów, odpychają. Naprzeciwko została wybudowana nowa hala targowa, która zdecydowanie odbiega wyglądem od pawilonów.

Założenia projektu:**Część infrastrukturalna:**

Głównym celem jest zwiększenie atrakcyjności danego miejsca. Dzięki rewitalizacji pawilonów „centrum miasta” zyska przychylną opinię w kręgu mieszkańców oraz osób korzystających z usług dworca PKS. Nowoczesne budownictwo i atrakcyjny wygląd przyciągnie znaczną ilość klientów, którzy chętniej będą korzystali z oferowanych usług. Odnowa może również przyciągnąć nowych przedsiębiorców, którzy będą zainteresowani rozpoczęciem działalności na tak nowoczesnej przestrzeni, co wiąże się z powstaniem wielu nowych miejsc pracy.

Zmiana wyglądu i unowocześnienie przyciągnie również inną klientelę. Osoby bardziej zamożne nie będą wstydziły się robić zakupów w takim miejscu. Wymiana starych, krzywych chodników, dziurawej nawierzchni parkingowej oraz postawienie nowych ławek i oświetlenia zachęci do częstszych odwiedzin wszystkich mieszkańców.

Część miękka:

W wyniku rozbudowy i odnowy powstaną nowe miejsca, które zostaną udostępnione dla nowych podmiotów w celu rozwijania działalności gospodarczej na korzystnych warunkach będzie miejsce rejestracji na obszarze rewitalizacji. Jednocześnie wszyscy przedsiębiorcy dostaną wsparcie w postaci profesjonalnego doradztwa (np. księgowego, informatycznego) pod warunkiem zatrudnienia osób bezrobotnych, które są zarejestrowane na obszarze rewitalizacji. Nowe powierzchnie handlowe zostaną również udostępnione, dla inicjatyw oddolnych inicjatyw, które powstaną wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Opis działań:

Rewitalizacja budynków obejmuje :

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tytuł zadania/projektu:**Rozbudowa i odnowa pawilonów handlowych przy Dworcu PKS**

- wymianę pokrycia dachowego oraz wzmocnienie konstrukcji podtrzymującej
- podniesienie obecnej wysokości budynku
- nowoczesne oszklenie
- odnowa dotychczasowej elewacji (wykonanie dekoru w formie cegły klinkierowej)
- unowocześnienie wnętrz (wymiana podłóg, odmalowanie wnętrz itp.)

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:

Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Wyższy poziom osób korzystających z pomocy społecznej różnych powodów, zwłaszcza z powodu ubóstwa, bezrobocia, bezdomności
- Niskie dochody podatników
- Wyższy poziom bezrobocia z uwzględnieniem różnych kategorii (wiek, czas pozostawania bez pracy, wykształcenie, w tym osoby szczególnie zagrożone wykluczeniem społecznym, tj. osoby bezrobotne z niskim wykształceniem i pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy)

Prognozowane rezultaty:

W przedsięwzięciu rewitalizacyjnym będzie brało udział trzydziestu trzech przedsiębiorców, którzy dzięki odnowie budynków będą mogli podnieść standard świadczonych przez siebie usług. Zwiększenie atrakcyjności miejsca zapewni większą ilość klientów, z czym wiąże się osiągnięcie większych zysków, a co za tymi idzie możliwość zatrudnienia dodatkowych pracowników. Rewitalizacja przyczyni się do częstszych spotkań mieszkańców w tym miejscu, a także stanie się znacznie przyjemniejszym miejscem dla podróżujących osób.

Wskaźniki:

Liczba nowych przedsiębiorców w pawilonach – 10
Liczba osób zatrudnionych z obszaru rewitalizacji- 20

Sposób oceny i miary:

Ankieta
Rejestr przedsiębiorców
Liczba osób zatrudnionych

Lokalizacja zadania/projektu:

Al. Legionów 50 – poza obszarem rewitalizacji

Uzasadnienie:

Pawilony handlowe znajdują się w bezpośrednim sąsiedztwie podobszaru I. Dodatkowo zlokalizowane są w strategicznym miejscu dla rozwoju Miasta jakim jest Dworzec PKS. Poprawa warunków spowoduje wzrost atrakcyjności miejsca, a co za tym idzie przyciągnie nowych przedsiębiorców. Rozwój miejsca do prowadzenia działalności gospodarczej w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru pozytywnie wpłynie na zniwelowanie skutków bezrobocia na obszarze rewitalizacji.

Odpowiedzialność do realizacji:

Zrzeszenie Właścicieli Pawilonów Handlowych

Szacunkowy termin realizacji

2017 r. – część infrastrukturalna
2018-2023 – część miękką

Partnerzy w realizacji:

Urząd Miasta Łomża
Ul. Plac Stary Rynek 14
18-400 Łomża

Szacunkowy koszt realizacji

2 000 000 zł – część infrastrukturalna
300 000 zł – część miękką

Potencjalne źródła finansowania:

EFRR
EFS
Środki własne

Tabela 54. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 7

Tytuł zadania/projektu:**Remont i modernizacja zabytkowego budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łomży****Opis zadania/projektu**

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tytuł zadania/projektu:**Remont i modernizacja zabytkowego budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łomży****Stan istniejący:**

W chwili obecnej główna siedziba Miejska Bibliotek Publiczna w Łomży mieści się w zabytkowej kamienicy. Parter budynku użytkowany jest przez Łomżyńskie Towarzystwo Naukowe im. Wagów i Galerię Sztuki Współczesnej Muzeum Północno-Mazowieckiego w Łomży.

Stolarka okienna i drzwiowa jest bardzo zniszczona, trudna w użytkowaniu. Nieszczelności powodują duże utraty ciepła. Posadzki parkietowe wymagają gruntownej renowacji lub wymiany. Również stan techniczny łazienek i węzła CO jest bardzo zły. Dach wymaga ciągłych napraw. Remontu wymaga dziedziniec oraz elewacja.

Założenia projektu:

Głównym celem projektu jest ochrona i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego jakim jest zabytkowa kamienica. Poprawa warunków technicznych przyczyni się do zwiększenia uczestnictwa w życiu publicznym, zarówno osób dorosłych jak dzieci i młodzieży. Podniesienie atrakcyjności budynku biblioteki będzie miało wymierny wpływ na podniesienie atrakcyjności miejsca. Obszar rewitalizacji cechuje się dużą liczbą uczniów nieotrzymujących promocji do następnej klasy. Utworzenie atrakcyjnego miejsca pozwoli na zachęcenie uczniów do korzystania z obiektu infrastruktury społecznej jakim jest biblioteka. Jednocześnie umiejscowienie biblioteki w centrum obszaru będzie wspierało rozwój potencjału obszaru jakim są organizacje pozarządowe. Członkowie poszczególnych organizacji pozarządowych uzyskają miejsce do organizacji spotkań oraz happeningów zachęcających do interakcji oraz rozwoju psycho-społecznego mieszkańców.

Opis działań:

1. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej
2. Renowacja lub wymiana posadzek
3. Remont dachu
4. Remont łazienek
5. Modernizacja węzła c.o.
6. Remont części elewacji i zabudowy dziedzińca

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:

Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Niewystarczający poziom edukacji
- Niewystarczający poziom integracji międzypokoleniowej
- Duża bierność części mieszkańców w proces angażowania się w życie społeczne

Sfera przestrzenno-funkcjonalna:

- Niezadowalający stan infrastruktury społecznej

Prognozowane rezultaty:

Poprawa dostępności do obiektu infrastruktury społecznej oraz zwiększenie uczestnictwa w życiu publicznym mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Wskaźniki:

Liczba wyremontowanych obiektów - 1

Sposób oceny i miary:

Protokoły z wykonanych robót

Lokalizacja zadania/projektu:

Podobszar I (ul. Długa 13)

Odpowiedzialność do realizacji:

Miejska Biblioteka Publiczna

Szacunkowy termin realizacji

2019-2020

Partnerzy w realizacji:

-

Szacunkowy koszt realizacji

880 000

Potencjalne źródła finansowania:

EFRR

Środki własne

Tabela 55. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 8

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tytuł zadania/projektu:**Remont i wyposażenie lokalu Oddziału dla Dzieci i Oddziału Zbiorów Specjalnych Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łomży****Opis zadania/projektu****Stan istniejący:**

Oddział dla Dzieci stanowi jedyny w mieście bibliotekę publiczną dla młodych czytelników. Oddział Zbiorów Specjalnych natomiast to jedyna w mieście i dawnym województwie łomżyńskich bibliotek publiczna oferująca książki mówione i zbiory muzyczne. Oba oddziały znajdują się w miejscu gdzie występują patologie społeczne. Lokale zostały wewnątrz gruntownie wyremontowane w latach 2012-2017, a ramach projektu Stop wykluczeniu cyfrowemu w mieście Łomża w 2014 biblioteka została doposażona częściowo w sprzęt multimedialny. Pomimo ww. zmian potrzebna jest dalsza interwencja poprawiająca stan oddziałów. Duża część wyposażenia jest przypadkowa i zniszczona. Remontu wymaga piwnica (przystosowanie do użytkowania) oraz elewacja budynku.

Założenia projektu

Celem zadania jest przekształcenie oddziałów w nowoczesną bibliotekę, która zachęci nowych odbiorców do jej odwiedzania. Realizacja zadania przyczyni się do poprawy estetyki i funkcjonalności pomieszczeń oddziałów oraz do podniesienia standardu wyposażenia i uzupełnienia istniejących braków. Podniesienie atrakcyjności oddziałów biblioteki będzie miało wymierny wpływ na podniesienie atrakcyjności miejsca. Obszar rewitalizacji cechuje się dużą liczbą uczniów nieotrzymujących promocji do następnej klasy. Utworzenie atrakcyjnego miejsca pozwoli na zachęcenie uczniów do korzystania z obiektu infrastruktury społecznej jakim jest biblioteka. Jednocześnie umiejscowienie biblioteki w centrum obszaru będzie wspierało rozwój potencjału obszaru jakim są organizacje pozarządowe. Członkowie poszczególnych organizacji pozarządowych uzyskają miejsce do organizacji spotkań oraz happeningów zachęcających do interakcji oraz rozwoju psycho-społecznego mieszkańców.

Opis działań:

1. Aranżacja wnętrza i wyposażenie lokalu w odpowiednie meble, dodatkowy sprzęt multimedialny
2. Przystosowanie piwnicy do użytkowania (Wykonanie tynków i posadzki)
3. Remont elewacji

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:

Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Niewystarczający poziom edukacji
- Niewystarczający poziom integracji międzypokoleniowej
- Duża bierność części mieszkańców w proces angażowania się w życie społeczne

Sfera przestrzenno-funkcjonalna:

- Niezadowolający stan infrastruktury społecznej

Prognozowane rezultaty:

Podniesienie poziomu usług związanych z bieżącą działalnością oddziału.

Wskaźniki:

Wyremontowane oddziały MBP - 2

Sposób oceny i miary:

Protokoły z wykonanych robót

Lokalizacja zadania/projektu:

Podobszar I (ul. 3 Długa 13)

Odpowiedzialność do realizacji:

Miejska Biblioteka Publiczna

Szacunkowy termin realizacji

2021-2022

Partnerzy w realizacji:

-

Szacunkowy koszt realizacji

340 000

Potencjalne źródła finansowania:

EFRR

Środki własne

Tabela 56. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 9

Tytuł zadania/projektu:**Wykonanie i montaż mebli miejskich - przysiadków****Opis zadania/projektu**

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tytuł zadania/projektu:**Wykonanie i montaż mebli miejskich - przysiadków****Stan istniejący:**

W podobszarach rewitalizacji brakuje miejsc do odpoczynku dla osób starszych i niepełnosprawnych. Podobszary charakteryzują się niekorzystną strukturą demograficzną. Również liczba osób niepełnosprawnych (mierzona na podstawie liczby osób korzystających z OPS z powodu niepełnosprawności) jest większa niż w całym mieście. Po mimo dużej liczby osób starszych i niepełnosprawnych stopień wyposażenia w małą infrastrukturę obszaru rewitalizacji jest niewystarczający. Brak odpowiedniej małej architektury umożliwiającej odpoczynek osób starszych i niepełnosprawnych w trakcie spacerów. Braki w małej architekturze powodują, iż osoby starsze i niepełnosprawne coraz częściej pozostają w domach, przez co postępuje ich wykluczenie z życia społecznego.

Założenia projektu

Przedsięwzięcie zakłada stworzenie miejsc do odpoczynku dla osób niepełnosprawnych i starszych. W ramach przedsięwzięcia zamontowanych zostanie 100 przysiadków. Przysiadki zostaną zamontowane wzdłuż najczęściej uczęszczanych ulic w podobszarach.

Opis działań:

Montaż 100 przysiadków co 50 m.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:

Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Alienacja osób starszych oraz niepełnosprawnych

Sfera przestrzenno-funkcjonalna:

- Niewystarczający poziom zagospodarowania przestrzeni publicznej w małą architekturę (niedostatek ławek, toalet)
- Niska jakość ładu przestrzennego

Prognozowane rezultaty:

Poprawa funkcjonalności przestrzeni miejskiej

Wskaźniki:

Liczba zamontowanych przysiadków - 100

Sposób oceny i miary:

Protokoły z wykonanych robót

Lokalizacja zadania/projektu:

Podobszar I i podobszar II

Odpowiedzialność do realizacji:

Urząd Miasta

Szacunkowy termin realizacji

2017-2018

Partnerzy w realizacji:

Łomżyńska Społeczna Rada Seniorów

Szacunkowy koszt realizacji

150 000

Potencjalne źródła finansowania:

Środki krajowe (ASOS)

EFRR

Środki własne

Tabela 57. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 10

Tytuł zadania/projektu:**Parklety****Opis zadania/projektu****Stan istniejący:**

Obecnie jest zauważalny brak miejsc na ulicach podobszaru I, które stworzyłyby enklawy do chwilowego spędzenia wolnego czasu.

Założenia projektu

Parklet jest to instalacja najczęściej drewniana gdzie organizuje się zielen, najczęściej w donicach, aczkolwiek nie ma ścisłych reguł, w jaki sposób organizować tę przestrzeń.

Parklet oferuje miejsce, aby zatrzymać się, porozmawiać o pogodzie albo po prostu dać odpocząć nogom i nerwom.

Parklet może być zarówno wprowadzony na stałe jak też, jako obiekt tymczasowy np. na okres wakacyjny.

Parklet nie tylko wpływa pozytywnie na estetykę ulicy, ale również jest bardzo korzystnym rozwiązaniem. Odpowiada na rosnące zapotrzebowanie na przestrzenie publiczne w miastach i jest efektywny również z

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tytuł zadania/projektu:**Parklety**

ekonomicznego punktu widzenia. Zachęca do przemieszczania się po mieście pieszo oraz rowerem, dodaje życia ulicom, a przede wszystkim tworzy miejsce, gdzie mogą powstawać i rozwijać się więzi społeczne. Warto dodać, że wypoczywając na ławce znacznie łatwiej dostrzec ciekawy sklep, niż gdy tylko go mijamy idąc ulicą. Dlatego parklet przynosi korzyści także przedsiębiorcom, którzy prowadzą swoją działalność w jego pobliżu.

Parklet poprawi estetykę ulic oraz stworzy mini place do odpoczynku dla pieszych a szczególnie osób niepełnosprawnych, starszych oraz matek z dziećmi.

Opis działań:

1. Wyłonienie wykonawcy instalacji
2. Wykonanie projekt parklaetu (do wielokrotnego powielenia)
3. Wybór/ Ustalenie lokalizacji parkletów
4. Wykonanie instalacji
5. Ustawienie instalacji w wybranych miejscach

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:

Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

- Niewystarczający poziom integracji międzypokoleniowej
- Słabe więzi społeczne

Sfera przestrzenno-funkcjonalna:

- Niewystarczający poziom zagospodarowania przestrzeni publicznej w małą architekturę (niedostatek ławek, toalet)
- Niska jakość ładu przestrzennego

Prognozowane rezultaty:

Ustawienie 4-ech parkletów w najbardziej uczęszczanych częściach Starego Miasta

Wskaźniki:

Liczba zamówionych, wykonanych i ustawionych parkletów – 4

Sposób oceny i miary:

Protokoły z wykonanych robót

Lokalizacja zadania/projektu:

Podobszar I

Odpowiedzialność do realizacji:

Urząd Miasta

Szacunkowy termin realizacji

2018

Partnerzy w realizacji:**Szacunkowy koszt realizacji**

180 000

Potencjalne źródła finansowania:

EFRR

Środki własne

Tabela 58. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 11

Tytuł zadania/projektu:**Oznakowanie turystyczne Podobszaru I****Opis zadania/projektu****Stan istniejący:**

Na podobszarze I znajduje się 68% wszystkich zabytkowych obiektów miasta. Na dzień dzisiejszy w mieście nie funkcjonuje ujednolicony system oznakowania turystycznego. Zarówno turyści jak i mieszkańcy miasta zdani są na siebie w pozyskaniu informacji zarówno o lokalizacji obiektach zabytkowych, miejscach wartych odwiedzenia, instytucjach kultury itp.

Umieszczenie zintegrowanego oznakowania (drogowskazów) w najbardziej newralgicznych miejscach podobszar I ułatwi poruszanie się po mieście wydobywając miejsca warte zobaczenia.

Założenia projektu

Przedsięwzięcie przyczyni się do podniesienia atrakcyjności turystycznej podobszaru I. Dzięki temu nastąpi ożywienie społeczno-gospodarcze podobszaru. Wzrost ruchu turystycznego przełoży się na zwiększenie

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tytuł zadania/projektu:**Oznakowanie turystyczne Podobszaru I**

obrotów przedsiębiorców działających na obszarze rewitalizacji, a to w konsekwencji przełoży się zwiększenie dochodów mieszkańców oraz przyczyni się do rozwoju lokalnych biznesów działających na obszarze rewitalizacji. Z kolei rozwój lokalnych biznesów będzie generował nowe miejsca pracy, a co za tym idzie przyczyni się do zmniejszenia skutków bezrobocia.

Opis działań:

1. Wybór miejsc, które zostaną wskazane na oznakowaniu turystycznym
2. Wyłonienie wykonawcy
3. Wykonanie projekt graficznych znaków.
4. Wybór/ Ustalenie lokalizacji ustawienia znaków
5. Wykonanie znaków
6. Ustawienie oznakowania turystycznego w wybranych miejscach

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:

Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Niskie dochody podatników
- Wyższy poziom osób korzystających z pomocy społecznej z różnych powodów, zwłaszcza z powodu ubóstwa, bezrobocia, bezdomności

Sfera przestrzenno-funkcjonalna:

- Niezadowalający stan infrastruktury społecznej
- Niska jakość ładu przestrzennego

Sfera gospodarcza:

- Słaba kondycja ekonomiczna funkcjonujących przedsiębiorców

Prognozowane rezultaty: Ustawienie znaków turystycznych w wyznaczonych miejscach	Sposób oceny i miary: Protokoły z wykonanych robót
Wskaźniki: Liczba zamówionych, wykonanych i ustawionych znaków - 50	
Lokalizacja zadania/projektu: Podobszar I	
Odpowiedzialność do realizacji: Urząd Miasta	Szacunkowy termin realizacji 2018
Partnerzy w realizacji:	Szacunkowy koszt realizacji 170 000

Potencjalne źródła finansowania:

Środki własne

Tabela 59. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 12

Tytuł zadania/projektu:**Centrum Integracji Społecznej****Opis zadania/projektu****Stan istniejący:**

Na obszarze rewitalizacji, zwłaszcza w podobszarze I, widoczny jest problem bezrobocia. Zjawisko bezrobocia jest ściśle powiązane z ubóstwem i bezdomnością. Ubóstwo z kolei uniemożliwia osiągnięcie minimalnego standardu życiowego co jednocześnie sprzyja wykluczeniu społecznego i zawodowemu. Ma to również odzwierciedlenie w liczbie osób korzystających z pomocy społecznej z takich powodów: jak bezrobocie, ubóstwo, bezdomność.

Centrum Integracji Społecznej w Łomży działa na obszarze rewitalizacji. Od sierpnia 2017 roku przyjęto 33 osoby skierowane przez MOPS w Łomży. Analiza miejsc zamieszkania uczestników/czek CIS w Łomży wskazuje, iż większość zgłoszonych uczestników/czek CIS-u zamieszkuje obszar wyznaczony w diagnozie jako zdegradowany i rewitalizacji. Mieszkańcy obszaru wskazanego do rewitalizacji to najczęstsza grupa osób korzystająca z pomocy MOPS-u w Łomży.

Założenia projektu

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tytuł zadania/projektu:**Centrum Integracji Społecznej**

Celem głównym przedsięwzięcia jest zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, pozostających bez zatrudnienia, zamieszkujących m. in. obszary wskazane jako zdegradowane poprzez usługi reintegracji społeczno-zawodowej (w tym PAI) świadczone przez CIS w Łomży.

Opis działań:

Każdy uczestnik CIS w Łomży zostanie objęty diagnozą sytuacji problemowej, zasobów, potencjału, predyspozycji, potrzeb. Opracowany zostanie indywidualny program zatrudnienia socjalnego. W oparciu o przeprowadzoną diagnozę w odniesieniu do każdego uczestnika projektu zapewnione zostanie kompleksowe wsparcie poprzez PAI i zastosowanie form zajęć m.in.: psychologiczno-doradcze, terapeutyczne, socjoterapeutyczne, w zakresie kompetencji społecznych, pośrednictwa pracy.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:

Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Wyższy poziom osób korzystających z pomocy społecznej z różnych powodów, zwłaszcza z powodu ubóstwa, bezrobocia, bezdomności
- Niskie dochody podatników
- Wyższy poziom bezrobocia z uwzględnieniem różnych kategorii (wiek, czas pozostawania bez pracy, wykształcenie, w tym osoby szczególnie zagrożone wykluczeniem społecznym, tj. osoby bezrobotne z niskim wykształceniem i pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy)

Prognozowane rezultaty:

Podniesienie kompetencji osób szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne.

Wskaźniki:

- Liczba osób objętych diagnozą: 40 osób
- Liczba osób objętych programem PAI: 10 osób
- Liczba osób objętych pośrednictwem pracy: 40 osób
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu: 14 osób
- Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem: 4 osoby
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu CIS: 16 osób

Sposób oceny i miary:

Potwierdzenie odebrania usług w ramach PAI, podpisanie listy obecności, dokumentacja zdjęciowa.

Potwierdzenie odebrania usługi pośrednictwa pracy.

Dokumenty potwierdzające podjęcie aktywności zawodowej np. opinia psychologa o gotowości do podjęcia zatrudnienia, zaświadczenie o rejestracji w UP.

Dokument potwierdzający podjęcie pracy lub prowadzenie działalności gospodarczej.

Lokalizacja zadania/projektu:

Podobszar I

MOPS Łomża, ul. Dworna 23

Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących Nr 4, ul. Zielona 21

Odpowiedzialność do realizacji:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomży

Szacunkowy termin realizacji

2019-2021

Partnerzy w realizacji:

Jednostki Organizacyjne Miasta Łomża

Szacunkowy koszt realizacji

350 000

Potencjalne źródła finansowania:

EFS, środki własne, budżet państwa

Tabela 60. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 13

Tytuł zadania/projektu:**Łomżyński Dzień Sąsiada****Opis zadania/projektu****Stan istniejący:**

Żyjemy w czasach, w których czasami łatwiej skontaktować się z kimś na drugim końcu świata niż powiedzieć „dzień dobry” swojemu sąsiadowi. Niejednokrotnie mijamy się z inną osobą nie wiedząc, że obok siebie

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tytuł zadania/projektu:**Łomżyński Dzień Sąsiada**

mieszkamy. Na obszarze rewitalizacji często zgłaszanym dużą bierność części mieszkańców oraz części organizacji pozarządowych w proces angażowania się w życie społeczne.

Założenia projektu

Projekt zakłada wzmocnienie więzi sąsiedzkich, solidarności między sąsiadami, rozwój gościnności i dynamiki między ludźmi.

Opis działań:

W ramach przedsięwzięcia zakładane jest zorganizowanie wspólnego bufetu przy jednym stole dla mieszkańców osiedli objętych rewitalizacją. W ramach organizacji współuczestnicy dnia sami będą współorganizowali posiłki. Dzień sąsiada będzie organizowany raz w roku, by zachęcić mieszkańców do spotkań z sąsiadami, po to, by mogli spokojnie porozmawiać, lepiej się poznać, poczęstować domowym wypiekiem. Każdy uczestnik spotkania otrzyma plaketkę imienną, by ułatwić rozpoczęcie rozmowy uczestnikom spotkania.

Podczas spotkania będą organizowane atrakcje dla dzieci np. warsztaty „Zrób coś z niczego”.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:

Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Niewystarczający poziom integracji międzypokoleniowej
- Duża bierność części mieszkańców w proces angażowania się w życie społeczne
- Duża bierność części organizacji pozarządowych

Prognozowane rezultaty:

Wzmocnienie więzi społecznych na obszarze rewitalizacji

Wskaźniki:

- Liczba osób uczestniczących w spotkaniu: 60 osób
- Liczba przeprowadzonych spotkań: 6

Sposób oceny i miary:

Dokumentacja fotograficzna.

Listy obecności.

Lokalizacja zadania/projektu:

Podobszar I (Centrum Aktywności Turystycznej i Kulturalnej - "Domek Pastora" w Łomży, Krzywe Koło 1)

Odpowiedzialność do realizacji:

Centrum Współdziałania Społecznego, ul. Farna 1, 18-400 Łomża

Szacunkowy termin realizacji

2018-2023

Partnerzy w realizacji:

Placówki kultury Urzędu Miejskiego w Łomży
Jednostki Organizacyjne Miasta

Szacunkowy koszt realizacji

6000

Potencjalne źródła finansowania:

Środki własne

Tabela 61. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 14

Tytuł zadania/projektu:**„Muzyka dla wszystkich - koncerty sąsiedzkie”****Opis zadania/projektu****Stan istniejący:**

Park miejski mimo atrakcyjnego wyglądu, jest miejscem zapomnianym przez mieszkańców, ze względu na brak podejmowania inicjatyw społecznych takich jak np. koncerty, dla których Park stwarza możliwości, ponieważ mieści się w nim scena, która nie jest obecnie w żaden sposób wykorzystywana. Obecnie park odwiedzany jest przede wszystkim przez osoby wykluczone społecznie, co również wpływa negatywnie na jego wizerunek i postrzeganie przez mieszkańców.

Założenia projektu:

Przedsięwzięcie zakłada stworzenie atrakcyjnej, wielofunkcyjnej i ogólnodostępnej przestrzeni rekreacyjnej, gdzie mieszkańcy miasta będą mieli możliwość w przyjemny sposób spędzenia czasu wolnego. W ramach przedsięwzięcia wspierane będą inicjatywy ułatwiające dostęp do kultury oraz wzmacniające integrację społeczności lokalnej. Koncerty skierowane do szerokiego grona odbiorców ułatwią integrację społeczności, a także zniwelują bariery finansowe, szczególnie dla grup narażonych na wykluczenie.

Opis działań:

Organizacja cyklu koncertów pt. „Muzyka dla wszystkich - koncerty sąsiedzkie” dostępnych dla wszystkich miłośników muzyki, a przede wszystkim dla osób o utrudnionym dostępie do kultury muzycznej z powodu

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tytuł zadania/projektu:**„Muzyka dla wszystkich - koncerty sąsiedzkie”**

niskich dochodów, braku wykształcenia, niepełnosprawności itp. nie uczestniczą w wydarzeniach kulturalnych. Planowane jest zorganizowanie koncertu w każdą pierwszą środę miesiąca tj. od maja do sierpnia każdego roku.

Wykonawcami koncertów będą:

- pracownicy MDK-DŚT Łomża
- pracownicy Filharmonii Kameralnej im. Witolda Lutosławskiego w Łomży
- uczniowie Państwowej Szkoły Muzycznej w Łomży
- a także nieznanymi lokalni muzycy, dla których muzyka jest pasją.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:

Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Niewystarczający poziom integracji międzypokoleniowej
- Duża bierność części mieszkańców w proces angażowania się w życie społeczne
- Duża bierność części organizacji pozarządowych

Prognozowane rezultaty:

Zwiększenie poziomu uczestnictwa w życiu publicznym wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Wskaźniki:

- Liczba osób uczestniczących w koncertach (słuchających muzyki): średnio 20 osób na każdym koncercie,
- Liczba zorganizowanych koncertów: 24

Sposób oceny i miary:

Dokumentacja fotograficzna.

Lokalizacja zadania/projektu:

Podobszar I (Park im. Jakuba Wagi znajdujący się między ulicami Wojska Polskiego, Ogrodową, Nowogrodzką i Glogiera)

Odpowiedzialność do realizacji:

Centrum Współdziałania Społecznego, ul. Farna 1, 18-400 Łomża

Szacunkowy termin realizacji

2018-2023

Partnerzy w realizacji:

MDK-DŚT Łomża
Filharmonia Kameralna im. Witolda Lutosławskiego w Łomży
Państwowa Szkoła Muzyczna w Łomży

Szacunkowy koszt realizacji

30 000 zł

Potencjalne źródła finansowania:

EFS, środki własne

Tabela 62. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 15

Tytuł zadania/projektu:**Wyprzedaż garażowa****Opis zadania/projektu****Stan istniejący:**

Każdy z nas jest w posiadaniu ubrań, akcesoriów, butów, zabawek, które miały już swoje 5 minut i teraz zalegają na dnie szafy. Wyprzedaż garażowa to świetna okazja do zakupu markowych ubrań w wyjątkowej cenie albo znalezienia historycznej perełki, która pięknie będzie prezentować się w naszym mieszkaniu. Mieszkańcy miasta wyprzedzą niepotrzebne przedmioty praktycznie za bezcen, a oprócz zakupów będzie można miło spędzić czas w wyjątkowej atmosferze.

Planowane przedsięwzięcie pozwoli osobom o niskich dochodach zakupić niezbędne przedmioty w atrakcyjniejszej cenie.

Założenia projektu:

Celem wyprzedaży jest integracja sąsiedzka, a także wsparcie osób/rodzin potrzebujących.

Opis działań:

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tytuł zadania/projektu:**Wyprzedaż garażowa**

Zostanie zorganizowana wyprzedaż garażowa raz w roku w miesiącu czerwiec na terenie Starego Rynku w Łomży. Wstęp na Wyprzedaż będzie płatny (symboliczne 5 zł.) – zebrane fundusze zostaną przekazane na cele charytatywne. Sprzedawcami będą wyłącznie osoby fizyczne.

Dodatkowo podczas każdej wyprzedaży odbędzie się zbiórka np. odzieży, ręczników i pościeli, która trafi do Ośrodka Pomocy Społecznej bądź rodzin potrzebujących.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:

Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Niewystarczający poziom integracji międzypokoleniowej
- Duża bierność części mieszkańców w proces angażowania się w życie społeczne
- Duża bierność części organizacji pozarządowych
- Wyższy poziom osób korzystających z pomocy społecznej z różnych powodów, zwłaszcza z powodu ubóstwa, bezrobocia, bezdomności
- Niskie dochody podatników

Prognozowane rezultaty:

Zwiększenie poziomu uczestnictwa w życiu publicznym wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Wskaźniki:

- Liczba osób zgłaszających się do uczestnictwa w wyprzedaży: 100
- Liczba osób/rodzin, którym udzielono pomocy poprzez przekazanie zbiórki: 18
- Liczba przeprowadzonych wyprzedaży: 6

Sposób oceny i miary:

- Dokumentacja fotograficzna.
- Lista osób wyprzedających przedmioty używane.
- Protokół odbioru z przekazania zbiórki dla osób/rodzin potrzebujących (podpisany przez instytucję pośredniczącą w przekazaniu pomocy)

Lokalizacja zadania/projektu:

Podobszar I (Stary Rynek w Łomży)

Odpowiedzialność do realizacji:

Centrum Współdziałania Społecznego, ul. Farna 1, 18-400 Łomża

Szacunkowy termin realizacji

2018-2023

Partnerzy w realizacji:

Nie dotyczy

Szacunkowy koszt realizacji

6 000 zł

Potencjalne źródła finansowania:

Środki własne

Tabela 63. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 16

Tytuł zadania/projektu:**Języki obce szansą na lepszą przyszłość****Opis zadania/projektu****Stan istniejący:**

Obecnie mamy do czynienia z niskim poziomem edukacji wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji. W porównaniu do średniej miasta występuje tutaj dwukrotnie wyższa liczba osób nieotrzymujących promocji do następnej klasy. Sytuacja ekonomiczna rodziców nie pozwala na zapewnienie dzieciom dodatkowej pomocy w wyrównaniu braków edukacji.

Założenia projektu:

Przedsięwzięcie zakłada zorganizowanie cyklu zajęć z języków obcych (j. angielski, j. niemiecki) dla dzieci ze szkół podstawowych, które wyrównują dotychczasowe braki i pozwolą na efektywniejsze zdobywanie wiedzy w następnych etapach edukacji.

Opis działań:

W ramach przedsięwzięcia przeprowadzonych zostanie 60h dydaktycznych j. angielskiego i 60h dydaktycznych j. niemieckiego dla 2 grup. Grupy będą liczyły od 10 do 12 osób. Zajęcia będą odbywały się 2 razy w tygodniu przez 6 miesięcy.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tytuł zadania/projektu:**Języki obce szansą na lepszą przyszłość****Komplementarność projektu pomiędzy sferami:**

Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Niewystarczający poziom edukacji

Prognozowane rezultaty:

Podniesienie wiedzy i umiejętności w zakresie języków obcych.

Wskaźniki:

- Liczba uczniów objętych wsparciem, którzy nabyli umiejętność posługiwania się językiem obcym w stopniu podstawowym: 40

Sposób oceny i miary:

- Listy obecności
- Test końcowy

Lokalizacja zadania/projektu:

Podobszar I i II (Szkoły Podstawowe)

Odpowiedzialność do realizacji:

Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli Języków Obcych

Szacunkowy termin realizacji

2017-2018

Partnerzy w realizacji:

Nie dotyczy

Szacunkowy koszt realizacji

25 000 zł

Potencjalne źródła finansowania:

Środki własne, środki prywatne

Tabela 64. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 17**Tytuł zadania/projektu:****Jarmarki – Zasmakuj w Łomży****Opis zadania/projektu****Stan istniejący:**

W opinii badanych na obszarze rewitalizacji bardzo duży problem stanowi niewystarczający poziom integracji wśród jego mieszkańców.

Założenia projektu:

Przedsięwzięcie zakłada wzmocnienie więzi międzyludzkich oraz przybliżenie mieszkańcom, w tym obszarze rewitalizacji miasta i odwiedzającym Łomżę różnorodnych i bogatych tradycji kulinarnych Łomży i regionu oraz zorganizowanie przedsięwzięcia integrującego branżę turystyczną oraz turystów.

Opis działań:

Przedsięwzięcie zostanie podzielone na 3 bloki tematyczne.

Blok I – jarmark smaków:

Na specjalnie przygotowanych stoiskach swoje wyroby będą prezentowali producenci regionalnych wyrobów/przysmaków:

- Zakup pawilonów
- Zaplecze techniczne
- Pokazy kulinarne

Blok II - warsztaty kulinarne:

Z udziałem przedstawicieli branży gastronomicznej:

- Zakup artykułów spożywczych
- Wynagrodzenie prowadzącego

Blok III – Konkurs kulinarny „Łomża, jaką pamiętamy”

Konkurs na przepisy stosowane przez nasze babcie i prababcie

- Nagrody
- Promocja

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tytuł zadania/projektu:**Jarmarki – Zasmakuj w Łomży**

Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Niewystarczający poziom integracji międzypokoleniowej
- Duża bierność części mieszkańców w proces angażowania się w życie społeczne
- Duża bierność części organizacji pozarządowych

Prognozowane rezultaty:

Cykliczne Jarmarki

Wskaźniki:

- Liczba jarmarków - 8

Sposób oceny i miary:

- Sprawozdanie z przeprowadzonych jarmarków

Lokalizacja zadania/projektu:

Podobszar I (amfiteatr, ul. Zajazd)

Odpowiedzialność do realizacji:

Urząd Miasta w Łomży

Szacunkowy termin realizacji

2018

Partnerzy w realizacji:

Branża gastronomiczna

Szacunkowy koszt realizacji

70 000 zł

Potencjalne źródła finansowania:

EFS, środki prywatne

Tabela 65. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 18

Tytuł zadania/projektu:**Murale Łomżyńskie****Opis zadania/projektu****Stan istniejący:**

W chwili obecnej w Łomży zauważalny jest brak sztuki wielkogabarytowej na ścianach budynków.

Założenia projektu:

Przedsięwzięcie zakłada:

- Utworzenie murali upamiętniających ważne wydarzenia dla Łomży
- Zaangażowanie środowisk artystycznych w aktywne współtworzenie przestrzeni miejskiej w podobszarach rewitalizacji w Łomży
- Zainteresowanie Łomżyniaków przestrzenią oraz upamiętnienie historii w podobszarach
- Promocja twórców oraz ich projektów

Opis działań:

W ramach przedsięwzięcia zostaną przeprowadzone następujące działania:

- Wybór lokalizacji
- Wybór koncepcji murali
- Wyłonienie wykonawcy murali
- Wykonanie murali

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:

Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Niewystarczający poziom edukacji
- Niewystarczający poziom integracji międzypokoleniowej
- Duża bierność części mieszkańców w proces angażowania się w życie społeczne
- Duża bierność części organizacji pozarządowych

Sfera przestrzenno-funkcjonalna:

- Niska jakość ładu przestrzennego

Prognozowane rezultaty:

Wykonane murale

Wskaźniki:

- Liczba murali - 6

Sposób oceny i miary:

- Sprawozdanie z wykonania murali
- Zdjęcia

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tytuł zadania/projektu: Murale Łomżyńskie	
Lokalizacja zadania/projektu: Podobszar I i II (budynki miejskie)	
Odpowiedzialność do realizacji: Urząd Miasta Łomża	Szacunkowy termin realizacji 2018
Partnerzy w realizacji:	Szacunkowy koszt realizacji 160 000 zł

Potencjalne źródła finansowania:

Środki krajowe, środki własne

Tabela 66. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 19

Tytuł zadania/projektu: Renowacja Cmentarza Żydowskiego	
Opis zadania/projektu Stan istniejący: Cmentarz Żydowski na terenie osiedla nr 5, tzw. „Mogiłki” częściowo został zmodernizowany w ramach środków z budżetu obywatelskiego. Jednakże w chwili obecnej brakuje wyposażenia w małą infrastrukturę oraz infrastruktury umożliwiającej bezpieczne korzystanie z miejsca. Obecne zagospodarowanie uniemożliwia godne korzystanie z ww. miejsca. Wieczorami ww. miejsce jest niebezpieczne. Zbierają się na nim osoby nadużywające alkoholu i środków odurzających, występują tam akty wandalizmu. Jednocześnie miejsce to jest zanieczyszczane przez ptaki, które osiedlają się na wysokich topolach. Nie ma również żadnej tablicy wskazującej na historyczny charakter miejsca.	
Założenia projektu: Zagospodarowanie miejsca oraz odpowiednie wyposażenie w małą infrastrukturę utworzy nową przestrzeń dla mieszkańców oraz pozwoli na przywrócenie historycznego charakteru miejsca.	
Opis działań: W ramach przedsięwzięcia zostaną wykonane następujące prace: <ul style="list-style-type: none"> – Montaż tablicy informacyjnej – Montaż oświetlenia – Doposażenie miejsca w małą infrastrukturę – Wycięcie topól 	
Komplementarność projektu pomiędzy sferami: Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:	
Sfera społeczna: <ul style="list-style-type: none"> – Niedostatek miejsc do integracji i spotkań mieszkańców – Duża bierność części mieszkańców w proces angażowania się w życie społeczne – Występujące akty wandalizmu 	
Sfera przestrzenno-funkcjonalna: <ul style="list-style-type: none"> – Niska jakość ładu przestrzennego – Niewystarczający poziom zagospodarowania przestrzeni publicznej w małą architekturę (niedostatek ławek, toalet) – Zdegradowana zieleń w parkach – Duża liczba zabytków 	
Prognozowane rezultaty: <ul style="list-style-type: none"> – Utworzone bezpieczne miejsce o historycznym charakterze do spędzania czasu wolnego. 	Sposób oceny i miary: <ul style="list-style-type: none"> – Protokoły odbioru
Wskaźniki: <ul style="list-style-type: none"> – Liczba zamontowanych punktów oświetleniowych – szt. 6 – Liczba nowych ławek – szt. 4 – Liczba zamontowanych tablic informacyjnych – szt. 1 	

Lokalizacja zadania/projektu:

Podobszar I (Cmentarz Żydowski – ul Woziwodzka)

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tytuł zadania/projektu: Renowacja Cmentarza Żydowskiego	
Odpowiedzialność do realizacji: Urząd Miasta Łomża	Szacunkowy termin realizacji 2017 r.
Partnerzy w realizacji: Rada Osiedla nr 5	Szacunkowy koszt realizacji 42400
Potencjalne źródła finansowania: Budżet Państwa (MKiDN), Fundacja Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego, środki własne	

Tabela 67. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 20

Tytuł zadania/projektu: Szklwione opowieści – ceramiczny szlak po Łomży	
Opis zadania/projektu Stan istniejący: W chwili obecnej w rejonie Starego Miasta (podobszar I) brakuje małej architektury, artefaktów, działań artystycznych w przestrzeni otwartej. Brak tych elementów negatywnie wpływa na funkcjonalność obszaru. Jednocześnie są to elementy, które przyczyniają się do integracji społecznej mieszkańców. Brak takich elementów negatywnie wpływa również na jakość ładu przestrzennego w przestrzeni publicznej. Niskiej jakości i nieatrakcyjna przestrzeń publiczna negatywnie wpływa na możliwość integracji mieszkańców, w tym integracji międzypokoleniowej. Założenia projektu: Przedsięwzięcie zakłada wyznaczenie i utworzenie instalacje w rejonie Starego Miasta artefaktów artystycznych. Instalacja artefaktów podniesie atrakcyjność przestrzeni publicznej, a co za tym idzie Opis działań: – Przygotowanie we wskazanych miejscach ponad 100 rzeźb ceramicznych o różnej skali i tematyce (np. ścieżka historyczna wskazująca na historię miasta, rzeźbiarska/ceramiczna, np. surrealistyczne akwarele z wizerunkiem miasta, „Bajka” Zbigniewa Herberta)	
Komplementarność projektu pomiędzy sferami: Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach: Sfera społeczna: – Niewystarczający poziom integracji międzypokoleniowej – Duża bierność części mieszkańców w proces angażowania się w życie społeczne – Duża bierność części organizacji pozarządowych – Wyższy poziom osób korzystających z pomocy społecznej z różnych powodów, zwłaszcza z powodu ubóstwa, bezrobocia, bezdomności Niskie dochody podatników Sfera przestrzenno-funkcjonalna: – Niewystarczający poziom zagospodarowania przestrzeni publicznej w małą architekturę (niedostatek ławek, toalet) – Niska jakość ładu przestrzennego –	
Prognozowane rezultaty: – Utworzony szlak Wskaźniki: – „Szklwione opowieści – ceramiczny szlak po Łomży” – szt. 1	Sposób oceny i miary: – Dokumentacja fotograficzna
Lokalizacja zadania/projektu: Podobszar I (lokale wokół Starego Rynku)	
Odpowiedzialność do realizacji: Podmiot zgłaszający – Robert Sokołowski, Galeria Aporia Łomża	Szacunkowy termin realizacji 2017-2023
Partnerzy w realizacji: -	Szacunkowy koszt realizacji 175 000

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tytuł zadania/projektu:**Szkliwione opowieści – ceramiczny szlak po Łomży****Potencjalne źródła finansowania:**

EFRR, EFS, budżet państwa, środki własne

VII. Charakterystyka pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Poza przedsięwzięciami głównymi planowana jest również realizacja przedsięwzięć uzupełniających. W ich realizacji zostanie uwzględniony szeroki aspekt partnerstwa z innymi podmiotami. Na etapie LPR nie są znane ich ramy finansowe oraz zakres organizacyjno-techniczny. Głównym założeniem przedsięwzięć uzupełniających będzie aktywizacja mieszkańców, a także wzmacnianie poczucia tożsamości lokalnej oraz poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej. Jednocześnie planowane działania przyczynią się do zwiększenia poziomu integracji mieszkańców, w tym integracji międzypokoleniowej.

Nowe atrakcyjne przestrzenie publiczne stworzą możliwości do organizacji imprez i wydarzeń o charakterze społeczno-kulturalnym. Jednocześnie zwiększą się możliwości spędzania czasu wolnego dla wszystkich grup społecznych, w tym grup szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne. LPR zakłada realizację: 4 przedsięwzięć uzupełniających. Wszystkie przedsięwzięcia zlokalizowane są na obszarze rewitalizacji.

W związku ze zidentyfikowanymi problemami dotyczącymi diagnozowanych sfer przedsięwzięcia rewitalizacyjne zostały pogrupowane, uwzględniając różne obszary kryzysowe.

Przedsięwzięcie uzupełniające nr 1: Poprawa infrastruktury drogowej oraz dostępności komunikacyjnej.

W wyniku diagnozy zostało wskazane, iż problem stanowi niedostateczna jakość infrastruktury komunikacyjnej na obszarze rewitalizacji. Poprawa jakości infrastruktury komunikacyjnej będzie miało duży wpływ na podniesienie atrakcyjności obszaru rewitalizacji. Jednocześnie wpłynie to na komfort życia mieszkańców i ich bezpieczeństwo. Poza tym wpłynie to pozytywnie na poprawę stanu środowiska, co również będzie miało pozytywny wpływ na jakość życia mieszkańców. Poprawa dostępności komunikacyjnej obszaru będzie miało pozytywny wpływ na zmniejszenie zjawiska depopulacji z obszaru rewitalizacji. W chwili obecnej zauważalny jest ujemny ruch ludności. W ramach przedsięwzięcia zostaną przeprowadzone:

1. Budowa ulicy 04KDD – rejon Wesołej i Jasnej - umożliwienie dostępu do działek położonych w drugiej linii zabudowy – otwarcie terenu pod zabudowę mieszkaniową i mieszkaniowo-usługową. Przedsięwzięcie obejmuje kompleksową budowę ulicy 04kDD - budowa jezdni, chodników.. Budowa kanalizacji deszczowej i uzbrojenia terenu.
2. przebudowa ul . Rządowej - Remont i przebudowa ul. Rządowej na odcinku ok 275mb. Poprawa bezpieczeństwa i komfortu użytkowania z ulicy i chodników. . Zmniejszenie niekorzystnego wpływu na środowisko (hałas, niska emisja). Przedsięwzięcie zakłada remont nawierzchni ulicy oraz chodników oraz ich lokalne poszerzenia, wykonanie przejść z wyspami azylu dla pieszych oraz z dodatkowym doświetleniem, wymiana oświetlenia ulicznego.
3. przebudowa ul. Giełczyńskiej - remont i przebudowa ul. Giełczyńskiej na odcinku ok 410 mb. Poprawa bezpieczeństwa i komfortu użytkowania z ulicy i chodników. Budowa ścieżki pieszo-rowerowej celem poprawy atrakcyjności Starego Miasta dla mieszkańców i turystów. Zmniejszenie niekorzystnego wpływu na środowisko (hałas, niska emisja). Przedsięwzięcie zakłada remont i przebudowę ul. Giełczyńskiej . Remont nawierzchni ulicy oraz chodników oraz ich lokalne poszerzenia, wykonanie przejść z wyspami azylu dla pieszych oraz z dodatkowym doświetleniem,

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

- wymiana ośw. ulicznego. Budowa ciągu pieszo-rowerowego oraz zatok autobusowych wraz z wiatami. Budowa kanalizacji deszczowej i usunięcie kolizji z infrastrukturą podziemną.
4. Przebudowa ulicy 3 Maja - poprawa jakości nawierzchni ulicy. Zmniejszenie niekorzystnego wpływu na środowisko (hałas, niska emisja). Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Przebudowa ulicy na odcinku ok. 240 m, w tym przebudowa jezdni. Uporządkowanie miejsc parkingowych i budowa nowych miejsc parkingowych. Wymiana oświetlenia, instalacja monitoringu miejskiego.
  5. Przebudowa ulicy Kapucyńskiej - poprawa jakości nawierzchni ulicy. Zmniejszenie niekorzystnego wpływu na środowisko (hałas, niska emisja). Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Zachowanie spacerowego charakteru ulicy. Poprawa poczucia bezpieczeństwa poprzez montaż kamer monitoringu miejskiego. Przedsięwzięcie zakłada przebudowę ulicy na odcinku ok. 180 m, w tym przebudowa jezdni, chodników, wymiana oświetlenia na stylizowane, montaż ławeczek widokowych i kamer monitoringu,, wybudowanie poręczy wzdłuż chodnika (ułatwienie dla osób starszych) . Budowa kanalizacji deszczowej. Remont nawierzchni z brukowca.
  6. Przebudowa ulicy Krótkiej - poprawa jakości nawierzchni ulicy. Zmniejszenie niekorzystnego wpływu na środowisko (hałas, niska emisja). Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Ewentualna wymiana nawierzchni na nawierzchnie kamienną. Przedsięwzięcie zakłada przebudowę ulicy na odcinku ok. 220 m, w tym przebudowa jedni (wymiana nawierzchni na kostkę granitową), chodników.
  7. Przebudowa ulicy Romana Dmowskiego - poprawa jakości nawierzchni ulicy. Zmniejszenie niekorzystnego wpływu na środowisko (hałas, niska emisja). Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Przedsięwzięcie zakłada przebudowę ulicy na odcinku ok. 720 m, w tym przebudowę jezdni, chodników, budowę kanalizacji deszczowej, zainstalowanie monitoringu miejskiego oraz wymianę i remont istniejącego oświetlenia, a także budowę nowych miejsc parkingowych.
  8. Przebudowa ulicy Sadowej - poprawa jakości nawierzchni ulicy. Zmniejszenie niekorzystnego wpływu na środowisko (hałas, niska emisja). Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Przedsięwzięcie obejmuje przebudowę ulicy na odcinku ok. 270 m, w tym przebudowę jezdni, chodników. Budowę kanalizacji deszczowej. Uporządkowanie sposobu parkowania.
  9. Przebudowa ulicy Stacha Konwy – poprawa jakości nawierzchni ulicy. Zmniejszenie niekorzystnego wpływu na środowisko (hałas, niska emisja). Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Przedsięwzięcie obejmuje przebudowę ulicy na odcinku ok. 430m, w tym jezdni, chodników. Rozdział kanalizacji deszczowej i sanitarnej, wymiana oświetlenia, budowa ciągu pieszo-rowerowego, w celu dojazdu do terenów rekreacyjnych, terenów działkowych przy Grobli Jednaczewskiej. Przebudowę i uporządkowanie istniejących miejsc parkingowych.
  10. Przebudowa ulicy Wiejskiej - poprawa jakości nawierzchni ulicy. Zmniejszenie niekorzystnego wpływu na środowisko (hałas, niska emisja). Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Budowa dodatkowych miejsc postojowych. Przedsięwzięcie obejmuje kompleksową przebudowę ulicy na odcinku ok. 360m, w tym przebudowa jedni, chodników. Wymianę oświetlenia. Uporządkowanie miejsc parkingowych i budowa nowych miejsc parkingowych.
  11. Przebudowa ulicy Woziwodzkiej - przebudowa ulicy na odcinku ok. 650 m, w tym przebudowę ul. Woziwodzkiej na odcinku. ok 650m (od Starego Rynku do ul Plac Zielony) wraz z budową parkingu przy ul. Zatylniej. Przedsięwzięcie obejmuje przebudowę nawierzchni, oświetlenia ulicznego, kanalizacji deszczowej oraz usunięcie kolizji z istniejącej infrastruktury. Dodatkowo zaplanowane jest wyremontowanie nawierzchni ulicy, poprawa jakości obsługi komunikacyjnej osiedla, poprawa klimatu akustycznego, zmniejszenie poziomu niskiej emisji, poprawa bezpieczeństwa ruchu oraz estetyki otoczenia oraz wymiana oświetlenia wraz z instalacją monitoringu ulic: Szkolnej (odcinek dł. 95m) i Zielonej (odcinek dł. 75m).
  12. Rewitalizacja dworca PKS - zagospodarowanie części dworca na centrum komunikacyjno-przesiadkowe

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

13. Oświetlenie Osiedli – Dmowskiego 4, 6 i 8 - teren wokoło bloków o numerach 4, 6 i 8 jest własnością Miasta Łomża – wymaga budowy oświetlenia. Przedsięwzięcie ma na celu poprawę poczucia bezpieczeństwa mieszkańców oraz komfortu poruszania się w godzinach wieczornych i nocnych (wartość około 0,2 mln zł)
14. Oświetlenie Osiedli – Dmowskiego 2A, 2B, 2C i 32, 34 i 36 - teren wokoło bloków o numerach 2A, 2B, 2C i 32, 34 i 36 jest własnością Miasta Łomża – wymaga budowy oświetlenia. Przedsięwzięcie ma na celu poprawę poczucia bezpieczeństwa mieszkańców oraz komfortu poruszania się w godzinach wieczornych i nocnych.(wartość około 0,32 mln zł)
15. Oświetlenie Osiedla i rozbudowa parkingów – Polowa 51B, 53A i 55B - teren wokoło bloków jest własnością Miasta Łomża – wymaga dobudowy oświetlenia oraz zwiększenia ilości miejsc postojowych. Przedsięwzięcie ma na celu poprawę poczucia bezpieczeństwa mieszkańców oraz komfortu poruszania się w godzinach wieczornych i nocnych. Zwiększenie ilości miejsc postojowych. (wartość około 0,12 mln zł)

Głównym realizatorem przedsięwzięć uzupełniających z zakresu poprawy dostępności komunikacyjnej będzie Urząd Miejski w Łomży. Łączny koszt realizacji przedsięwzięcia z zakresu poprawy infrastruktury drogowej oraz dostępności komunikacyjnej to 16 740 000 zł, z czego 50% (tj. 8 370 000 zł) planowane jest ze środków budżetu państwa, 25% ze środków EFRR (tj. 4 185 000 zł) oraz ze środków własnych 25% (tj. 4 185 000 zł).

Przedsięwzięcie uzupełniające nr 2. Ożywienie inwestycyjne obszaru rewitalizacji.

Na podstawie diagnozy stwierdzono, iż obszar rewitalizacji to obszar, który dotknięty jest różnego rodzaju stanami kryzysowymi, jednakże na wskazanym obszarze występuje również duży potencjał. Do tego potencjału zaliczamy dużą liczbę przedsiębiorców oraz niezagospodarowane tereny pod różnego rodzaju inwestycje. Odpowiednie zagospodarowanie terenów na obszarze rewitalizacji przyczyni się do powstawania nowych miejsc pod inwestycje co wzmocni lokalnych przedsiębiorców, a to w konsekwencji przyczyni się do redukcji bezrobocia i ubóstwa na obszarze rewitalizacji. W ramach przedsięwzięcia zrealizowane zostaną następujące zadania:

1. Tereny przemysłowe przy ul. Meblowej - zapewnienie dojazdów do terenów przemysłowych jak i prywatnych. Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Otwarcie nowych terenów inwestycyjnych. Przedsięwzięcie zakłada budowę ulic, w tym budowa chodników oraz budowę dojazdów do przyległych działek.
2. Przebudowa Placu Niepodległości - poprawa jakości nawierzchni, zagospodarowanie terenu budownictwem usługowo-handlowym w rejonie skarpy. Stworzenie centrum przesiadkowego dla autobusów turystycznych. Wymiana oświetlenia, instalacja monitoringu i ławeczek.
3. Scalenie Żabiej – budowa infrastruktury drogowej oraz komunalnej wynikającej ze zmiany funkcji na gospodarczo mieszkaniową (wartość około 20 milionów złotych).
- 4.
5. Dzielnica przemysłowo-składowa - rejon ul. Żabiej - otwarcie terenów inwestycyjnych. Zapewnienie możliwości powstawania firm i zakładów pracy oraz budownictwa jednorodzinne. Kompleksowa budowa ulicy na odcinkach O3KL, O4KL, O1KL, O5KL, O4KL, O2KL, O8KL, O4KD, O7KD ul. Żabiej budowa jednej, chodników, zatoki autobusowej. Budowa kanalizacji deszczowej. Głównym realizatorem przedsięwzięć uzupełniających z zakresu poprawy dostępności komunikacyjnej będzie Urząd Miejski w Łomży. Łączny koszt realizacji przedsięwzięcia z zakresu poprawy ożywienie inwestycyjnego obszaru rewitalizacji to 10 200 000 zł, z czego 75% (tj. 7 650 000 zł) planowane jest ze środków EFRR, 25% ze środków własnych (tj. 2 550 000 zł).

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Przedsięwzięcie uzupełniające nr 3. Przestrzenie publiczne i infrastruktura społeczna

W procesie diagnozy wyniknęło, iż na obszarze rewitalizacji brakuje miejsc do rekreacji oraz spędzania czasu wolnego, a także, że jakość przestrzeni publicznej jest niewystarczająca. Brak ww. przestrzeni negatywnie wpływa na: integrację mieszkańców, w tym różnych grup społecznych, postrzeganie obszaru rewitalizacji przez osoby zewnętrzne, a także na całą funkcjonalność obszaru. Poprawa stanu przestrzeni publicznej przyczyni się do ożywiania społecznego, gospodarczego oraz kulturalnego obszaru. W ramach przedsięwzięcia zrealizowane zostaną następujące zadania:

1. Tereny Sportowo Rekreacyjne na Narwią – Bulwary Etap III - rozbudowa Terenów Sportowo Rekreacyjnych nad Narwią – od ul. Żydowskiej do mostu „Hubala” – zwiększenie atrakcyjności już wybudowanych obiektów (port, alejki, place zabaw) – rozwój terenów sportowo – rekreacyjnych i zachęta mieszkańców do aktywnego spędzania wolnego czasu. Przedsięwzięcie zakłada umocnienie brzegów rzeki, budowa, chodników, ścieżki rowerowej, oświetlenia, montaż urządzeń rekreacji, ławeczki, stoliki, stojaki rowerowe, altany grillowe itp., zagospodarowanie terenu plaży miejskiej.
2. Przebudowa Placu Stary Rynek – przedsięwzięcie zakłada przebudowę Placu Stary Rynek. Wymianę nawierzchni oraz utworzenie miejsc do spędzania wolnego czasu.
3. Budowa i przebudowa ścieżek rowerowych na podobszarach rewitalizacji.
4. Ciąg pieszy i pieszo-rowerowy Cp1 i Cp2 – budowa ciągu pieszo-rowerowego wzdłuż ulic: Dmowskiego, ul. Wojska Polskiego, ul. Nowogrodzka
5. Przebudowa parkingu na ulicy Dwornej (za dawnym ZURT) - Przebudowa parkingu. Wymiana nawierzchni. Uporządkowanie sposobu parkowania. Zagospodarowanie terenu. Wymiana oświetlenia.
6. Renowacja boiska przy Zespole Szkół Technicznych i Ogólnokształcących nr 4 im. M. Skłodowskiej-Curie przy ul. Zielonej
7. Renowacja budynku róg ul. Wiejskiej i ul. Pięknej z przeznaczeniem na działalność charytatywną
8. Park Ludowy – zakup ławeczek, modernizacja oświetlenia, nasadzenia, place zabaw
9. Park Jakuba Wagi – odbudowa zabytkowego ogrodzenia, oświetlenie, ławeczki, budowa sceny, modernizacja traktów pieszych, nasadzenia
10. Hala Kultury – zmiana hali targowej w halę kultury na Starym Rynku, który jest budynkiem zabytkowym. Przebudowa hali, zakup sprzętu audiowizualnego (koszt około 14 milionów złotych)
11. Muszla koncertowa – przystosowanie muszli koncertowej do imprez plenerowych (koszt około 2 milionów złotych)
12. Bulwary II etap – Budowa bulwarów nadnarwiańskich wraz z zagospodarowaniem plaży miejskiej (plac zabaw, boisko sportowe, parkingi, trakty pieszo rowerowe, miejsca do grillowania, oświetlenie, ławeczki, nasadzenia)
13. Wieża Ciśnień – zmiana funkcji wieży ciśnień na budynek kulturalny (modernizacja i zakup sprzętu).
14. Stary Rynek z przyległą infrastrukturą drogową – przebudowa Starego Rynku (zmiana nawierzchni, budowa fontanny, nasadzenia zieli, modernizacja przyległych chodników i ulic

Realizacja ww. zadań pozwoli na ożywienie obszaru. Głównym realizatorem przedsięwzięć uzupełniających z zakresu poprawy dostępności komunikacyjnej będzie Urząd Miejski w Łomży. Łączny koszt realizacji przedsięwzięcia z zakresu poprawy ożywienie inwestycyjnego obszaru rewitalizacji to 70 400 000 zł, z czego 75% (tj. 52 800 000 zł) planowane jest ze środków EFRR, 25% ze środków własnych (tj. 17 600 000 zł). **Przedsięwzięcie uzupełniające nr 4. Mieszkalnictwo:**

Na obszarze rewitalizacji znajduje się wiele budynków wielorodzinnych, które mają status komunalnych i socjalnych, jednocześnie jest również kumulacja budynków wielorodzinnych o znacznym okresie funkcjonowania. Wiek budynków ma znaczne powiązanie z ich efektywnością energetyczną oraz

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

jakością infrastruktury technicznej. Wpływa to bardzo istotnie na komfort życia mieszkańców. W ramach przedsięwzięcia zrealizowane zostaną następujące zadania:

1. Przebudowa, nadbudowa i zmiana sposobu użytkowania nieużytkowego poddasza na cele mieszkalne budynku mieszkalnego wielorodzinnego nr 59 ul. Polowa wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną (koszt szacunkowy ok. 4 500 000,00 zł netto)
2. Przebudowa, nadbudowa i zmiana sposobu użytkowania nieużytkowanego poddasza na cele mieszkalne budynku mieszkalnego wielorodzinnego nr 65 ul. Polowa wraz z infrastrukturą techniczną (koszt szacunkowy ok. 4 500 000,00 zł netto)
3. Remont i termomodernizacja budynku mieszkalnego wielorodzinnego nr 15/17 ul. Wojska Polskiego wraz z przebudową infrastruktury technicznej netto).
4. Przebudowa, rozbudowa i nadbudowa budynku mieszkalnego nr 26 ul. Al. Legionów ze zmianą sposobu użytkowania nieużytkowego poddasza na cele mieszkalne z budową infrastruktury technicznej oraz rozbiórka budynku gospodarczego
5. Rewitalizacja kamienic – remont kamienic należących do Miasta Łomża – termomodernizacja i ro.

Realizacja ww. zadań pozwoli na poprawę jakości życia mieszkańców. Głównym realizatorem przedsięwzięć uzupełniających z zakresu poprawy dostępności komunikacyjnej będzie Urząd Miejski w Łomży. Łączny koszt realizacji przedsięwzięcia z zakresu poprawy ożywienia inwestycyjnego obszaru rewitalizacji to 75 000 000 zł, z czego 75% (tj. 56 250 00 zł) planowane jest ze środków EFRR, 25% ze środków własnych (tj. 18 750 500 zł).

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

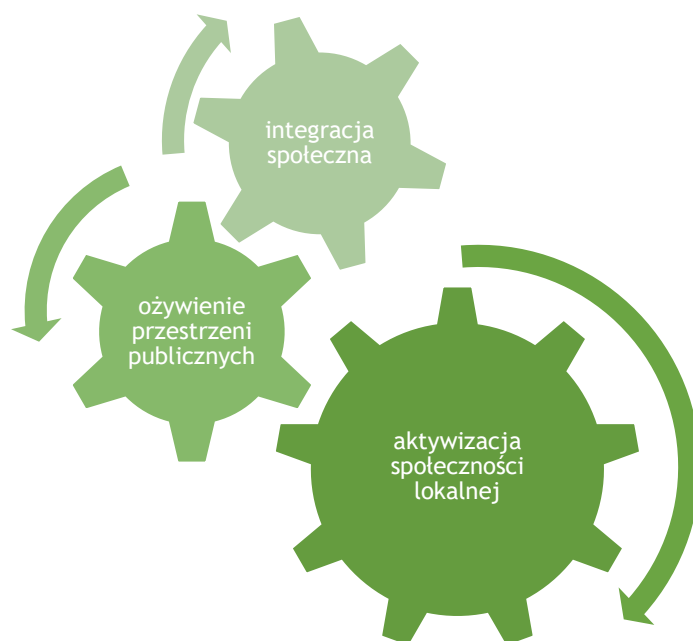

VIII. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji

Zachowanie zasady komplementarności pozwala na uzyskanie trwałych i realnych rezultatów wdrażanego procesu rewitalizacji. Przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji w ramach Programu Rewitalizacji odpowiadają na potrzeby i oczekiwania mieszkańców. Są one tak zaprogramowane, aby w jak największym stopniu ich rezultaty niwelowały zidentyfikowane problemy.

Komplementarność może mieć charakter:

- przestrzenny,
- problemowy,
- proceduralno-instytucjonalny,
- międzyokresowy,
- finansowy.

Zaplanowane przedsięwzięcia charakteryzują się **komplementarnością przestrzenną**, co oznacza, że realizowane przedsięwzięcia są spójne między sobą, ich zasięg obejmuje oddziaływanie na cały obszar rewitalizacji. Charakter działań rewitalizacyjnych został opracowany w oparciu o zdiagnozowane problemy i potrzeby rewitalizacyjne. Wszystkie prowadzone działania mają na celu zmniejszenie zjawisk kryzysowych (wykluczenia społecznego, bezrobocia, przestępczości itd.). Lista została opracowana w taki sposób, by działania rewitalizacyjne były skierowane w pierwszej kolejności do mieszkańców obszarów rewitalizacji. Nie znaczy to jednak, że w prowadzonych przedsięwzięciach zostaną wykluczone

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

osoby potrzebujące wsparcia z innych osiedli. W znacznej mierze działania prowadzone przez Operatora Programu będą miały na celu poprawienie jakości życia i rozwiązywanie problemów społecznych na obszarze rewitalizacji, ale z realizowanych działań będą mogły korzystać szersze grupy mieszkańców. Dzięki temu ożywiona zostanie nie tylko część miasta będąca obszarem rewitalizacji, ale także sąsiadujące osiedla, a w szerszej perspektywie całe miasto. Jeśli projekt prowadzony na obszarze rewitalizacji będzie przynosić pozytywne rezultaty, będzie mógł zostać zaimplementowany w pozostałych osiedlach miasta. Realizacja projektów w taki sposób zapobiegać będzie przenoszeniu się problemów na inne obszary miasta niepożądanym efektem społecznym np. wykluczeniu z projektu grup potrzebujących wsparcia ze względu na kryterium miejsca zamieszkania.

Zaproponowane projekty uzupełniają się wzajemnie i zostały opracowane w sposób gwarantujący spełnienie wyznaczonych celów w odniesieniu do sfer rewitalizacji (**komplementarność problemowa**).

Osiągnięcie zakładanych efektów przyczyni się do zwiększenia spójności całego obszaru miasta. Komplementarność problemowa wyraża się również w tym, że poszczególne projekty wpisują się w działania przewidziane do realizacji, a co za tym idzie przyczyniają się do realizacji celów operacyjnych i strategicznych. W związku z tym, że poszczególne cele powiązane są bezpośrednio z podsystemem społecznym lub gospodarczym lub przestrzennym – jeden projekt może wpisywać się w realizację kilku celów.

W celu zapewnienia pełnej komplementarności projektów rewitalizacyjnych i uniknięcia wystąpienia komplikacji i konfliktów, realizacja projektów będzie koordynowana przez Operatora programu. Dzięki temu monitoring przebiegu wdrażania projektów rewitalizacyjnych będzie efektywny. Operator Programu to jednostka niezależna, sprawująca kontrolę i koordynująca wszystkie procesy zachodzące w procesie wdrażania Programu rewitalizacji oraz odpowiadająca za skuteczny przepływ informacji pomiędzy wszystkimi interesariuszami.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna opiera się na ścisłej współpracy Operatora Programu z instytucjami zaangażowanymi w proces rewitalizacji oraz podmiotami, których udział może skutkować jeszcze większą efektywnością prowadzonych działań. Współpraca podmiotów zaangażowanych w realizację zadań rewitalizacyjnych została opisana w rozdziale dotyczącym wdrażania Programu rewitalizacji. W celu zaangażowania kluczowych podmiotów pomocnych w realizacji działań rewitalizacyjnych oraz zapewnienia interdyscyplinarnego charakteru Zespół ds. rewitalizacji będzie składał się z osób posiadających wiedzę z zakresu prowadzenia rewitalizacji w mieście.

Komplementarność międzyokresowa związana jest z doświadczeniami Miasta w realizacji przedsięwzięć o charakterze poprawiającym jakość życia mieszkańców na terenie Łomży, w tym na terenie rewitalizowanym. W poprzedniej perspektywie finansowej (2007-2013) Miasto realizowało przedsięwzięcia dotyczące ww. tematu. Przedsięwzięcia dotyczyły poprawy infrastruktury drogowej, technicznej oraz społecznej. Na terenie Miasta realizowane były projekty społeczne i infrastrukturalne. Przeprowadzenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych na terenie obszarów rewitalizowanych będzie uzupełnieniem prowadzonych do tej pory inwestycji na terenie Miasta. Poniżej znajdują się przykładowe przedsięwzięcia zrealizowane na terenie Miasta, które wskazują na zdolność realizacyjną przedsięwzięć o podobnym jak planowane bądź też poprawiających sytuację na obszarze rewitalizacji.

Tabela 68. Wykaz przykładowych przedsięwzięć zrealizowanych na terenie m. Łomża

Lp.	Nazwa projektu	Okres realizacji	Źródło dofinansowania zewnętrznego
1.	Tereny sportowo - rekreacyjne nad Narwią – I etap	2010-2012	RPO WP
2.	Domek Pastora w Łomży – centrum aktywności turystycznej i kulturalnej	2013-2015	RPO WP

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Lp.	Nazwa projektu	Okres realizacji	Źródło dofinansowania zewnętrznego
3.	Wdrażanie elektronicznych usług dla ludności woj. podlaskiego – cz. II, Administracja samorządowa	2011–2014	RPO WP
4.	Przebudowa i rozbudowa budynku Filharmonii Kameralnej im. W. Lutosławskiego w Łomży – II etap	2015	MKiDN
5.	Stop wykluczeniu cyfrowemu w mieście Łomża	2011-2014	POIG
6.	Trasy rowerowe w Polsce Wschodniej	2012-2015	POPW
7.	Budowa pływalni miejskiej	2009-2011	RPO WP

Źródło: opracowanie własne

Komplementarność finansowa realizuje się dzięki zaangażowaniu zróżnicowanych podmiotów i źródeł finansowania, dzięki którym realizacja zapisanych działań/projektów rewitalizacyjnych będzie mogła zostać zrealizowana w całości, od początku do końca. Zatem w celu jak najefektywniejszych działań należy zagwarantować by środki na realizację projektów pochodziły z sektora prywatnego, publicznego i pozarządowego. Na szczególną uwagę zasługuje współpraca z przedsiębiorcami, którzy złożyli pomysły na projekty rewitalizacyjne i zostały one wpisane do realizacji.

IX. Indykatywne ramy finansowe

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne wskazane w Programie Rewitalizacji dzielą się na podstawowe i uzupełniające. Pozwolą one na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru rewitalizacji. Jednakże należy mieć na uwadze, że ich realizacja będzie zależała w dużej mierze przede wszystkim od możliwości finansowych miasta oraz partnerów. Łączna szacunkowa wartość planowanych podstawowych projektów rewitalizacyjnych wynosi 5 076 636,00 zł, a uzupełniających 172 340 000 zł. Realizacja ich planowana jest do roku 2023.. Charakter projektów zapisanych w Programie Rewitalizacji umożliwi w dużej mierze pozyskanie środków na ich realizację ze źródeł zewnętrznych, zasadne jest określenie poziomu zaangażowania poszczególnych źródeł finansowania wraz z ich maksymalnym poziomem. Poniżej przedstawiono indykatywne ramy finansowe planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tabela 69. Indykatywne ramy finansowe

	Środki unijne		Środki krajowe	Środki własne		Środki unijne		Środki krajowe	Środki własne	
	EFS	EFRR		Publiczne	Prywatne	EFS	EFRR		Publiczne	Prywatne
Przedsięwzięcia podstawowe										
Łączymy pokolenia	70%	0%	20%	10%	0%	98 000,00 zł	- zł	28 000,00 zł	14 000,00 zł	- zł
„Stop przemocy”	85%	0%	0%	15%	0%	68 000,00 zł	- zł	- zł	12 000,00 zł	- zł
„Wolontariat 60+”	70%	0%	20%	10%	0%	3 500,00 zł	- zł	1 000,00 zł	500,00 zł	- zł
„Lato z łomżą”	85%	0%	0%	15%	0%	78 400,60 zł	- zł	- zł	13 835,40 zł	- zł
Mural Historyczno-Patriotyczny	0%	0%	95%	0%	5%	- zł	- zł	47 500,00 zł	- zł	2 500,00 zł
Rozbudowa i odnowa pawilonów handlowych przy Dworcu PKS - część infrastrukturalna	0%	85%	0%	0%	15%	- zł	1 700 000,00 zł	- zł	- zł	300 000,00 zł
Rozbudowa i odnowa pawilonów handlowych przy Dworcu PKS – część miękka	95%	0%	0%	0%	5%	285 000,00 zł	- zł	- zł	- zł	15 000,00 zł
Remont i modernizacja	0%	85%	0%	15%	0%	- zł	748 000,00 zł	- zł	132 000,00 zł	- zł

	Środki unijne		Środki krajowe	Środki własne		Środki unijne		Środki krajowe	Środki własne	
	EFS	EFRR		Publiczne	Prywatne	EFS	EFRR		Publiczne	Prywatne
zabytkowego budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łomży										
Remont i wyposażenie lokalu Oddziału dla Dzieci i Oddziału Zbiorów Specjalnych Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łomży	0%	85%	0%	15%	0%	- zł	289 000,00 zł	- zł	51 000,00 zł	- zł
Wykonanie i montaż mebli miejskich - przysiadków	0%	50%	40%	5%	5%	- zł	75 000,00 zł	60 000,00 zł	7 500,00 zł	7 500,00 zł
Parklety	0%	85%	0%	15%	0%	- zł	153 000,00 zł	- zł	27 000,00 zł	- zł
Oznakowanie turystyczne Podobszaru I	0%	85%	0%	15%	0%	- zł	144 500,00 zł	- zł	25 500,00 zł	- zł
Centrum Integracji Społecznej	90%	0%	5%	5%	0%	315 000,00 zł	- zł	17 500,00 zł	17 500,00 zł	- zł

	Środki unijne		Środki krajowe	Środki własne		Środki unijne		Środki krajowe	Środki własne	
	EFS	EFRR		Publiczne	Prywatne	EFS	EFRR		Publiczne	Prywatne
Łomżyński Dzień Sąsiada	0%	0%	0%	100%	0%	- zł	- zł	- zł	6 000,00 zł	- zł
„Muzyka dla wszystkich - koncerty sąsiedzkie”	85%	0%	0%	15%	0%	25 500,00 zł	- zł	- zł	4 500,00 zł	- zł
Wyprzedaż garażowa	0%	0%	0%	100%	0%	- zł	- zł	- zł	6 000,00 zł	- zł
Języki obce szansą na lepszą przyszłość	84%	0%	0%	0%	16%	21 000,00 zł	- zł	- zł	- zł	4 000,00 zł
Jarmarki – Zasmakuj w Łomży	85%	0%	0%	15%	0%	59 500,00 zł	- zł	- zł	10 500,00 zł	- zł
Murale łomżyńskie	0%	0%	95%	0%	5%	- zł	- zł	152 000,00 zł	- zł	8 000,00 zł
Renowacja Cmentarza Żydowskiego=	0%	0%	50%	5%	45%	- zł	- zł	21 200,00 zł	2 120,00 zł	19 080,00 zł
Szkliwione opowieści – ceramiczny szlak po Łomży										
Suma	18,79 %	61,25%	6,45%	6,50%	7,01%	953 900,60 zł	3 109 500,00 zł	327 200,00 zł	329 955,40 zł	356 080,00 zł
Przedsięwzięcia uzupełniające										
Poprawa infrastruktury drogowej oraz	0%	25%	50%	25%	0%	-zł	4 185 000,00 zł	8 370 000,00 zł	4 185 000,00 zł	-zł

	Środki unijne		Środki krajowe	Środki własne		Środki unijne		Środki krajowe	Środki własne	
	EFS	EFRR		Publiczne	Prywatne	EFS	EFRR		Publiczne	Prywatne
<i>dostępności komunikacyjnej</i>										
<i>Ożywienie inwestycyjne obszaru rewitalizacji</i>	0%	75%	0%	25%	0%	-,z	7 650 000,00 zł	- zł	2 550 000,00 zł	-,z
<i>Przestrzenie publiczne i infrastruktura społeczna</i>	0%	75%	0%	25%	0%	-,z	52 800 000,00 zł	- zł	17 600 000,00 zł	-,z
<i>Mieszkalnictwo</i>	0%	75%	0%	25%	0%	-,z	56 250 000,00 zł	- zł	18 750 000,00 zł	-,z
Suma	0%	70,14%	4,86%	25,00%	0%	-,z	120 885 000,00 zł	8 370 000,00 zł	43 085 000,00 zł	-,z

Źródło: opracowanie własne

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Projekt „Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Łomża” współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

W związku z tym, że realizację przedsięwzięć, a w szczególności przedsięwzięć podstawowych należy zaplanować w czasie, poniżej prezentowany jest harmonogram ich realizacji.

Tabela 70. Harmonogram realizacji przedsięwzięć głównych

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Łączymy pokolenia							
„Stop przemocy”							
„Wolontariat 60+”							
„Lato z Łomżą”							
Mural Historyczno-Patriotyczny							
Rozbudowa i odnowa pawilonów handlowych przy Dworcu PKS - część infrastrukturalna							
Rozbudowa i odnowa pawilonów handlowych przy Dworcu PKS – część miękką							
Remont i modernizacja zabytkowego budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łomży							
Remont i wyposażenie lokalu Oddziału dla Dzieci i Oddziału Zbiorów Specjalnych Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łomży							
Wykonanie i montaż mebli miejskich - przysiadków							
Parklety							
Oznakowanie turystyczne Podobszaru I							
Centrum Integracji Społecznej							
Łomżyński Dzień Sąsiada							
„Muzyka dla wszystkich - koncerty sąsiedzkie”							
Wyprzedaż garażowa							
Języki obce szansą na lepszą przyszłość							
Jarmarki – Zasmakuj w Łomży							
Murale Łomżyńskie							
Renowacja Cmentarza Żydowskiego							
Tanie lokale dla artystów „za złotówkę”							
Szkliwione opowieści – ceramiczny szlak po Łomży							

Źródło: opracowanie własne

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

X. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy

X.1. Podstawowe założenia partycypacji

Znaczenie partycypacji w rewitalizacji

- Ustawa o rewitalizacji i Wytyczne Ministra Rozwoju¹ wyraźnie zaznaczają, że przeprowadzanie zarówno prac wstępnych, jak i samej rewitalizacji powinno zachodzić w sposób jawny, przejrzysty, z aktywnym udziałem interesariuszy – poprzez opiniowanie - uczestnictwo w konsultacjach i w pracach nad programem rewitalizacji.
- Program Rewitalizacji został dopasowany do potrzeb lokalnej społeczności dzięki przeprowadzeniu pogłębionej diagnozy, która uwzględniała perspektywy różnych grup wiekowych, a także dzięki przeprowadzonym warsztatom. Część projekcyjna programu opracowywana była w dużej mierze przez interesariuszy, co skutkowało będzie pozytywnym nastawieniem do działań realizowanych w ramach poszczególnych projektów. Aktywny udział różnych grup interesariuszy przewiduje się także w etapach wdrażania i monitorowania Lokalnego Programu Rewitalizacji. W przyszłości partycypacja będzie miała charakter kontroli obywatelskiej.

Główne zasady partycypacji w ramach projektu

- Podczas opracowywania Programu Rewitalizacji przyjęto następujące zasady dotyczące organizacji i przebiegu partycypacji społecznej:
  1. Zaangażowanie społeczności przez cały czas trwania projektu,
  2. Włączenie w proces rewitalizacji różnych grup interesariuszy,
  3. Równouprawienie wszystkich uczestników konsultacji,
  4. Dwustronny przepływ informacji – koncentracja na dojrzałych formach partycypacji (współdecydowanie i kontrola obywatelska)
  5. Wieloaspektowość partycypacji,
  6. Jawność przebiegu partycypacji oraz jej efektów,
  7. Responsywność i dopasowanie form oraz treści partycypacji do potrzeb interesariuszy.

Interesariusze rewitalizacji

- Wieloaspektowość procesu rewitalizacji rodzi potrzebę aktywnego udziału wszystkich grup interesariuszy w jego planowaniu. Co do obszaru rewitalizacji różne osoby i podmioty mają bowiem różne potrzeby, preferencje, różne oczekiwania i punkty widzenia. Zaplanowano organizację prac nad Programem Rewitalizacji w sposób umożliwiający aktywne włączenie się grup interesariuszy:
- Różnych grup mieszkańców (rodziny z dziećmi, młodzież, seniorzy, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym),
- Przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego i ich jednostek organizacyjnych (m.in. szkół i przedszkoli, OPS)
- Przedsiębiorców i pracodawców,
- Działaczy organizacji pozarządowych (w tym działających w sferze kultury, sportu oraz działających na rzecz dziedzictwa historycznego i tradycji lokalnych),
- Przedstawicieli kościołów i związków wyznaniowych.
- Szczególną uwagę przywiązywać się będzie do aktywnego udziału bezpośrednich odbiorców działań na obszarze rewitalizacji, a więc jego mieszkańców, właścicieli, zarządców i użytkowników

¹ Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. poz. 1777)

wieczystych nieruchomości oraz przedsiębiorców prowadzących działalność na tym terenie. Rewitalizacja wyznaczonego obszaru będzie miała znaczenie dla rozwoju całej gminy, toteż partycypacja będzie mieć charakter otwarty.

X.2. Techniki i narzędzia partycypacyjne oraz działania aktywizacyjne na etapie tworzenia Programu

W trakcie opracowania programu miało miejsce szereg spotkań konsultacyjnych, w różnych formach, na każdym etapie tworzenia dokumentu. Za każdym razem informacja o spotkaniach pojawiała się na oficjalnej stronie miasta (www.lomza.pl) oraz za pośrednictwem mediów społecznościowych Facebook,. Dodatkowo w ramach informowania mieszkańców o procesie rewitalizacji na terenie miasta pojawiło się 200 plakatów oraz 500 ulotek. Na każdym spotkaniu były obecne media (telewizja Narew oraz radio), która również informowała o pracach nad LPR. Mieszkańcy umieszczali w komentarzach wiele pomysłów rewitalizacyjnych, zgłaszali gdzie znajdują się niebezpieczne lub newralgiczne miejsca, wymagające interwencji. Poniżej znajduje się szczegółowy opis każdego spotkania konsultacyjnego. Wyniki spotkań posłużyły do pogłębienia i charakterystyki obszarów zdegradowanych, a także do sformułowania wizji, celów i kierunków. Dodatkowo w celu zachęcenia mieszkańców procesem rewitalizacji zostały przeprowadzone happeningi i konkursy.

1. Spotkanie z mieszkańcami.

W dn. 23 marca 2017 r. w Domku Pastora odbyło się spotkanie z mieszkańcami. Spotkanie miało charakter otwarty. Na początku spotkania omówiona została tematyka rewitalizacji. Następnie uczestnikom spotkania została zaprezentowana diagnoza, która posłużyła wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i rewitalizacji. W ostatniej części uczestnicy spotkania pogłębiali zidentyfikowane problemy, identyfikowali przyczyny zjawisk kryzysowych, a także potencjały obszaru rewitalizacji.

2. Badanie ankietowe wśród mieszkańców i użytkowników obszaru rewitalizacji.

W okresie od 17 marca 2017 r. do 31 marca 2017 r. na obszarach wytypowanych do rewitalizacji odbyło się badanie ankietowe wśród mieszkańców i użytkowników obszaru rewitalizacji. Zastosowano internetową ankietę do samodzielnego wypełnienia CASI oraz wywiady kwestionariuszowe PAPI (opis wyników badania znajduje się w rozdziale III.4)

3. Spacerzy badawcze.

W dn. 11 kwietnia 2017 r. odbył się pierwszy spacer badawczy. Zasięgiem spacer objął część podobszaru I (osiedle nr 5).

W dn. 24 kwietnia 2017 r. odbył się spacer badawczy na podobszarze II (osiedle nr 9).

W dn. 25 kwietnia 2017 r. odbył się spacer badawczy na części podobszaru I obejmując osiedla nr 4, 7 i 15.

W trakcie spacerów badawczych uczestnicy wskazywali na miejsca ważne z punktu widzenia osiedli, miejsca zaniedbane, zadbane oraz tożsamości.

4. Fokusy wielokrotne z mieszkańcami i użytkownikami .

W okresie marzec-kwiecień 2017 r. odbyło się 8 fokusów z różnymi grupami interesariuszy. W spotkaniach wzięli udział mieszkańcy, przedstawiciele NGO, przedsiębiorcy, lokalni liderzy,

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

seniorzy, młodzież, radni, przedstawiciele zarządów i rad osiedlowych. Celem spotkań była dyskusja nad problemami i kierunkami zmian.

5. Debata o przyszłości

W dniu. 24 kwietnia 2017 r. odbyła się debata o przyszłości. Uczestnikami debaty była młodzież ze szkół obszaru rewitalizacji. W trakcie spotkania w ramach pracy warsztatowej młodzież pracowała nad wizją oraz celami i kierunkami zmian obszaru rewitalizacji.

6. Panel ekspertów

W dniu. 24 kwietnia 2017 r. odbył się panel ekspertów. Podczas panel eksperci reprezentujący jednostki miejskie dyskutowali nad tym:

- jakie działania, aby przeciwdziałać problemom społecznym?
- jakie działania, aby przeciwdziałać problemom w pozostałych sferach
- jakie powinny być kierunki zmian?
- jak zainteresować marginesy współuczestnictwem w procesie demarginalizacji?

7. Warsztaty dla animatorów.

W dn. 9 i 12 maja 2017 r. odbyły 2 dwudniowe warsztaty dla obecnych i przyszłych animatorów pn. Działania animacyjne w obszarach rewitalizowanych. Narzędzia aktywizujące w pracy w środowisku lokalnym. Uczestnicy warsztatów dyskutowali i przygotowywali się do pracy ze społecznością obszaru rewitalizacji na etapie wdrażania LPR.

8. Happeningi i konkursy

W ramach zainteresowania mieszkańców procesem rewitalizacji w Łomży odbyły się happeningi zachęcające mieszkańców do udziału w procesie tworzenia i wdrażania LPR.

Pierwszy happening odbył się w dn. 8 kwietnia 2017 r. przy okazji Jarmarku Wielkanocnego. W ramach happeningu najmłodszy mogli wziąć udział w budowaniu makiety Starego Rynku, dorośli z kolei opowiadali o swoich potrzebach i kierunkach zmian łomżyńskiej starówki. Następnie najmłodszy wzięli udział w konkursie plastycznym pt. Czym jest rewitalizacja najprościej. Wszyscy uczestnicy konkursu otrzymali atrakcyjne nagrody.

W dn. 29 kwietnia 2017 r. w ramach zachęcenia mieszkańców do udziału w procesie rewitalizacji mieszkańcy byli częstowani słodkościami na Starym Rynku.

W dn. 05 maja 2017 r. uczniowie szkoły podstawowej wzięli udział w sadzeniu kwiatów na klombach Starego Rynku. Następnie został dla nich przeprowadzony konkurs wiedzy o historii Łomży. Trzy najlepsze osoby otrzymały atrakcyjne nagrody.

W dn. 10 czerwca 2017 r. odbył się warsztaty plastyczne dla dzieci i młodzieży. Następnie po warsztatach odbyły się konkursy dla dwóch różnych grup wiekowych. Trzy najlepsze osoby z każdej grupy otrzymały atrakcyjne nagrody.

9. Konsultacje społeczne projektu Programu – w dniach 23 maja 2017 r. – 13 czerwca 2017 r. odbyły się konsultacje społeczne projektu Programu. Konsultacje odbyły się w następujących formach:

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

- Spotkania otwartego z interesariuszami rewitalizacji w dn. 30.05.2017r. o godz. 16:00 w Restauracja na Farnej w Łomży, ul. Farna 9, 18-400 Łomża;
- Badania opinii mieszkańców z wykorzystaniem:
  - formularza do zgłaszania uwag,
  - karty przedsięwzięć rewitalizacyjnych do zgłaszania przedsięwzięć,
- Mobilnego dyżuru konsultacyjnego, w dn. 03.06.2017r. o godz. 11:00-16:00, zlokalizowanego na bulwarach nad Narwią w Łomży.

X.3. Etap wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji

Wdrażanie, monitoring oraz ocena Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie realizowana z możliwie najszerszym udziałem interesariuszy, którzy będą źródłem pełnej informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej oraz o zmianach, które zaszły na podobszarach rewitalizacji. Związane jest to przede wszystkim z koniecznością powodzenia realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w długookresowej perspektywie, zwłaszcza w przypadku ograniczenia możliwości finansowania niektórych z nich.

Na powyższym etapie przewidywane są otwarte spotkania z interesariuszami procesu rewitalizacji, a także sprawozdania partnerów z realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Jednocześnie planowane jest badanie ankietowe opinii społecznej na temat realizowanych projektów i efektów ich wdrażania.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

XI. System realizacji (wdrażania) programu rewitalizacji

XI.1. Podstawowe zasady wdrażania Programu Rewitalizacji

Całość procesu realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji opierać się będzie na następujących zasadach:

1. Zasada partycypacji społecznej².
2. Zasada otwartości i równości dostępu.
3. Zasada współfinansowania.
4. Zasada oceny efektywności ekonomicznej.

XI.2. Podmioty odpowiedzialne za wdrażanie Lokalnego Programu Rewitalizacji

Dla sprawnego wdrażania i monitorowania Lokalnego Programu Rewitalizacji zostanie wyznaczony operator programu – zespół ds. rewitalizacji. Zespół będzie się składał z przedstawicieli Władz Urzędu, pracowników Urzędu, w tym Centrum Współdziałania Społecznego oraz interesariuszy procesu rewitalizacji. Do głównych zadań zespołu należało będzie przede wszystkim koordynowanie wszystkich działań związanych z wdrażaniem Programu, bieżąca ocena i monitorowanie procesu rewitalizacji, reagowanie na wszystkie pojawiające się problemy i wdrażanie środków zaradczych. Ponadto zespół ds. rewitalizacji będzie odpowiadał za informację i promocję wszystkich działań rewitalizacyjnych, będzie czynnie współpracował z osobami wdrażającymi projekty infrastrukturalne i społeczne na rewitalizowanych obszarach.

Wdrażanie Programu rewitalizacji będzie możliwe przy ścisłej współpracy wszystkich stron. Aby współpraca ta przebiegała sprawnie niezwykle ważna jest komunikacja dwustronna pomiędzy stronami. W związku z informowanie o podejmowanych działaniach będzie niewystarczające. Dlatego też na każdym etapie procesu rewitalizacji niezwykle ważne jest umożliwienie aktywnego udziału wszystkim zainteresowanym stronom. Za realizację tych zadań odpowiedzialny będzie zespół ds. rewitalizacji, w skład którego wejdą:

- Prezydent Miasta – osoba odpowiedzialna za wdrożenie zapisów Programu Rewitalizacji. Do jego głównych zadań będzie należało:
  - zwoływanie spotkań,
  - nadzór nad przebiegiem prac i wdrażaniem PR,
  - akceptowanie rezultatów cząstkowych i końcowych,
  - rozwiązywanie bieżących i przeciwdziałanie potencjalnym problemom,
  - podejmowanie decyzji o zmianie PR,
  - reprezentowanie projektu na zewnątrz i promowanie celów, koncepcji, rozwiązań i rezultatów,
- Centrum Współdziałania Społecznego. Do jego głównych zadań będzie należało:
  - Działalność informacyjno-promocyjna;
  - Przyjmowanie propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych od interesariuszy procesu rewitalizacji według zasad ustalonych przez Zespół;

² Dokładny opis realizacji zasady znajduje się w rozdziale „Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji”

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

- Monitorowanie i ocena stopnia realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji. Ocena będzie następowała w pierwszym raz na 3 lata i będzie obejmowała całość działań wykonanych w poprzednim okresie;
  - Nadzór nad realizacją przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w dokumencie, w tym także monitorowanie ich wdrażania;
  - Wnioskowanie do Prezydenta i Rady o uzasadnione zmiany w treści PR;
  - Sporządzenie raportu końcowego na zakończenie horyzontu czasowego Lokalnego Programu Rewitalizacji;
- Radni, zarządy osiedli, przedstawiciele wspólnot mieszkaniowych oraz partnerzy i realizatorzy przedsięwzięć rewitalizacyjnych – ich głównym zadaniem będzie zapewnienie rozwoju obszarów rewitalizowanych, dlatego zasadnym jest włączenie ich w proces rewitalizacji. Do ich pozostałych zadań w ramach Zespołu ds. Rewitalizacji należą:
- Uczestniczenie w spotkaniach Zespołu i reprezentowanie na nich lokalnej społeczności;
  - Prowadzenie konsultacji i spotkań w celu pozyskania ich opinii, a także informowaniu ich o działalności Zespołu.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

XII. System monitoringu i oceny skuteczności działań i systemy wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu

Za prowadzenie monitoringu i oceny postępów we wdrażania Programu rewitalizacji odpowiadać będzie Zespół ds. rewitalizacji, w tym CWS jako trzon Programu.

Podstawą systemu monitoringu i oceny realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie pozyskiwanie i gromadzenie danych ilościowych. Będą to zarówno dane przestrzenne generowane z wykorzystaniem narzędzi cyfrowych jak dane zbierane przez komórki organizacyjne zaangażowane w poszczególne zadania. Zaleca się gromadzenie danych w sposób ciągły, tak aby umożliwić coroczne raportowanie postępu w realizacji Programu Rewitalizacji.

Monitoring realizacji poszczególnych celów operacyjnych będzie prowadzony w oparciu o przypisane do nich mierzalne wskaźniki rezultatu i produktu. Ocena będzie dokonywana w cyklach rocznych (chyba że ze względu na charakter konkretnego wskaźnika optymalna jest inna częstotliwość pomiaru).

Zaproponowany system wskaźników został zaprojektowany w oparciu o następujące kryteria:

- Mierzalność – wskaźniki powinny być możliwe do zmierzenia na odpowiednio wysokim poziomie dokładności,
- Rzetelność – pomiar wskaźników powinien być dokonywany w sposób obiektywny, za każdym razem na tych samych zasadach,
- Trafność – wskaźniki powinny odzwierciedlać rzeczywisty poziom realizacji celów, a więc być dobrane tak, aby odzwierciedlać rzeczywiste wyniki działań,
- Dostępność – wskaźniki powinny być dostępne dla osób lub instytucji dokonujących ewaluacji, ich pozyskanie powinno być proste i nie wymagać nadmiernych nakładów finansowych ani czasowych.

Ze względu na zróżnicowanie celów operacyjnych Programu Rewitalizacji zastosowane wskazane jest włączenie do systemu zarówno wskaźników produktu, jak i rezultatu. Pierwsze z nich mierzą konkretne, materialne efekty działań podejmowanych w ramach realizacji zapisów dokumentu (co oznacza, że poziom wyjściowych tych wskaźników wynosi zero). Z kolei wskaźniki rezultatu pokazują zmiany wynikające z wykorzystania wytworzonych produktów. Punktem odniesienia powinien być poziom danego wskaźnika przed rozpoczęciem działań.

Tabela 71. Wskaźniki monitoringu Lokalnego Programu Rewitalizacji

Cel strategiczny/ cel operacyjny	Wskaźnik	Rodzaj	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło
Sfera społeczna					
1. Wysoki poziom kapitału społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji	Liczba organizacji pozarządowych na 10 000 mieszkańców	Rezultatu	130,00	140,00	Urząd Miasta
1.1. Zmniejszenie bezrobocia na rewitalizowanym obszarze	Liczba osób bezrobotnych objętych działaniami rewitalizacyjnymi	Produktu	0	60	Urząd Miasta / PUP
1.2. Aktywizacja społeczna osób narażonych na wykluczenie społeczne	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych działaniami rewitalizacyjnymi	Produktu	0	100	Urząd Miasta

Cel strategiczny/ cel operacyjny	Wskaźnik	Rodzaj	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło
1.3. Wyższy poziom bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji	Liczba zamontowanych punktów świetlnych	Produktu	0	20	Urząd Miasta
1.4. Zwiększenie poziomu integracji wszystkich grup społecznych zamieszkujących obszar rewitalizacji	Liczba projektów rewitalizacyjnych nakierowanych na zwiększanie integracji mieszkańców obszaru rewitalizacji	Produktu	0	5	Urząd Miasta
1.5. Wzmacnianie poczucia tożsamości lokalnej wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji	Liczba odnowionych w ramach LPR miejsc przypominających o historii rewitalizacji	Produktu	0	1	Urząd Miasta
Sfera przestrzenno-funkcjonalna					
2. Wysoki poziom funkcjonalności przestrzeni publicznie dostępnej	Wzrost procentowy powierzchni użytkowej na obszarze rewitalizacji w stosunku do powierzchni sumarycznej w obszarze rewitalizowanym	Rezultatu	Stan na dzień 31 grudnia 2016	4%	Urząd Miasta
2.1. Modernizacja i doposażenie obiektów infrastruktury społecznej	Liczba obiektów infrastruktury społecznej zmodernizowanych w ramach LPR	Produktu	0	2	Urząd Miasta
2.2. Modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej, w tym drogowej	Długość nowych i zmodernizowanych ciągów komunikacyjnych w ramach LPR	Produktu	0	8 km	Urząd Miasta
2.3. Utworzenie nowych i doposażenie istniejących przestrzeni publicznych w małą architekturę	Liczba obiektów małej architektury zainstalowanych w ramach LPR	Produktu	0	150	Urząd Miasta
Sfera gospodarcza					
3. Wyższy poziom rozwoju gospodarczego obszaru rewitalizacji	Wzrost dochodów podatkowych z obszaru rewitalizacji	Rezultatu	29756,84	+10%	Urząd Skarbowy
Wykorzystanie potencjału turystycznego do ożywienia gospodarczego obszaru rewitalizacji	Liczba oznaczeń miejsc atrakcyjnych turystycznie na obszarze rewitalizacji	Produktu	0	50	Urząd Miasta
Wspieranie działań lokalnych przedsiębiorców	Liczba przedsiębiorców wspartych w ramach LPR	Produktu	0	33	Urząd Miasta

Źródło: opracowanie własne

W proces monitoringu i oceny realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji włączeni zostaną wszyscy interesariusze. Będzie to możliwe dzięki cyklicznym badaniom opinii odbiorców rewitalizacji (w formie ankiety internetowej lub wywiadów kwestionariuszowych). Dodatkową możliwością aktywnego zaangażowania się różnych grup interesariuszy we wdrażanie zapisów dokumentu oraz ocenę jego

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

efektów stanowiąc będą coroczne spotkania podczas których prezentowane i omawiane będą dane z monitoringu.

Zgodnie z przepisami ustawy o rewitalizacji, minimum raz na 3 lata program będzie podlegał ocenie pod względem stopnia realizacji. Zgodnie z wynikami oceny będą mogły być wprowadzane korekty w jego zapisach.

Narzędziami monitoringu i ewaluacji programu będą także coroczne otwarte spotkania organizowane przez Urząd Miejski dla wszystkich zainteresowanych podmiotów, a także sprawozdania partnerów rewitalizacji dotyczące realizowanych przez nie przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Sprawozdania dotyczące realizacji Programu zostaną zamieszczane na stronie internetowej Urzędu. Sprawozdania z realizacji Programu będą sporządzane co dwa lata i przedkładane do akceptacji Prezydentowi Miasta a następnie Radzie. Sprawozdanie z całości realizacji Programu Rewitalizacji Operator Programu opracuje do 2024 roku. Podsumowanie i ocena realizacji Programu będzie wymagała opracowania co najmniej:

- Oceny średniokresowej - w terminie 2020 roku,
- Oceny końcowej – w terminie do 2024 roku (łącznie ze sprawozdaniem z całości realizacji Programu).

Materiał zebrany w procedurze monitoringu będzie podstawą do przeprowadzenia oceny (ewaluacji) skuteczności działań rewitalizacyjnych zarówno po ich zakończeniu (ewaluacja ex-post), jak również w wyznaczonych momentach jej realizacji (ewaluacja mid-term). Zastosowane zostanie pięć podstawowych kryteriów (opartych na wytycznych Komisji Europejskiej). Są to:

- trafność (ang. relevance) – czy cele rewitalizacji odpowiadają potrzebom beneficjentów (różnych grup mieszkańców, przedsiębiorców, turystów)?
- efektywność (ang. efficiency) – czy działania rewitalizacyjne są racjonalne z ekonomicznego punktu widzenia? Czy ponoszone koszty są proporcjonalne do osiągniętych efektów?
- skuteczność (ang. effectiveness) – czy wdrażanie działań rewitalizacyjnych przyczynia się do realizacji założonych celów strategicznych?
- użyteczność (ang. utility) – czy realizacja działań rewitalizacyjnych przyczynia się do lepszego zaspokojenia potrzeb beneficjentów i rozwiązywania zidentyfikowanych problemów? Czy beneficjenci faktycznie korzystają z efektów działań? Czy pojawiają się niepożądane, negatywne efekty uboczne realizowanych działań?
- trwałość (ang. sustainability) – czy pozytywne skutki działań rewitalizacyjnych mają charakter stały? Czy efekty działań będą trwałe?

Przeprowadzona ocena pozwala na gromadzenie wiedzy oraz będzie podstawą do aktualizacji programu. W tym znaczeniu ocena będzie miała znaczenie instrumentalne i koncepcyjne. Równocześnie zarówno ewaluacja mid-term jak i ex-post stanowiąby okazję do refleksji na temat realizowanych działań oraz umożliwiły tworzenie bazy dobrych praktyk³.

Poniższa tabela prezentuje logikę procesu monitoringu i oceny:

³ Olejniczak, Karol. Mechanizmy wykorzystania ewaluacji. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, 2008. ISBN 978-83-7383-306-7.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tabela 72. Logika procesu monitorowania i oceny

1.	Pozyskiwanie i dokumentowanie danych	Zakres monitoringu
2.	Gromadzenie danych i ich weryfikacja	
3.	Porównywanie danych ze wskaźników z zakładanymi wartościami planowanymi (o ile zostały określone)	
4.	Przeprowadzenie badań opinii mieszkańców, opracowanie raportów	
5.	Opracowanie wniosków na podstawie wskaźników monitoringu oraz badań opinii	Zakres oceny
6.	Udostępnienie wniosków z oceny	Wykorzystanie wyników oceny
7.	Weryfikacja i aktualizacja Programu, w tym działań rewitalizacyjnych	
8.	Przeprowadzenie konsultacji społecznych w ramach aktualizacji Programu	
9.	Realizacja działań rewitalizacyjnych określonych w Programie	

Źródło: opracowanie własne

Organem odpowiedzialnym za wprowadzanie modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu jest Rada Miasta, która będzie to czyniła to na wniosek Prezydenta. Prezydent może wystąpić z wnioskiem podjętym na skutek analizy raportów opracowywanych okresowo na podstawie wyników monitoringu LPR i sytuacji w mieście.

Jeżeli w wyniku przeprowadzonej oceny stopnia realizacji PR, stwierdzone zostanie osiągnięcie celów rewitalizacji, Rada powinna uchylić uchwałę w sprawie PR w całości albo w części, z własnej inicjatywy albo na wniosek Prezydenta. Jednakże Program nie może być uchylony w wymaganym okresie zachowania trwałości produktów będących wynikiem zrealizowanych przedsięwzięć w ramach dofinansowania z środków RPO Województwa Podlaskiego lub programów krajowych.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Spis tabel

Tabela 1. Powiązanie celów LPR z celami Programu rozwoju miasta Łomża 2020 PLUS	3
Tabela 2. Powiązanie celów LPR z celami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Łomża na lata 2016 – 2021	5
Tabela 3. Granice osiedli miasta Łomża w oparciu o ulice	9
Tabela 4. Liczba mieszkańców poszczególnych osiedli stan na 2016 r.....	12
Tabela 5. Dynamika zmian ludności poszczególnych osiedli w latach 2012 – 2016 w procentach	12
Tabela 6. Procent liczby ludności w podziale na poszczególne grupy wiekowe z uwzględnieniem płci, wskaźnik obciążenia demograficznego oraz wskaźnik feminizacji	13
Tabela 7. Udział ludności w podziale na poszczególne grupy w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.....	14
Tabela 8. Liczba uczniów, który nie otrzymali promocji w roku szkolnym 2015/2016.....	15
Tabela 9. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 osób ze względu na powód korzystania z pomocy w 2016 r.....	17
Tabela 10. Liczba rodzin oraz osób objętych wsparciem asystenta rodziny na 1000 mieszkańców	18
Tabela 11. Dochody podatników na podstawie PIT 36,-37,-38, 39, 40 i 40A.	18
Tabela 12. Liczba osób bezrobotnych w podziale na czas pozostawania bez pracy na 1000 mieszkańców (w miesiącach)	19
Tabela 13. Liczba osób bezrobotnych w podziale na wiek na 1000 mieszkańców	20
Tabela 14. Liczba osób bezrobotnych w podziale na poziom wykształcenia w podziale na 1000 mieszkańców	21
Tabela 15. Liczba przestępstw popełnionych na terenie miasta.....	22
Tabela 16. Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców w 2016 roku	24
Tabela 17. Liczba czytelników i osób korzystających z zajęć stałych w bibliotece w 2016 roku.....	25
Tabela 18. Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych wpisanych do CEIDG	25
Tabela 19. Podmioty składające CIT-8 (stan na 2016 r.)	26
Tabela 20. Średnia powierzchnia budynku mieszkalnego na 1 mieszkańca osiedla (stan na 2017 r.) ...	27
Tabela 21. Budynki mieszkalne wybudowane przed 1970 r. (stan na 2017 r.)	28
Tabela 22. Liczba i procent zabytków w podziale na osiedla	29
Tabela 23. Pomniki przyrody w Łomży	30
Tabela 24. Liczba działek z azbestem i masa płyt azbestowych w kg na 1000 mieszkańców	31
Tabela 25. Znormalizowane wskaźniki w sferze społecznej - cz. I	33
Tabela 26. Znormalizowane wskaźniki w sferze społecznej - cz. II	35
Tabela 27. Znormalizowane wskaźniki w sferze gospodarczej.....	36
Tabela 28. Znormalizowane wskaźniki w sferze technicznej.....	36
Tabela 29. Znormalizowane wskaźniki w sferze przestrzenno-funkcjonalnej	37
Tabela 30. Znormalizowane wskaźniki w sferze środowiskowej	37
Tabela 31. Wskaźniki wystandaryzowane	38
Tabela 32. Wskazanie degradacji na poszczególnych osiedlach	41
Tabela 33. Respondenci według płci.....	59
Tabela 34. Wiek respondentów	60
Tabela 35. Liczba lat zamieszkiwania w Łomży	60
Tabela 36. Status zawodowy respondentów	60
Tabela 37. Wykształcenie respondentów	61
Tabela 38. Wskazanie osiedla	61
Tabela 39. Związki z obszarem rewitalizacji	61
Tabela 40. Wskazanie najważniejszych problemów na obszarze rewitalizacji (pytanie wielokrotnego wyboru).....	61
Tabela 41. Ocena poszczególnych aspektów życia w %	62

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tabela 42. Adresaci działań rewitalizacyjnych	63
Tabela 43. Ukierunkowanie działań rewitalizacyjnych	64
Tabela 44. Analiza SWOT	67
Tabela 45. Podsumowanie problemów	68
Tabela 46. Drzewo celów strategicznych i operacyjnych	72
Tabela 47. Powiązanie celów z problemami i potencjałami	72
Tabela 48. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 1	77
Tabela 49. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 2	78
Tabela 50. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 3	80
Tabela 51. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 4	82
Tabela 52. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 5	84
Tabela 53. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 6	85
Tabela 54. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 7	86
Tabela 55. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 8	87
Tabela 56. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 9	88
Tabela 57. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 10	89
Tabela 58. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 11	90
Tabela 59. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 12	91
Tabela 60. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 13	92
Tabela 61. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 14	93
Tabela 62. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 15	94
Tabela 63. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 16	95
Tabela 64. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 17	96
Tabela 65. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 18	97
Tabela 66. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 19	98
Tabela 67. Podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne 20	99
Tabela 68. Wykaz przykładowych przedsięwzięć zrealizowanych na terenie m. Łomża	106
Tabela 69. Indykatywne ramy finansowe	108
Tabela 70. Harmonogram realizacji przedsięwzięć głównych	112
Tabela 71. Wskaźniki monitoringu Lokalnego Programu Rewitalizacji	119
Tabela 72. Logika procesu monitorowania i oceny	122

Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie miasta Łomża	9
Rysunek 2. Podział miasta na osiedla	11
Rysunek 3. Współczynnik obciążenia demograficznego i współczynnik feminizacji	14
Rysunek 4. Liczba osób długotrwale bezrobotnych wraz z liczbą osób poniżej wykształcenia gimnazjalnego na 1000 mieszkańców	22
Rysunek 5. Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców w 2016 roku	24
Rysunek 6. Powierzchnia ewidencyjna budynku mieszkalnego przypadająca na 1 mieszkańca	27
Rysunek 7. Odsetek budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 r. w ogóle budynków mieszkalnych	28
Rysunek 8. Bufor od parków miejskich w odległości 15 min. pieszo (1 km)	30
Rysunek 9. Lokalizacja obszarów ochrony przyrody w mieście Łomża i okolicach	30
Rysunek 10. Liczba działek z azbestem oraz masa płyt azbestowych na 1000 mieszkańców	31
Rysunek 11. Wskaźnik wystandaryzowany w sferze społecznej	39
Rysunek 12. Wskaźnik wystandaryzowany w sferze gospodarczej	39
Rysunek 13. Wskaźnik wystandaryzowany w sferze technicznej	40

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Rysunek 14. Wskaźnik wystandaryzowany w sferze przestrzenno-funkcjonalnej.....	40
Rysunek 15. Wskaźnik wystandaryzowany w sferze środowiskowej	41
Rysunek 16. Obszar zdegradowany i rewitalizacji.....	42
Rysunek 17. Granice osiedli wchodzących w skład podobszaru I.....	44
Rysunek 18. Granice podobszaru II.....	45
Rysunek 19. Lokalizacje problemów wskazywane przez respondentów.....	63
Rysunek 20. Struktura rezultatów GPR	71

Spis wykresów

Wykres 1. Dynamika zmian ludności na podobszarze I w latach 2012-2016	46
Wykres 2. Struktura demograficzna na obszarze rewitalizacji w 2016 r.	47
Wykres 3. Wskaźnik obciążania demograficznego w 2016 r.	47
Wykres 4. Struktura demograficzna mieszkańców obszaru w wieku przedprodukcyjnym w 2016 r.	47
Wykres 5. Liczba uczniów nieotrzymujących promocji na obszarze rewitalizacji na 1000 osób w wieku szkolnym w roku szkolnym 2015/2016	48
Wykres 6. Główne powody przyznawania pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji na 1000 mieszkańców w 2016 r.....	49
Wykres 7. Pozostałe powody przyznawania pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji na 1000 na mieszkańców w 2016 r.....	49
Wykres 8. Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny na 1000 mieszkańców w 2016 r.....	50
Wykres 9. Średnie dochody podatników na podstawie PIT 36,-37,-38, 39, 40 i 40A w 2015 r. na obszarze rewitalizacji w 2015 r.	50
Wykres 10. Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2016 r.....	51
Wykres 11. Bezrobotni wg wieku w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2016 r	52
Wykres 12. Liczba osób bezrobotnych wg wykształcenia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.....	53
Wykres 13. Liczba NGO wg form funkcjonowania w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców w 2016 r....	54
Wykres 14. Liczba podmiotów płacących CIT 8 w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2015 r.....	55
Wykres 15. Średnie dochody podatników płacących CIT 8 w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2015 r.....	55
Wykres 16. Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych wpisanych do CEIDG w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2016 r.....	56
Wykres 17. Odsetek budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 r. w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych.....	56
Wykres 18. Średnia powierzchnia użytkowa budynku mieszkalnego na osobę w mkw.....	57
Wykres 19. Średnie wartości transakcji nieruchomości na obszarze rewitalizacji	57
Wykres 20. Odsetek zabytków w ogólnej liczbie zabytków w mieście.....	58
Wykres 21. Liczba działek z azbestem oraz masa płyt azbestowo-cementowych na 1000 mieszkańców	59

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

URZĄD MIEJSKI
W ŁOMŻY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

